

**<Lib. II, Q. 1, A. 1: Utrum immensitas divinae potentiae ad
plura se valeat extendere causaliter et effective quam limitata
intellectualis substantia possit capere cognitive>**

1. Circa materiam II *Sententiarum* in quo communiter quaerunt
5 doctores de magnitudine divinae potentiae secundum rationem
causaliter effectivam quaero utrum immensitas divinae potentiae ad
plura se valeat extendere causaliter et effective quam limitata
intellectualis substantia possit capere cognitive. Et arguo tribus
10 mediis, et primo sic: immensitas divinae potentiae non potest ad extra
producere aliquid simpliciter infinitum, et limitata intellectualis
substantia hoc potest capere cognitive; ergo quaestio falsa.
Consequentia patet et antecedens pro qualibet sui parte probatur. Et
primo pro prima sic: nihil aliud a Deo potest esse Deo aequale; sed
quodlibet infinitum simpliciter, si quid poneretur, esset coaequale;
15 ergo nullum infinitum a Deo distinctum potest in esse produci.
Consequentia patet, et maior est communiter theologorum. Sed probo
minorem: sicut se habet infinitum extensive ad aliud infinitum
extensive, si talia duo essent ita conformiter se haberent duo infinita
intensive si essent; sed duo infinita extensive, si essent, essent
20 simpliciter aequalia; ergo similiter duo infinita intensive; quod est
propositum. Probatur aequalitas duorum infinitorum extensive, ut si
per imaginationem a centro terrae protenderetur una linea in infinitum
versus polum arcticum, et alia ab eodem centro protenderetur versus
polum antarcticum in finitum. Constat quod quot pedalia essent in uno
25 illorum, essent et in alio, et sic quocumque alio infinito signato adhuc
si esset versus quamcumque differentiam in infinitum tot pedalia
essent in uno illorum quot in alio, ut patet manifeste, quare illa duo
essent simpliciter aequalia; quod est propositum. Et secundo pars
antecedentis apparet, nam intellectus non de nullo disputat cuius
30 notitiam aliqualem non habeat; sed de hoc intellectus disputat; ergo
propositum.

2. Praeterea, immensitas divinae potentiae non potest quodlibet
accidens a suo subiecto separare, et hoc limitata intellectualis
substantia potest capere cognitive; ergo quaestio falsa. Consequentia
35 patet. Et antecedens pro secunda parte patet per rationem nunc
immediate superius assignatam. Sed pro secunda probatur: Deus non
potest facere relationem sine fundamento et termino, nec tempus sine
motu, nec motum sine mobili; et ista sunt accidentia; ergo propositum.
Probo assumptum: nam contradictionem includit aliquem esse patrem

C 148rb

211,4 Circa] As in previous articles, certain passages were illegible because of scratches in the film from which the digitized images were created. In such cases the illegible words/phrases were marked with 3 dots: ... Etz

sine paternitate, et similiter similem sine similitudine, mensurari 40
secundum prius et posterius sine motu, vel pertransire spatium sine
motu. Ergo hoc Deus non potest facere, aliter faceret contradictoria
simul vera quod est destructivum primi principii; et per consequens
prima pars illius antecedentis est vera.

3. Praeterea, immensitas divinae potentiae non potest producere 45
aliquid a se distinctum sibi coaeternum, et hoc intellectualis substantia
potest capere cognitive; ergo consequentia falsa. Consequentia patet.
Et antecedens pro secunda parte patet per rationem iam bis superius
assignatam. Sed pro prima parte probatur, quia si Deus posset ad extra
aliquid sibi coaeternum producere, aut creando aut generando. Sed nec 50
sic nec sic, ergo propositum. Probatur minor quod non creando, quia
quodlibet quod per creationem producit sic se habet quod per prius
est suum non-esse quam suum esse, cum creatio sit de nihilo alicuius
productio, ut patet per Magistrum, libro II distinctione 1; sed nullius
aeterni non-esse praecedit suum esse; ergo nullum tale potest creative 55
produci. Nec etiam potest tale producere generando quoniam Deus
mere contingenter agit ad extra; sed generatio est rei naturalis
productio; ergo non potest aliquid a se distinctum producere
generando. Et per consequens cum egressus rerum sit vel per viam
naturalis productionis, vel per viam creationis, et nulla istarum 60
viarum, ut probatum est, Deus potest aliquid a se distinctum
aeternaliter producere, sequitur minoris propositionis veritas
evidenter.

4. Ad oppositum et pro veritate quaestionis, arguo unico medio
sic: quaelibet potentia infinita infinite excedit potentiam finitam; sed 65
divina potentia est infinita intensive, intellectualis vero substantia
creata est finita et limitata; ergo ipsam excedit in quacumque
perfectione divina potentia infinita. Cum igitur posse Dei ad extra sit
aliqua perfectio Deo correspondens, intelligere vero limitatae
substantiae sit etiam ipsius perfectio, sequitur quod posse Dei ad extra 70
omnem intellectionem excedit intellectualis substantiae limitatae, et
per consequens ad plura se extendit immensitas divinae potentiae
quam cognitio intellectualis substantiae limitatae; quod est
propositum.

<Status quaestionis>

75

5. Pro decisione istius quaestionis iuxta materiam primum
argumentorum ad quaestionis oppositum adductorum, tres erunt

211,53 nihilo] sit *add. sed del. C* 74 propositum] pro decisione quaestionis *add. rubr. C*

54 per Magistrum] PETRI LOMBARDI, *Sent. in IV Libris Dist.*, II, d. 1, c. 2 (ed. I. BRADY, I, p. 330): Creare proprie est de nihilo aliquid facere.

articuli pertractandi. Quorum primus iuxta materiam primi| argumenti
erit iste: utrum ab immensa deitatis omnipotentia sit effective
80 demonstrabilis aliqua species simpliciter infinita. Secundus iuxta
materiam secundi argumenti erit iste: utrum immensa deitatis
omnipotentia possit quodlibet accidens absolvere a qualibet
dependentia subiectiva. Tertius iuxta materiam tertii argumenti erit
iste: utrum aliqua quiditas essentialiter a Deo distincta poterit
85 aeternaliter a deitatis omnipotentia produci causaliter effective.

**<Art. 1: Utrum ab immensa deitatis omnipotentia sit
effective determinabilis aliqua species simpliciter infinita>**

6. Pro declaratione primi articuli sic procedam. Primo
investigabo generaliter de perfectionibus specierum; secundo
90 descendam ad dicendum aliquid de quaesito. Pro primo igitur
exsequendo quatuor sunt per ordinem declaranda. Primum erit
declarare de termino a quo perfectionis specifica, et termino ad
quem, ut videatur eius intensiva perfectio pariter et extensiva.
Secundum declarandum est de excessu perfectionis speciei vel
95 individui supra inferiorem quante sit, videlicet perfectionis finitae vel
infinitae. Tertium declarandum est de imaginatione immutanda(?)
circa perfectiones specificas, si sit per modum continui vel discreti. Et
quartum erit declarandum de gradibus individualibus si aliquid
speciebus propriis superaddant. Quibus declaratis satis plenarie
100 manifestabitur imaginatio de perfectionibus specificis.

7. Antequam descendam ad primi declarationem, praemittam
quasdam distinctiones necessarias ad hoc propositum pertinentes.
Prima est de isto termino non-gradus qui dupliciter sumitur. Uno
modo prout dicit negationem in genere; alio modo prout dicit
105 negationem extra genus. Verbi gratia, cum dico non-homo, ista
negatio potest esse in genere, id est quod nil aliud neget quam esse
hominis, et sic permittitur esse aliarum rerum. Alio modo ut sit pura
negatio ita quod si nihil esset, non-homo esset, et isto modo dicitur
non-gradus simpliciter; sed primo modo non-gradus secundum quid ut
110 sit non-gradus simpliciter non-esse simpliciter. Non-gradus vero
secundum quid sit non-esse solum denominationis consimilis, utputa
si datur vita, non-gradus sit non-esse vitae, et sic de similibus
quibuscumque.

8. Secunda distinctio est de isto termino perfectio quae dupliciter
115 sumi potest, videlicet secundum quid, et simpliciter. Est autem
perfectio simpliciter sive denominatio perfectionis simpliciter quae si
de aliquo dicitur, melius est ei ex hoc quam si de ipso suum
contradictorium diceretur. Et per oppositum est de perfectione
secundum quid, ut verbi gratia de primo(?) ens, vita, vita intellectualis
120 quodcumque de quo diceretur vita melius esset ex hoc quam si de ipso

C 148vb non diceretur vita. Sed si de aliquo dicitur humanitas vel albedo, non propter hoc melius esset ipsum quam si de ipso suum oppositum diceretur, ut de angelo non esset melius quod esset humanitas quam non-humanitas.

9. Tertia distinctio quod perfectio, sive sit secundum quid sive simpliciter, quaedam est quiditativa et quaedam distinctiva ut dicatur de illa perfectio quiditativa quae aliam quiditativam perfectionem denominationis alterius formaliter non excludit. Perfectio vero distinctiva sit illa quae aliam distinctivam perfectionem denominationis alterius secum formaliter non admittit. Verbi gratia, de primo ut sunt rationes transcendentes ens, vita et sic de similibus, quarum una formaliter aliam non excludit, quia idem potest esse ens et vita. Verbi gratia, de secundis, ut humanitas, bonitas et sic de similibus quarum una aliam formaliter non admittit, quoniam impossibile est humanitatem esse bonitatem vel e contra.

10. Quarta distinctio est quod harum perfectionum quaedam sunt natura priores, et quaedam natura posteriores, ut sit illa perfectio natura prior alia quam stat sine contradictione dici de aliquo, quamvis de ipso posterior non dicatur, et per oppositum dicatur de alia quae est natura posterior. Verbi gratia, in perfectionibus simpliciter quiditativis stat ens de aliquo dici de quo non dicetur vita; sed e converso non videtur quod aliquid sit vita et nullo modo ens.

<Positio Ioannis de Ripa>

11. His igitur tamquam communibus praemissis intentionis meae est istam materiam secundum imaginationem magistri Ioannis de Ripa per prius aliquantulum declarare, et consequenter alias vias. Praemitto igitur quatuor regulas iuxta praefati doctoris imaginationem. Quarum prima sit ista: latitudo denominationis perfectionis simpliciter communicabilis creaturae incipit a non-gradu talis denominationis et terminatur ad gradum immensum denominationis consimilis exclusivae. Verbi gratia, pro intellectu propositionis signata quacumque denominatione perfectionis simpliciter creaturae communicabili, utputa ens vel vita. Ista denominatio vita incipit a non-gradu vitae, non dico cuiuslibet perfectionis quia non incipit a non-gradu entis, et terminatur exclusive ad gradum immensum denominationis consimilis Deo correspondentem.

12. Secunda regula est quod solius primae denominationis perfectionis simpliciter creaturae communicabilis non-gradus simpliciter est summus non-gradus. Verbi gratia, signata ratione entis,

138 de] *mg. a. m. C* 158 creaturae...159 simpliciter] *in imo fol. C* 159 est summus] *iter. sed del. C*

160 non-gradus entis est summus non-gradus, quia est non-esse simpliciter. Unde sicut prima denominatio est illa quae ex qualibet praesuppositione infertur, ita non-gradus talis denominationis est a terminis inferrens non-gradum cuiuscumque alterius denominationis, et talis proprie summus non-gradus potest merito appellari.

165 13. Tertia regula est quod cuiuslibet denominationis perfectionis simpliciter circa primam non-gradus est aliquis gradus| essendi. Verbi gratia, signata vita non-gradus ipsius esset non-esse vitae; non prout excludit esse simpliciter sed prout excludit esse vitae, admittendo tamen existentiam prioris perfectionis.

C 150ra

170 14. Quarta regula est: signatus duabus denominationibus perfectionis simpliciter, quarum una est naturaliter prior alia et neutra est denominatio prima non-gradus posterioris, est aliquis gradus essendi distantior a non-esse simpliciter quam sit non-gradus alterius natura prioris. Verbi gratia, signatis istis duabus perfectionibus vivere, 175 intelligere, non-gradus intelligentiae magis distat a non-esse simpliciter quam non-gradus vitae. Et ratio est, quia non-gradus vitae est ipsa ratio entis. Nunc autem magis distat a non-esse simpliciter vita quam faciat ens, et ita similiter non-gradus intelligentiae magis quam non-gradus vitae.

180 <Subart. 2: Declaratur de termino a quo perfectionis specificae, et termino ad quem. Conclusio 1>

15. His igitur regulis praemissis pono decem conclusiones. Quarum prima sit ista: in qualibet latitudine denominationis perfectionis simpliciter terminata exclusive ad gradum immensum denominationis consimilis infinitae sunt possibiles species secundum 185 superius et inferius ordinatae communicantes essentialiter in tali denominatione. Ista conclusio sic probatur: signo gratia exempli latitudinem entis. Tunc sic: in tali latitudine continentur duo gradus quorum unus est esse lapidis et alius est esse hominis. Quaero igitur: 190 vel esse hominis, excludendo illud quod superaddit ad esse simpliciter, est eiusdem specie cum esse lapidis, excludendo rationem quam superaddit ratio propria speciei lapidis, vel non? Si non, habetur propositum, quia sicut infinitae sunt possibiles species, ita consimiliter infinitae sunt possibiles in qualibet denominatione essentiali. Si 195 dicatur quod sic, tunc sequitur quod omnia participantia aliquam denominationem sive perfectionem consimilis denominationis essent eiusdem speciei, quod videtur falsum. Sic enim homo et asinus essent

166 essendi] Either the initial numbering of Vat Lat. 1081 has skipped numbering folio 149 or this was not initially photographed for the microfilm; although nothing seems missing. Etz

eiusdem speciei, immo omnia essent eiusdem speciei, et per consequens tales duo gradus essendi sunt alterius speciei. Et sicut arguitur de istis duobus gradibus, ita potest argui de aliis quibuscumque. 200

<Conclusio 2>

16. Secunda conclusio est haec: quaelibet species in gradu essendi intensive perfectio est generaliter quoad multitudinem perfectionum essentialium perfectior extensive. Ista conclusio sic probatur: quaelibet species quanto in gradu essendi simpliciter existit perfectior, tanto est Deo similior; et quanto est Deo similior, tanto plures perfectiones essentielles continet; ergo quanto in gradu essendi perfectior, tanto plures perfectiones essentielles continet; sed quanto plures perfectiones essentielles continet, tanto est extensive perfectior; ergo quanto intensive perfectior in gradu essendi, tanto et extensive. 205
C 150rb 210

<Conclusio 3>

17. Tertia conclusio: cuiuslibet speciei perfectio quoad gradum essendi simpliciter attenditur penes distantiam a non-esse simpliciter. Pro intellectu istius conclusionis est advertendum quod circa hoc varie fuerunt imaginati auctores. Quidam dixerunt istam perfectionem attendi penes maiorem approximationem ad summum; et alii penes maiorem distantiam a non-esse simpliciter, licet in rei veritate quoad rem parva distantia reperiatur. Unde si imaginemur sursum simpliciter et deorsum simpliciter, secundum naturam deorsum simpliciter est centrum terrae, et sursum est circumferentia primi mobilis. Nunc autem quanto aliquid distat a centro, tanto est proximius circumferentiae primi datae sphaerae et e converso. Et ideo si quaeritur: penes quid attenditur esse altius? Tantum est quod dicatur penes distantiam a centro, sicut penes maiorem accessum ad circumferentiam datae sphaerae; et ita apparet in proposito. Verumtamen verius dicitur quod illud est altius quod est magis a centro distans quam e converso. Et ratio est, quia si per imaginationem nullum esset corpus primum, sed esset in corporibus processus in infinitum, non posset assignari ratio praelibata, licet bene posset dici quod esset distantia a centro. 215
220
225
230

18. Et sic conformiter diceretur de Deo quod est infinitus huiusmodi rerum perfectio non attenderetur penes maiorem approximationem ad summum, quia talis propinquitas videtur aequalis ratione suae infinitatis, sed potius penes distantiam a non-gradu essendi simpliciter. 235

19. Ista conclusio sic probatur: quaelibet res tante est perfecta quante est; sed quante est, tante distat a non-esse simpliciter; ergo quante est perfecta, tante distat a non-esse simpliciter; ergo

240 quaecumque res alia magis distans a non-esse simpliciter est perfectior
alia non tantum distante et per consequens apparet perfectio specierum
quoad gradum essendi simpliciter attendere penes distantiam a
non-esse simpliciter.

<Conclusio 4>

245 20. Quarta conclusio est haec: cuiuslibet speciei perfectio
intensiva quoad esse specificum attenditur penes distantiam a
non-gradu talis denominationis essentialis. Ista patet, quoniam sicut
res in esse simpliciter denominatur tanta vel tanta, ita similiter in esse
specífico tanta. Et per consequens sicut penes distantiam a non-esse
250 simpliciter attenditur perfectio rei quoad esse simpliciter, ita penes
distantiam a non-esse rei denominationis speciei attenditur speciei
perfectio quoad esse specificum. Et ita conformiter est de aliis
sentiendum.

<Conclusio 5>

255 21. Quinta conclusio: quaelibet species finita magis distat a
non-esse simpliciter] quam a non-esse speciei propriae sui propinqui
generis vel remoti. Ista conclusio sic probatur: quaelibet species finita
magis distat a non-esse denominationis prioris quam posterioris; sed
esse simpliciter est prior denominatio quam sit esse generis propinqui
260 vel remoti vel propriae speciei; ergo propositum. Consequentia et
minor patent, et maior per regulam quartam.

C 150va

<Conclusio 6>

265 22. Sexta conclusio est haec: quaelibet species finita in latitudine
entis intensior est secundum denominationem essentialem priorem
quam posteriorem. Verbi gratia, alicui enti finito correspondet ratio
entis simpliciter et ratio vitae illudens intensius denominatur ens quam
denominetur vita. Ista conclusio sic probatur: quaelibet species finita
magis distat a non-esse denominationis prioris quam posterioris; sed
cuiuslibet talis speciei perfectio attenditur penes maiorem distantiam a
270 non-esse simpliciter; ergo perfectior est secundum denominationem
priorem quam posteriorem. Ut sic possit ratio confirmari: illud est
mihi propinquius a cuius non-esse magis disto; sed magis distat
species finita secundum istam imaginationem a non-esse prioris
denominationis quam posterioris; ergo magis est sibi propinqua prior
275 denominatio quam posterior, et per consequens secundum talem
intensior est.

<Conclusio 7>

261 regulam quartam] Cf. supra n. 14.

23. Septima conclusio: cuiuscumque speciei aliquid esse
essentiale incipit ad non-esse simpliciter. Patet, nam cuilibet tali
speciei correspondet prima denominatio perfectionis simpliciter, et 280
quaelibet talis(?) incipit a non-esse simpliciter; ergo propositum.

<Conclusio 8>

24. Octava conclusio: nullius speciei aliquid esse essenziale citra
esse simpliciter incipit a non-gradu essendi simpliciter. Patet per
tertiam regulam, quia non-gradus eius est aliquis gradus positivus; 285
quare propositum.

<Conclusio 9>

25. Nona conclusio: nulla species in latitudine entis ponibilis
potest incipere a non-gradu essendi simpliciter secundum rationem
specificam. Patet, quia quaelibet ratio specifica est posterior prima 290
denominatione; ergo quaelibet talis incipit circa non-gradum essendi
simpliciter.

<Conclusio 10>

26. Decima conclusio: nulla species in entibus terminata ad
aliquem gradum finitum essendi terminari potest ad gradum 295
primarium exclusive. Ista patet per primam conclusionem, quia tunc
non in qualibet denominatione essent infinite species possibiles, nam
ex quo una finita terminatur ad Deum exclusive, non esset talium
infinitas quovis modo. Et sic apparet qualiter intelligendus est
terminus a quo et terminus ad quem in perfectionibus specierum, 300
imaginatio ergo tota in hoc consistit.

<Subart. 2: Declaratur de excessu perfectionis speciei vel
individui supra inferiorem quante sit, videlicet perfectionis finitae
vel infinitae>

C 150vb 27. Consequenter| videndum de secundo nostrum propositum 305
declarante, videlicet de excessu superioris speciei super inferiorem,
vel superioris individui supra inferius secundum perfectionem.

<Conclusio 1>

28. Pro cuius declaratione quatuordecim pono conclusiones.
Quarum prima est haec: non est possibile aliquem gradum in aliqua 310
latitudine denominationis perfectionis simpliciter creaturae
communicabilis citra supremum inclusive latitudinem huiusmodi

285 tertiam regulam] Cf. supra n. 13.

terminantem quovis modo existere infinitum. Ista conclusio sic intelligitur: capta aliqua latitudine, puta entis, et signato supremo gradu ipsius inclusivo, citra ipsum non est possibile quod aliquis sit infinitus. Ista conclusio sic probatur: capio per imaginationem latitudinem iustitiae cuius supremus gradus sit *a*, et sit *b* gradus infinitus citra *a*. Tunc arguo sic: *b* est gradus infinitus, ergo *b* in infinitum distat a non-esse propriae denominationis; ergo *b* tante distat a non-esse propriae denominationis, quante potest aliquid a non-esse talis denominatione distare; et per consequens *b* tante distat a non-esse propriae denominationis quante *a*; et per consequens *a* non est gradus superior *b* cum sint simpliciter aequalis, eo quod uterque ipsorum in infinitum distat a non-esse propriae denominationis.

29. Et confirmatur in exemplo familiari. Si enim ab aliquo puncto versus oriens pertrahentur duae lineae in infinitum, una illarum non plus distaret a tali puncto quam alia, ex quo quaelibet in infinitum protrahitur. Ergo a simili in proposito, si *a* et *b* in infinitum distant a non-esse propriae denominationis, *a* nullo modo plus distabit a tali non-esse quam *b*. Et per consequens *a* et *b* aequaliter distabunt; et per consequens perfectionaliter *a* non excedit *b* et ita nec est superior *b*, quod est contra positum, nam dicitur quod *a* est gradus supremus et *b* gradus citra; quare propositum.

<Conclusio 2>

30. Secunda conclusio est haec: signata tota latitudine essendi tantum gradus supremus terminans inclusive totam huiusmodi latitudinem est infinitus. Verbi gratia, pro sua imaginatione imaginatur namque quod cuiusmodi latitudini denominationis perfectionis simpliciter creaturae communicabilis correspondent duo gradus versus extremum intensius, unus est inclusivus et alter exclusivus. Exclusivus est gradus divinitatis immensus consimilis denominationis. Sed inclusivus est gradus in quem unitive concurrunt tota latitudo propriae denominationis citra se. Quod autem solum talis sit infinitus probatur: sit talis gradus, gratia exempli *a*. Tunc arguo sic: tante *a* est perfectus gradus in esse propriae denominationis quante distat a non-esse propriae denominationis; sed in infinitum distat a non-esse propriae denominationis; ergo *a* est infinitus gradus in tali denominatione. Consequentia et maior patent. Sed minor apparet, quoniam latitudo denominationis cuius *a* est gradus supremus terminatur ad gradum immensum exclusive; ergo de facto est infinita. Et per consequens si quis sit in ea supremus gradus est infinitus. Cum igitur *a* sit tale, sequitur propositum. Sed quod *a* solus in tali denominatione sit

C 151ra

infinite apparet, quia quilibet gradus citra *a* est finitus, ut patuit per
 praecedentem conclusionem; ergo propositum quod est veritas
 conclusionis.

355

<Conclusio 3>

31. Tertia conclusio est haec: quilibet gradus specificus vel
 individualis infra latitudinem essendi simpliciter tantum finite distat a
 non-esse simpliciter. Ista conclusio patet ex praecedente. Nam quilibet
 gradus citra supremum in tali denominatione est finitus; sed quilibet
 gradus specificus vel individualis infra latitudinem essendi simpliciter
 est gradus citra supremum in tali denominatione; ergo quilibet talis est
 finitus, et per consequens finite distans a non-esse simpliciter.
 Consequentia patet, et minor est de se nota, et maior patet per
 praecedentem conclusionem; quare propositum.

360

365

32. Et potest aliunde confirmari, nam si aliquis gradus
 huiusmodi esset infinitus et est infra certam latitudinem, signo tunc
 aliquem superiorem, et quaero: aut talis aequaliter distat a non-esse
 simpliciter et cum primo dato, aut non? Si sic, sequitur quod unus non
 est superior alio. Si non, sequitur quod alter ipsorum non est infinitus
 et per consequens nec gradus primo datus. Consequentia ista probatur,
 quia si aliquis illorum non est infinitus, maxime dicendum est de
 gradu inferiori; quare propositum.

370

<Conclusio 4>

33. Quarta conclusio est haec: quilibet gradus specificus infra
 latitudinem entis simpliciter continens aliquam latitudinem finitam
 tantum latitudinem propriae speciei includit. Ista conclusio sic
 probatur: quilibet gradus infra aliquam latitudinem plus distat a
 non-esse simpliciter quam a non-esse propriae speciei, ut patuit in
 praecedenti consideratione. Sed quilibet talis gradus finite tantum
 distat a non-esse simpliciter; ergo et similiter a non-esse propriae
 denominationis; et per consequens finitam tantum latitudinem in esse
 propriae speciei includit. Consequentia patet. Sed minor probatur, nam
 quilibet talis gradus est infra latitudinem entis simpliciter, et per
 consequens citra supremum. Et si sic, nullo modo distat nisi finite a
 non-esse simpliciter, aliter darentur duo gradus: unus citra alium in
 eadem latitudine quorum quilibet est infinitus, quod est falsum.

375

380

385

C 151rb

<Conclusio 5>

34. Quinta conclusio est haec: quibuscumque duabus speciebus
 signatis infra latitudinem et essentialiter ordinatis, superior per finitam
 tantum altitudinem excedit inferiorem. Ista conclusio sic probatur:

390

353 finitus] infinitus sed corr. C 377 Ista...379 speciei] in imo fol. C

nam signentur aliquae tales duae species citra primam quae terminat inclusive totam huiusmodi latitudinem, sit una, scilicet superior *a*; et altera, scilicet inferior *b*. Et arguo sic: *a* tantum finite distat a non-esse
 395 simpliciter; sed *a* non magis excedit *b* quam distat a non-esse simpliciter; ergo *a* tantum finite excedit *b*. Consequentia patet. Et maior ex hoc, nam *a* est gradus citra summum in sua denominatione; ergo propositum, et per consequens conclusio vera.

<Conclusio 6>

400 35. Secunda conclusio est haec: quaelibet species superior infra latitudinem entis finitam tantum habet proportionem, tam arithmetica quam geometricam ad quamcumque speciem inferiorem. Haec conclusio sic probatur. Et proba primo de proportionem geometrica: nam signetur aliqua denominatio perfectionis simpliciter,
 405 utputa entis, et signo duas species in ea quarum quaelibet sit citra supremum gradum talis denominationis. Sit una illarum specierum perfectior, videlicet *a*, et altera, videlicet imperfectior, sit *b*. Tunc sic: vel *a* secundum illam denominationem habet tantum finitam proportionem ad *b*, vel non. Si sic, habetur propositum. Si non, igitur
 410 *b* gradus infinities replicatus constituit adaequate *a* gradum et per consequens *a* gradus est infinitus. Consequens est contra casum, quia tunc *a* esset supremus gradus in tali denominatione cum nullus citra supremum possit esse infinitus. Sed consequentia probatur, quoniam quilibet gradus existens in aliqua latitudine, finities vel infinities
 415 replicatus, constituit totam latitudinem; sed *b* est gradus in tali latitudine; ergo finities vel infinities replicatus constituit talem latitudinem. Cum igitur *a* gradus vel sit tantus praecise intensive quantus est sua latitudo, vel minor. Sequitur quod si *b* gradus infinities replicatus constituit suam latitudinem, quod et similiter constituet *a*
 420 gradum, et per consequens quam latitudo huius est infinita, tam et gradus *a* erit infinitus.

36. Praeterea, proba quod similiter tantum finitam proportionem arithmetica *a* habet respectu *b*. Nam quaero: numquid in *a* sint finitae denominationes perfectionis simpliciter, vel non? Si sic, ergo cum *b*
 425 non habeat plures sed pauciores, sequitur quod secundum certum numerum perfectionum *a* excedit *b*. Si dicatur quod sunt infinitae, tunc sequitur quod *a* est infinita. Probo consequentiam, nam si quilibet gradus latitudinis entis concurreret in *a*, *a* esset infinitum in tali

418 quantus] quanta(?) C

C 151vb denominatione; sed ex hoc quod de qualibet denominatione|
 perfectionis simpliciter aliquis gradus correspondet a , a non est minus 430
 perfectum quam tunc foret; ergo nunc de facto esset perfectionis
 infinitae, quod est propositum. Et sic apparet quod sive fiat
 comparatio duarum talium specierum secundum participationem
 plurium denominationum perfectionis simpliciter vel secundum 435
 participationem intensiorem eiusdem dneomiantionis perfectionis
 simpliciter, a tantum finitam proportionem habet ad b ut ad praesens
 proportio geometrica sit comparatio duarum specierum respectu
 eiusdem dneomiantionis secundum variam participationem ipsius.
 Proportio vero arithmetica fit comparatio talium specierum secundum
 maiorem participationem plurium denominationum perfectionis 440
 simpliciter. Et sic apparet praedictae conclusionis veritas evidenter.

<Conclusio 7>

37. Septima conclusio est haec: nullus gradus specificus in
 latitudine entis simpliciter est indivisibilis perfectionaliter. Ista
 conclusio sic probatur: quilibet gradus in latitudine entis imaginarie 445
 replicatus constituit aliquam latitudinem; sed nullus gradus
 indivisibilis perfectionaliter imaginarie replicatus, finities vel infinites,
 constituit aliquam latitudinem; ergo nullus gradus indivisibilis
 perfectionaliter est gradus specificus. Consequentia patet, quoniam ex
 quolibet gradu specifico multotiens replicato constituitur latitudo. Et 450
 maior patet, aliter si non posset quilibet gradus in tali latitudine per sui
 replicationem constituere latitudinem, sequeretur quod non plus ex
 diversis gradibus constitueretur latitudo quam ex punctis constituatur
 linea, quod non videtur verum, eo quod gradus sunt partes latitudinis.

38. Et confirmatur, nam signo differentiam specificam hominis 455
 qua supraadditur super speciem inferiorem. Et quaero: numquid tale
 esse correspondet homini divisibiliter, vel indivisibiliter? Si primo
 modo, habetur propositum. Si non, ergo sequitur quod tantum
 indivisibiliter excedit speciem inferiorem, et per consequens species
 superior non esset perfectior specie inferiori. Probatur consequentia, 460
 nam si imaginemur aliquam lineam cui addatur a punctus, per
 ablationem a puncti, talis linea non est maior nec minor. Si ergo in
 proposito species superior indivisibiliter tantum excederet inferiorem,
 sequitur quod inter ipsas nulla esset ex hoc inaequalitas perfectionis.

<Conclusio 8>

465

39. Octava conclusio: quilibet gradus specificus infra
 latitudinem entis continet essentialiter aliquam latitudinem
 intensivam. Ista conclusio quasi sequitur ex praemissa, nam cum
 quilibet talis sit et non sit perfectionaliter indivisibilis, sequitur quod

470 est perfectionaliter divisibilis, et per consequens continens aliquam
latitudinem intensivam.

40. Et potest aliunde probari: signetur aliquis gradus quem
superaddit species superior supra inferiorem. Et quaero: numquid talis
per aliquam latitudinem distet a non-esse talis denominationis| vel C 151vb
475 non? Si sic, cum ipse perfectionaliter contineat talem latitudinem,
sequitur quod est divisibilis intensive. Si non, sequitur quod si
indivisibiliter distat a non-esse simpliciter quod est infinitae
remissionis, quod est impossibile. Et consequentia patet, nam taliter
distaret a non-esse talis denominationis quod non posset minus distare,
480 quod propositum.

<Conclusio 9>

41. Nona conclusio: in qualibet specie infra latitudinem entis est
possibile individuum in quod concurrat unitive gradus remissior
latitudinis perfectionis specificae sine gradu intensiori. Ista conclusio
485 sic probatur: non magis latitudo perfectionis specificae ex se
determinatur ad esse individuorum quam genera vel transcendentia ad
suas species; sed huiusmodi genera et transcendentia sic se habent
quod stat ipsa unitive concurrere cum aliqua specie secundum gradum
remissorem sine intensiori, ut patet de speciebus diversis in genere
490 animalis; ergo et hoc est absolute possibile de specie respectu
individualis perfectionis. Consequentia patet et maior declaratur. Nam
inter species sub eodem genere videtur ordo essentialis, cuiusmodi
non apparet de speciebus respectu individuorum; ergo a fortiori, si in
generibus et speciebus hoc reperitur, multo magis est in individuis et
495 speciebus imaginandum; quare propositum.

<Conclusio 10>

42. Decima conclusio est haec: cuilibet individuo cui
correspondet maior latitudo perfectionis specificae, correspondent
similiter maior latitudo essendi simpliciter et cuiuslibet alterius
500 denominationis essentialis communioris. Ista conclusio sic probatur: si
a individuum secundum imaginationem cresceret in specie hominis,
consequenter cresceret in esse entis vitae et cuiuslibet alterius
denominationis essentialis communioris; ergo propositum.
Consequentia patet. Et antecedens ex hoc: aliter staret quod cresceret
505 in esse hominis et non in esse entis, et ita staret aliquam rem quae
nunc est homo esse et non esse hominem, quod est impossibile. Et
consequentia patet, nam signo nunc tale esse quod est homo. Si stat
hominem crescere in esse specifico et non tale esse, et consimiliter
minui, minuatur esse specificum hominis usque ad non-gradum talis
510 denominationis; tunc sequitur propositum, videlicet quod tale esse

quod est homo postmodum erit et non erit homo, quod est falsum; et per consequens conclusio vera.

<Conclusio 11>

43. Undecima conclusio est haec: cuilibet individuo individualiter perfectiori correspondet in eadem specie gradus specificus perfectior. Ista conclusio sic probatur: nam sicut maior latitudo essendi correspondet speciei perfectiori quam correspondeat speciei imperfectiori, ita maior latitudo perfectionis specificae correspondet individuo perfectiori quam individuo minus perfecto. Sed primum est verum, ergo et secundum. Consequentia patet. Et maior apparet, nam consimilis habitudo utrobique videtur. Et potest etiam per consimilem rationem apperere, sicut fuit dictum de praecedente. Aliter staret quod aliquid individualiter intenderetur, et nullo modo acquireret perfectiorem gradum specificum, et ita si minueretur usque ad non-gradum, adhuc remaneret ratio specifica sine sui quacumque mutatione cum hoc quod nullum esset individuum, quod est impossibile; et per consequens conclusio vera.

<Conclusio 12>

44. Duodecima conclusio est haec: cuilibet speciei infra latitudinem entis finita tantum latitudo individualis potest correspondere. Ista conclusio sic probatur: nulli speciei potest correspondere maior latitudo individualis quam latitudo specifica; sed cuilibet speciei infra latitudinem entis finita tantum latitudo specifica correspondet; ergo et individualis. Consequentia patet et maior, aliter si latitudines essent inaequales, videlicet individualis et specifica, staret aliquid esse individuum in specie hominis et non esse hominem vel e contra, quod est impossibile; quare propositum. Et minor apparet per praecedentia; quare propositum.

<Conclusio 13>

45. Tertiadecima conclusio sit ista: cuilibet speciei infra latitudinem entis correspondere potest aliquod supremum individuum et finitum. Ista conclusio sic probatur, et ad praesens intelligitur conclusio, exponendo illi ... superlativum negative, videlicet quod nullum sit possibile maius, quamvis infinita talia in aequalitate sint possibilia, quia quod nullam includit repugnantiam est absolute possibile; sed ita est in proposito; ergo conclusio vera.

46. Similiter si latitudo infinita potest unitive concurrere in unum gradum infinitum qui ipsam terminet inclusive, sequitur a fortiori quod hoc est possibile de latitudine finita quod concurrat unitive, ad unum gradum supremum; et primum est possibile secundum istum doctorem, ergo et secundum.

47. Et ex ista conclusione sequitur correlarie quod unum
individuum plus distat a non-esse simpliciter quam aliud, et hoc
loquendo de individuis eiusdem speciei. Et per consequitur sequitur
555 quod unus homo est magis homo quam alius, et sic de similibus
quibuscumque.

<Conclusio 14>

48. Quarta decima conclusio et finalis est: nullum individuum
speciei superioris, infra latitudinem entis, excedere potest aliud in
560 quacumque inferiori specie infinite. Ista conclusio sic probatur: nam
signo per imaginationem individuum supremum in specie angeli quod
sit *a*. Et signo in specie communi et sit *b*. Et arguo sic: *b* per aliquam
latitudinem distat a non-esse simpliciter et solum finite, et *a* non
infinite plus distat a non-esse simpliciter quam *b*. Ergo *a* non est
565 infinite essentialiter perfectius quam sit *b*. Consequentia patet. Et
minor ex hoc, quoniam latitudo, tam individualis quam specifica, inter
a et *b* est solum finita; ergo *a* non infinite distat a *b*, et per consequens
nec a non-esse simpliciter, cum *b* solum finite distet a tali non-esse. C 152rb

49. Sic igitur apparet secundum viam istius doctoris qualis
570 excessus est speciei ad speciem et individui ad individuum. Unde
positio quae ponit unam speciem in latitudine entis aliam excedere
infinite, impossibilis est apud imaginationem istius doctoris.

**<Subart. 3: Declaratur de imaginatione circa perfectiones
specificas, si sit per modum continui vel discreti. Conclusio 1>**

575 50. Tertium pro nunc declarandum circa imaginationem de
perfectionis specierum existit si debeat imaginari per modum continui
vel per modum discreti. Pro cuius declaratione undecim pono
conclusiones. Quarum prima est haec: quaelibet species in latitudine
entium situata formabilis est in esse ex aliqua replicatione unitatis
580 divinae. Et pro declaratione istius conclusionis advertendum est quid
nomine replicationis unitatis divinae intelligit iste doctor. Imaginatur
namque quod divina essentia non solum est rerum causa effectiva, sed
etiam exemplativa seu formativa, ut alias dictum est in ultima
quaestione primi, secundum suam opinionem. Et ita ponit
585 quodammodo duplicem causalitatem divinae essentiae respectu
creaturarum, formativam videlicet et effectivam. Ista autem rationes
exemplares sunt ab invicem formaliter ... quae sunt propriae rationes
essentiales et ex natura rei primae unitates formales unitative
concurrentes ad unam et simplicissimam realitatem divinae naturae.
590 Nunc autem, quia quaelibet creatura est quaedam participatio divini
esse, et haec participatio non potest intelligi nisi penes aliquam

583 dictum est] Cf. PETRI DE CANDIA, *Lectura in I Sent.*, q. 6, art. ???

huiusmodi unitatum quae est ratio formativa, ideo quando aliqua creatura in esse producit, hoc provenit ex participatione talium rationum. Et ideo nil aliud est rem formare ex aliqua replicatione unitatis divinae quam divinam essentiam a creatura participari secundum varias rationes essentielles. Et ita divina essentia intelligitur quodammodo rerum creabilium numerus formativus, prout sapiens Sap. 2 cap. dicit: *Omnia in numero, pondere et mensura fecisti*. Sic igitur apparet quid nomine replicationis unitatis divinae intelligitur.

51. Ista igitur conclusio sic intellecta probatur: quilibet numerus per participationem formatur in esse ab aliquo tali numero secundum essentiam, quia omne quod est per participationem reducitur ad aliquod tale per essentiam. Cum igitur quaelibet species sit quidam numerus perfectionaliter secundum participationem, ut patebit inferius, sequitur quod quaelibet species formatur in esse per aliquam replicationem unitatis divinae; et per consequens conclusio vera. Consequentia patet, et processus per declarationem.

C 152va

<Conclusio 2>

52. Secunda conclusio est haec: impossibile est ab unitate immensa formaliter species aequales in esse formari. Ista conclusio sic probatur: sicut se habet unitas mathematica ad species numerorum, sic vita divina ad species in latitudine entium situatas; sed impossibile est ab unitate mathematica species numerorum provenire aequales; ergo et similiter impossibile est ab unitate immensa species creaturarum aequales in esse formari. Consequentia patet. Et maior ex hoc, quoniam consimilis videtur habitudo unitatis mathematicae ad numerum mathematicum et veritatis divinae ad species creaturarum. Et minor est manifesta, quoniam nulli duo numeri in tali progressu sunt aequales, cum semper posterior superaddat unitatem aliquam supra primum; et per consequens numquam provenient duo numeri aequales.

53. Praeterea, si ab unitate immensa provenirent species aequales, cum non sit maior ratio quod duae species sint aequales quam quod omnes, sequitur quod omnes species essent aequales. Consequens est falsum, ergo et antecedens. Consequentia patet ex hoc, quoniam species superior superaddit inferiori; ergo quaecumque duae species signarentur, ipsae essent inaequales, et per consequens quam impossibile est duo inaequalia esse aequalia, tam et quaelibet inaequalia esse aequalia. Probo assumptum, nam species, ut dicit prima conclusio formalis est in esse ex aliqua replicatione unitatis

598 Omnia...fecisti] Rectius Sap. 11, 21; versio Vulgata habet: "Omnia mensura et numero et pondere disposuisti." 630 prima conclusio] Cf. supra n. 50-51.

divinae nec ergo ex eadem replicatione formaliter vel ex varia nisi(?) eadem, quia sic essent in divina et non species. Si ergo ex varia, sequitur propositum quod hoc fit per additionem perfectionalem superioris supra inferiorem; quare propositum.

635 54. Sed forsitan hic DICITUR quod ista conclusio non videtur vera pro eo quod anima intellectiva et homo non constituuntur in esse per variam replicationem unitatis divinae, cum eiusdem perfectionis intensive sit homo et anima intellectiva. Similiter dicitur de qualibet forma respectu sui compositi.

640 55. Ad istud breviter DICO, secundum imaginationem istius doctoris, quod ad istud posset dupliciter responderi. Primo quod homo et anima intellectiva non ponunt nisi unum gradum specificum, et ideo anima non esset proprie in specie nisi reductive, sicut dicimus quod punctus est in praedicamento quantitatis reductive. Et ita conformiter
645 diceretur de qualibet forma respectu sui compositi, et sic instantia non procederet. – Alio modo potest dici quod specierum quaedam sunt communicantes, et quaedam incommunicantes. Communicantes sunt illae quae non differunt penes ultimam perfectionem superadditam, ut sunt homo et anima intellectiva; incommunicantes ceterae aliae. Nunc
650 autem conclusio intelligitur de speciebus incommunicantibus, ut sit sensus conclusionis quod ab unitate immensa non possunt species incommunicantes aequales simpliciter provenire; quod est propositum.

C 152vb

<Conclusio 3>

56. Tertia conclusio est haec: inter quaslibet species signabiles
655 non communicantes necessario, secundum superius et inferius, est ordo essentialis. Ista conclusio sic probatur: quaecumque sunt in perfectione inaequalia, unum est perfectius alio; sed quaelibet species non-communicantes sunt inaequales in perfectione; ergo una est perfectior alia. Et tunc ultra: omnia quae se habent secundum superius
660 et inferius in perfectione sunt essentialiter ordinata; sed omnia inaequalia in perfectione se habent secundum superius et inferius in perfectione; ergo omnia talia sunt essentialiter ordinata. Et per consequens species non-communicantes necessario secundum superius et inferius habent ordinem essentialem; quod est propositum.

665 57. Praeterea, signo aliquem gradum essendi qui sit *a*. Tunc arguo sic: *a* gradui, ratione essendi simpliciter, non repugnat infinitas et multiplicatio actuationum sive specierum propter potentialitatem et indifferentiam ad differentiam specificam actuantem. Ergo ubi est repugnantia, non videtur quod aliunde proveniat quam ex specificis
670 differentiis actuantibus. Vel ergo haec repugnantia provenit quia una differentia est prior altera, vel quia una actuat intensius alia. Si primo modo, habetur propositum quod adhuc inter species est ordo essentialis, licet illa causa non potest esse sufficiens, quia in individuo

eiusdem speciei concurrunt res multarum differentiarum respectu
specierum inferiorum, utputa in homine concurrunt vita sensitiva et 675
vegetativa, et tamen ibi non est specifica diversitas. Si detur secunda
causa, videlicet quod huiusmodi differentiae actuant secundum
intensius et remissius, habetur propositum quod necessario inter
huiusmodi species non-communicantes est ordo essentialis. Declaro
rationem: Sorti competit quod sit animal et similiter quod sit homo; 680
ratione animalitatis Sorti non repugnat quod sit equus vel asinus, quia
ratio animalitatis ad huiusmodi rationes est potentialis et indifferens.
Si ergo sibi repugnat quod sit asinus, unde oritur ista repugnantia?
Non apparet quod aliunde nisi ratione differentiarum. Vel ergo
differentiae repugnant propter rationem prioris et posterioris, vel 685
propter hoc quod una differentia intensius actuat rationem animalitatis
quam faciat alia. Si primum detur, habetur propositum. Tamen ratio
non est sufficiens, quia duae rationes quae se habent secundum prius
et posterius dicuntur de individuo eiusdem speciei, utputa de homine
ratio intellectualis naturae et similiter vitae. Si detur secundum, adhuc 690
habetur propositum quod inter species est ordo essentialis cum
ipsarum differentiae actuant rationem generis secundum intensius et
remissius; quare propositum.]

C 153ra

<Conclusio 4>

58. Quarta conclusio est haec: cuiuslibet speciei latitudo, tam 695
specifica quam individualis, necessario se habet per modum continui
et non per modum discreti. Ista conclusio sic probatur: signo, gratia
exempli, duas species non communicantes in latitudine entis quarum
una sit *a* et alia *b*. Tunc, prout patuit in praecedenti consideratione,
quaelibet illarum est finita. Sit quod *a* sit perfectior *b*. Tunc quaero: 700
aut *a* excedit *b* aut non? Non est dicendum quod non, quia tunc *a* et *b*
essent species aequales quae non sunt communicantes, quod repugnat
secundae conclusioni. Si sic, tunc arguo sic: vel ille excessus est
divisibilis, vel indivisibilis. Si indivisibilis, sequitur quod una non sit
perfectior alia cum excessus per indivisibile non ponat maiorem 705
perfectionem. Aliter si per imaginationem linea esset sine puncto
ipsam terminante, esset minor quam sit cum tali puncto, quod videtur
falsum. Si vero talis excessus sit divisibilis: aut ergo ille excessus est
specierum diversarum rationum, aut praecise ipsius *a* supra *b*. Si

675 et] *sup. lin. a. m. C*

703 secundae conclusioni] Cf. supra n. 52-53.

710 secundo modo, habetur propositum quod talis species se habet per
modum continui. Si vero primo modo, cum talis excessus sit in
infinitum divisibilis, sequitur quod inter *a* et *b* sunt infinitae
intermediae species. Cum igitur quaelibet species per primam
conclusionem constituatur in esse per aliquam replicationem unitatis
715 divinae, sequitur quod *a* species est constituta per unitatem divinam
in infinites replicatam, et per consequens *a* species est formaliter
infinita, quod est contrapositum. Relinquitur ergo quod huiusmodi
excessus sit solum ipsius *a* supra *b*; quare propositum.

59. Praeterea arguo sic: vel *a* excedit *b*, vel non. Negativa non
720 potest dari per rationem superius assignatam. Si ergo excedit quaero:
aut superaddit aliquam rationem essentialem, aut non? Si sic, habetur
propositum quod inter *a* et *b* si essent infinitae species, *a*
corresponderent infinitae denominationes perfectionum simpliciter. Si
non, contra: tunc *a* non superaddit *b* nisi intensiorem gradum eiusdem
725 denominationis, et per consequens *a* et *b* sunt eiusdem speciei.
Consequentia probatur, nam omnia participantia eandem rationem
secundum intensius et remissius, quorum unum alteri non superaddit
rationem essentialem, sunt eiusdem speciei. Quoniam, ut dicit prima
conclusio, species in esse constituitur in esse per aliquam
730 replicationem unitatis divinae, et ita si *a* et *b* sint taliter participantia
eandem rationem sine alio addito, sequitur quod sunt| eiusdem speciei; C 153rb
quare propositum.

60. Ex ista conclusione sequitur correlarie quod cuiuslibet
denominationis perfectionis simpliciter creaturae communicabilis
735 latitudo, sequitur semitam continui discreti limites fugiendo. Ista
conclusio patet, quia quaelibet species excedit quamlibet sibi
inferiorem per modum continui, et cum excedens sit divisibile in
excessum et illud quod excedit, et talis excessus cum sit quaedam ratio
essentialis per primam conclusionem, sequitur quod talis ratio
740 essentialis se habet per modum continui. Et cum non sit maior ratio de
una quam de alia, sequitur veritas correlarie propositionis.

<Conclusio 5>

61. Quinta conclusio est haec: quacumque specie infra
latitudinem entis simpliciter signabili vel signata, est aliqua immediate
745 inferior et aliqua immediate superior ad modum existentiae
numerationum. Ista conclusio sic probatur: signo gratia exempli tres
species *a b c*. Sit *a* perfectior *b* et *b* perfectior *c*, et sint omnes tres
infra latitudinem entis simpliciter. Tunc quaero an inter *b* et *c* sint

741 propositionis] quia *add. sed del. C*

728 prima conclusio] Cf. supra n. 50-51.

infinite species intermediae, et similiter inter *b* et *a*, vel non? Si non, habetur propositum quod *b* habet speciem superiorem sibi immediatam et similiter inferiorem sibi immediatam. Si vero detur primum, sequitur quod tam *a* infinite excedit *b* <et> quod *b* infinite excedit *c*. Consequens est falsum ut prius deductum est, quia tunc *a* et *b* essent infinita. Et consequentia patet, quia tam *a* quam *b* constituuntur in esse per infinitam replicationem unitatis divinae; immo sequeretur quod *a* ... magis excederet *c* quam *b* excedit *c*, et generaliter si duae species excederent tertiam, quaelibet illarum aequaliter excederet ipsam. Consequens est falsum, quia species incommunicantes sunt inaequales, et per consequens ipsarum ad tertium non est similis proportio vel aequalis ut patet. Nam sicut captis duobus numeris respectu tertii, utputa denario et octonario respectu quinarum, ubi denarii ad quinarium est proportio dupla et octonarii ad quinarium est ... pertinens quintitas. Ita similiter est in speciebus quod duae species non-communicantes non possunt aequaliter praecise excedere tertiam. Et consequentia patet, quoniam utrobique est infinitus excessus; quare propositum.

62. Praeterea, sit per imaginationem *a* aliqua species in esse entis praecise et crescat continue quousque acquirat quemlibet gradum citra immensum gradum. Tunc signo totum tempus per quod acquirat latitudinem intellectualis naturae, et totum tempus per quod erit huiusmodi latitudinem. Et sit primum *b*, et secundum *c*, et instans continuans ista duo tempora sit *d*, tunc simus in *d*. Quaero: numquid *a* sit in latitudine intellectualis naturae, vel non? Si sic, et immediate ante hoc non fuit, sequitur quod latitudo intellectualis naturae et latitudo citra primam sunt latitudines immediatae. Si *a* in *d* instanti non sit sub latitudine intellectualis naturae, et immediate post hoc erit, sequitur quod latitudo in qua nunc est *a*, est immediata latitudini intellectualis naturae, et per consequens *a* habet speciem sibi immediate superiorem et immediate inferiorem, dummodo sit infra entis latitudinem situata. Et qua ratione aruitur de una, eadem ratione de quacumque alia; quare propositum.

<Conclusio 6>

63. Sexta conclusio: cuilibet speciei in latitudine entis simpliciter correspondet aliqua denominatio perfectionis simpliciter quae in tali specie incipit a non-gradu. Haec conclusio sic probatur: quoniam quaelibet species per primam conclusionem constituitur in esse per replicationem unitatis divinae, et per consequens quaelibet species aliquam denominationem perfectionis simpliciter superaddit supra inferiorem. Cum igitur talis non incipiat ab aliqua inferiori, sequitur quod incipit a tali specie. Et cum non sit dare minimam

speciem in latitudine entis, sequitur quod in quacumque specie infra latitudinem entis simpliciter aliqua perfectio incipit a non-gradu.

<Conclusio 7>

795 **64.** Septima conclusio: cuiuslibet specie infra latitudinem entis simpliciter denominatio perfectionis simpliciter quam superaddit cuilibet speciei citra se et quae in tali specie incipit a non-gradu, correspondet formaliter cuilibet specie supra se. Verbi gratia, species hominis addit supra speciem asini rationalitatem quae ratio incipit in homine a non-gradu. Quamvis ergo non conveniat inferiori, cum sit
800 differentia superioris ad ipsam, non tamen excluditur a superiori; et ideo rationalitas similiter de angelo praedicatur. Et ista conclusionis intentio quae sic breviter inducitur quaelibet denominatio perfectionis simpliciter creaturae communicabilis infinitam latitudinem includit exclusive terminatam ad gradum immensum consimilis
805 denominationis, ut superius in prima regula primae considerationis fuit dictum. Et per consequens in qualibet tali sunt infinitae species possibiles. Ergo data tali denominatione necessario, si alicui inferiori competit, consequens est ut et cuilibet superiori debeat convenire; quare propositum.

810 **65.** Ex ista conclusione sequuntur quinque propositiones correlariae. Quarum prima est haec: cuiuslibet speciei inferioris quaelibet denominatio essentialis quae in ipsa dicit perfectionem simpliciter correspondet formaliter superiori. Patet ex conclusione, nam signata quacumque specie, illa superaddit sibi inferiori, et per
815 consequens cum quaelibet talis superadditio competat superiori, sequitur propositum, cum talis superadditio sit semper denominatio dicens perfectionem.

66. Secunda propositio est: cuiuslibet speciei inferioris tota latitudo perfectio essentialis unitive concurrit et formaliter in speciem
820 superiorem; patet per idem.

67. Tertia propositio: cuiuslibet speciei inferioris actus ultimus substantialis in specie superiori est actus potentialis ad actum substantialem ulteriorem. Patet, nam quod species superaddit supra inferiorem est sibi actus ultimus substantialis, et talis competit
825 superiori cui non est ultimus actus; et per consequens ibi est potentialis ad ulteriorem perfectionem.

68. Quarta propositio est quod nullus actus substantialis alicuius speciei finitae potest esse ultimus actus essentialis simpliciter. Patet, quia quaelibet quae est in inferiori actus ultimus, in superiori est
830 potentialis.

C 153vb

805 prima regula] Cf. supra n. 11.

69. Quinta propositio est: eadem ratio formalis omnino quae in specie inferiori est ultima differentia specifica, in superiori specie obtinet generis rationem. Patet, nam in homine rationale est ultima differentia quae non est ad actum ulteriorem in eo; sed in angelo est ad actum ulteriorem, et per consequens cum sit in eo potentialis videtur quod in eo obtineat rationem generis; quare propositum. 835

<Conclusio 8>

70. Octava conclusio: in coordinatione essentiali lineae praedicamentalis substantiae inter primum genus simpliciter et ultimum actum simpliciter unde sumitur ultima differentia, simpliciter est ordo essentialis infinitus. Haec conclusio sic probatur: signo aliquam rationem generis in praedicamento substantiae, et sit vita. Tunc arguo sic: talis ratio est potentialis immediate ad aliquam specificam differentiam. Vel igitur constitutum ex ratione vitae et huiusmodi differentia, est species finita, vel infinita. Si infinita, igitur quaelibet res cui correspondet ratio vitae determinata per aliquam differentiam specificam citra ultimam simpliciter, puta vegetativam vel sensitivam, est species infinita, quod est manifeste falsum. Si finita sequitur quod actus suus est potentialis in specie superiori ad actum ulteriorem specificum, quo actu dato, cum ex illo constituatur species finita, sequitur quod talis actus in specie superiori est potentialis ad actum ulteriorem specificum. Et sic necessario erit processus in infinitum per infinitos gradus específicos versus superius ordinatos; quare etc. 840 845 850

<Conclusio 9>

855

71. Nona conclusio totius coordinationis praedicamentalis possibilis secundum aliquam essentialem coordinationem in praedicamento substantiae, sicut aliqua est simpliciter prima ratio correspondens generi generalissimo, ita aliqua est ultima simpliciter ratio et ultimus actus possibilis totius coordinationis. Ista conclusio quoad primam partem patet, quia omnis ratio mixta est resolubilis ad aliquid immediatum; sed constat quod aliqua ratio est composita ex actu et potentia, utputa ratio specifica per rationem generis et differentiae, ubi genus se habet per modum potentiae, et differentia per modum actus. Nunc autem vel illud genus est primum simpliciter, vel non. Si non, quaeram de alio, et cum non sit processus in infinitum in talibus generibus, est devenire ad unum primum quod est simpliciter potentiale. Secunda pars patet, secundum mentem istius doctoris, de specie infinita, cuius differentia est necessario ultima in tali coordinatione praedicamentali; quare conclusio vera. 860 865 870

<Conclusio 10>

72. Decima conclusio: generaliter penes multitudinem actuum inter primum actum simpliciter creaturae communicabilem et ultimum eius actum substantialem, attenditur et mensuratur perfectio speciei et
 875 huius differentiae quod perfectio speciei attenditur penes multipliciter replicationis unitatis divinae. Ista conclusio quodammodo sequitur ex prima cum quaelibet species constituatur in esse per aliquam novam replicationem unitatis divinae. Et ex hac sequitur quod huiusmodi perfectio attenditur penes distantiam a
 880 non-gradu; nam quanto maiorem multipliciter replicationis unitatis divinae includit, tanto distat <a> non-gradu; quare propositum.

73. Ex ista conclusione sequitur ista propositio quod generaliter qualis est proportio specierum ad perfectionem huiusmodi extensivam, talis est ipsarum proportio quoad gradum essendi simpliciter intensive.
 885 Patet, nam speciei perfectio per conclusionem attenditur penes multitudinem talium actuum.

<Conclusio 11>

74. Undecima conclusio et finalis est ista: generaliter signatis quibuscumque duabus speciebus finitis communicantibus in diversis
 890 perfectionibus essentialibus, minor est proportio unius ad alteram quoad gradum essendi simpliciter intensive, quam quoad gradum ... alterius perfectionis essentialis. Ista conclusio probatur ex hoc quoniam proportio, cum sit quaedam comparatio, sequitur maiorem differentiam extremorum; sed magis differunt homo et angelus
 895 secundum rationes posteriores quam priores; ergo conclusio vera. Consequentia patet. Probo minorem, nam quantumcumque sit accessus ad rationes priores sive communes accedere(?) ad convenientiam, et per consequens per oppositum augmentatur differentia et ita proportio.

900 75. Patet igitur illa conclusio, ex qua sequuntur duae proportionales correlariae. Quarum prima est: si per imaginationem aliqua essentia cresceret ab aliquo gradu vitae simpliciter acquirendo altitudinem specierum versus Deum, continue proportio ipsius in esse simpliciter ad se ipsam in esse vitae vel alicuius perfectionis
 905 remitteretur, patet. Secunda est: quarumlibet specierum superiorum minor est proportio earum ipsarum in esse prioris perfectionis essentialis ad esse posterioris quam sit in speciebus inferioribus. Patet ex quo sunt maioris intentionis. Et sic apparet quid de tertio sit dicendum.

910 <Subart. 4: Utrum individuum aliquod speciei addat perfectionem ulteriorem>

877 ex prima] Cf. supra n. 50-51.

76. Nunc quarto videndum est si individuum aliquod propriae speciei addat perfectionem aliquam ulteriorem. Pro cuius declaratione praeambulo investigabitur unde oritur distinctio generum et specierum. Pro quo ad praesens declarando unam pono conclusionem quae est ista: dato aliquo genere cuius aliqua species est finita, necessario quaelibet species sub eodem contenta genere est finita. Et est sensus conclusionis, non de quolibet genere generalissimo, sed de generibus perfectis quae sunt simul genera et species subalternae, et hoc maxime intelligendum est in linea praedicamentali substantiae. Quae conclusio sic intellecta probatur, quoniam si in aliquo genere esset possibile duas species esse, quarum una esset finita et alia infinita, hoc maxime videretur in genere intellectualis substantiae quae sit *a*. Et signo speciem immediate sibi superiorem quae est infinita in genere intellectualis substantiae; sed hoc est falsum, ergo conclusio vera. Consequentia patet. Probo minorem, nam signo aliquam speciem supremam in genere non-intellectualis substantiae quae sit *a*. Et signo speciem immediate sibi superiorem quae est infima in genere intellectualis substantiae, et sit *b*. Et signo speciem immediate superiorem ad *b*, speciem quae sit *c*, et sit species suprema in genere intellectualis substantiae *d*. Tunc arguo inquisitive sic: unde oritur distinctio in genere inter *a* et *b*? aut propter hoc quod *b* addit aliquam perfectionem essentialem supra *a*, aut propter hoc quod *b* addit aliquam rationem potentialem ad infinitas species supra *b*, aut propter hoc quod ratio generis habet intrinsecam limitationem quam non transgreditur. Primum non potest dari quia tunc *b* et *c* non essent eiusdem generis, quoniam *c* supra *b* addit aliquam rationem essentialem cum sit superior species, et per consequens habens novam replicationem unitatis divinae, quoniam universaliter quaelibet species superior superaddit inferiori aliquam rationem essentialem, ut prius declaratum fuit. Nec secundum potest dici, quia tunc consimiliter cum *c* addat aliquam rationem potentialem supra *b* ad infinitos gradus specificos, ita *c* esset alterius generis a *b* sicut est *b* ab *a*, quod falsum est. Et assumptum patet, quoniam quaelibet ratio essentialis creaturae communicabilis infinitam habet latitudinem, ut prius dictum est, versus Deum, et cum cuilibet speciei correspondeat aliqua ratio essentialis sequitur propositum.

77. Et confirmatur aliter, quoniam vel talis ratio superaddita quae est potentialis ad infinitos gradus specificos, vel est ratio generis, vel transcendens. Si secundo modo, sequitur quod prius inducebatur. Si primo modo, contra: tunc quodlibet genus containeret species infinitas, et per consequens *a* species, quae est in genere

918 quolibet] scrip. pos. generalissimo sed corr. signis transp. C

non-intellectualis substantiae supremum, tot species continet sub se
 quod *d* species quae est in genere intellectualis substantiae suprema,
 955 quod videtur falsum per ea quae in aliis considerationibus fuerunt
 declarata. Ergo per sufficientem divisionem oportet quod hoc
 proveniat propter intrinsecam limitationem generis quam non
 transgreditur. Et ita per consequens, si datur in aliquo genere aliqua
 species finita tota latitudo correspondens tali gradui est finita, et hoc
 960 semper loquendo de generibus proximis infra latitudinem entis
 inclusis; quare propositum. C 154va

78. Ex ista conclusione sequuntur novem propositiones
 correlariae. Quarum prima est haec: communitas generis potentialis
 quae se extendit ad aliquas species extremas necessario se extendit ad
 965 intermedias. Patet, ex quo species sunt finitae in tali genere cum non
 se extendat ad infinitas, sequitur quod etiam se extendit ad
 intermedias.

79. Secunda propositio: distinctio generis a genere in latitudine
 entis provenit ex intrinseca generis limitatione; patet ex probatione
 970 conclusionis.

80. Tertia propositio est: distinctio speciei a specie infra aliquod
 genus in latitudine entis provenit ex intrinseca speciei limitatione.

81. Quarta propositio: infinita genera sunt signabilia ad aliquas
 species infra latitudinem entis simpliciter. Patet, ex quo latitudo entis
 975 est finita, et omnia talia genera in latitudine entis ex limitatione
 intrinseca habent finitam tantum latitudinem specierum.

82. Quinta propositio: si per possibile vel impossibile daretur
 suprema possibilis species, illa non posset esse eiusdem generis cum
 aliqua citra ipsam latitudinem entis contenta. Patet quod talis esset
 980 infinita et quaelibet citra ipsam est finita. Et per conclusionem, si in
 aliquo genere proximo est aliqua species finita, sequitur quod et
 quaelibet in eodem contenta genere est finita.

83. Sexta propositio: si daretur suprema possibilis species ... ad
 quod esset genus cui non posset nisi unica tantum species
 985 correspondere. Patet, quia plures tales species non possunt esse cum se
 habeant sicut numeri, et per consequens non essent aequales, et ita una
 illarum non esset suprema possibilis.

84. Septima propositio est: finita tantummodo latitudo
 specierum potest correspondere generi accidentis. Patet, ex quo
 990 quaelibet species sub illo genere contenta contineatur perfectionaliter
 a specie substantiae qualicumque signata.

969 ex probatione] Cf. supra n. 76.

85. Octava propositio: necessario infima species in latitudine entis signabilis vel signata est de genere accidentis; patet ex praecedente immediate.

86. Nona propositio et finalis est quod qualibet specie accidentis quaelibet species in genere substantiae est perfectior intensive. Patet ex duabus immediate praecedentibus. 995

87. Ex quibus apparet ordo generum et origo distinctionis ipsorum. Quibus consideratis facile est videre cur Deus non dicitur esse in aliquo genere cum creatura, quia videlicet omnia in eodem proximo genere existentia habent ad invicem proportionem aliquam suarum perfectionum commensurativa, cuiusmodi inter Deum et creaturam minime reperitur. Ex quibus apparet quod Deus est supra omnem speciem et genus super eminenter existens. 1000

88. His igitur praeambulae praemissis descendendo ad propositum, et ante positionem conclusionum praemitto unum notabile, videlicet quod licet in creaturis nulla sit perfectio simpliciter, cum quaelibet talis soli Deo correspondeat, tamen quandoque dicitur quod ens creaturae correspondens est perfectio simpliciter, quia similis denominatio Deo correspondens ratione significati dicitur perfectior simpliciter. Et per istum modum dicimus quandoque creaturae correspondere perfectionem simpliciter, quia talis absque dubio melior est creaturae quam non ipsa, licet Deo non ipsa sit melior quam ipsa. Et sic generaliter et improprie cum de creatura asseritur dici perfectionem simpliciter, modo praeexposito, est intelligendum. 1005 1010 1015

<Conclusio 1>

89. Isto notabili praemisso sit ista prima conclusio. Per nullam rationem formalem aliqua creatura potest esse perfecta essentialiter quae non sit ratio perfectionis simpliciter. Haec conclusio sic probatur: nam signo aliquam rem cui correspondet aliqua perfectio simpliciter quae sit *a*. Tunc signo aliam rationem quae non est perfectio simpliciter et sit *b*. Sit illud cui correspondet tales rationes *a* et *b*, gratia exempli *c*. Et quaero: numquid *c* acquiescit aliqua perfectio per *b*, vel non? Si non, habetur propositum. Si sic, contra: vel *c* provenit tanta perfectio ex *b* quanta ex *a*, vel maior vel minor. Non est dicendum quod tanta vel maior, quia tunc ita *b* esset ratio perfectionis simpliciter sicut *a*, quod falsum est et contra propositum. Si minor, adhuc arguo quod est perfectio simpliciter. Nam tunc *a* excederet *b* in certa proportionem; sit quod in dupla. Cum igitur *a* ad suam medietatem habeat proportionem duplam, sequitur quod cum medietas *a* sit perfectio simpliciter quae sit gratia exempli *d*, quod *d* et *b* reddunt aliquid, scilicet *c*, aequè perfectum; et per consequens quam *d* est perfectio simpliciter, tam *b* est perfectio simpliciter quod videtur absurdum; et ita apparet veritas conclusionis manifeste. 1020 1025 1030

1035 **90.** Ex qua conclusione infero duas propositiones correlarias.
 Quarum prima est haec: cuiuslibet generis vel differentiae specifica,
 ratio a qua sumitur est perfectio simpliciter. Patet, nam quaelibet talis
 ratio sumitur ab ente vel ab aliqua ratione posteriori, et quaelibet talis
 est perfectio simpliciter; ergo propositum.

1040 **91.** Secunda propositio correlaria est: nullius generis vel speciei
 ratio ultimo distinctiva est ratio perfectionis simpliciter. Ista patet,
 nam quaelibet talis est ratio incommunicabilis, quia quaelibet
 perfectio simpliciter est ratio communicabilis; ergo propositum.

1045 **92.** Ex istis conclusionibus sequitur ultimus| quod per rationem C 155ra
 ultimo distinctivam nihil dicitur esse in creaturis perfectum
 simpliciter. Patet, cum ratio ultimo distinctiva non sit ratio
 perfectionis simpliciter. Et ulterius sequitur quod nullae tales duae
 rationes possunt concurrere ultime ad aliquod unum; patet, cum sint
 ultimo distinctivae et per consequens inferrentes negationem sui a
 1050 quacumque ratione non-tali. Et sic apparet ulterius quod omnes
 rationes specificaе sunt ad invicem repugnantes. Patet, ex quo una
 infert negationem sui a quacumque non-tali; quare propositum.

<Conclusio 2>

1055 **93.** Secunda conclusio est haec: quodlibet individuum in
 quacumque signabili specie aliquem actum substantialem ulteriorem
 superaddit propriae speciei. Ista conclusio sic probatur: nam dato
 conclusionis opposito sequitur quod gradus specificus esset cuiuslibet
 individui gradus ultimus essentialis. Consequens est falsum, ergo et
 antecedens. Consequentia patet ex quo per adversarium individuum
 1060 non addit ultra gradum specificum gradum substantialem ulteriorem.
 Sed falsitas consequentis probatur, quoniam tunc staret sine
 contradictione duos esse homines et per nihil eis essentialia distingui.
 Nam si Deus destrueret quodlibet accidentale quod est realiter in Sorte
 et in Platone, conservando essentialia praecise, quod sine
 1065 contradictione potest facere, quaero per quid Sortes distinguitur a
 Platone? Non per rationem aliquam accidentalem, quia nulla talis est
 per positum. Nec per rationem aliquam essentialem non-specificam,
 quia nulla talis per adversarium ponitur. Nec per rationem specificam,
 quia per Sortes et Plato; ergo dato opposito conclusionis, sequitur
 1070 manifeste quod staret duos homines esse et nullo modo distingui, quod
 est falsum.

94. Praeterea, si ultimus gradus essentialis individuorum in
 aliqua specie esset gradus specificus, sequitur quod non plus
 distinguuntur duo individua alicuius speciei creatae quam faciant duo

1063 realiter] scrip. pos. Sorte sed corr. signis transp. C

supposita divina. Consequens est falsum, quia tunc aequae esset 1075
negandum plura individua in specie hominis esse plures homines,
sicut negamus in divinis plura supposita esse plures deos. Sed
consequentia probatur, nam divina supposita non distinguuntur
essentialiter, quia unica ratio essentialis est ipsorum ultima ratio
essendi a qua sumuntur rationes suppositales sive rationes ultimo 1080
distinctivae. Si ergo ita sit in creaturis quod duorum individuorum sit
eadem ratio essentialis ultimata, sequitur quod talia nullo modo
distinguentur essentialiter. Et per consequens cum distinguuntur
suppositaliter, sequitur quod staret ipsa esse plura et non plures
homines, quod videtur absurdum; quare manifeste sequitur veritas 1085
conclusionis.

C 155rb 95. Praeterea, si ratio individualis non adderet speciei aliquam
rationem essentialem| consimiliter nec species adderet generi, nec
genus transcendentem. Consequens est falsum ergo et antecedens.
Consequentia patet, quia conformis habitudo videtur transcendentem ad 1090
genera, generum ad species, et specierum ad individua. Sed falsitas
consequentis apparet, quia tunc nulla species superadderet alteri
aliquam denominationem essentialem, sed omnia participarent
eandem rationem praecise, licet secundum intensius et remissius, quod
in aliis considerationibus est reprobatur. 1095

96. Ex ista conclusione sequitur correlarie quod nullum
individuum super proprium gradum specificum superaddit solummodo
rationem ultimo distinctivam. Patet, ex quo superaddit actum
substantialem ulteriorem ut dicit praemissa conclusio; quare
propositum. 1100

<Conclusio 3>

97. Tertia conclusio est haec: quodlibet individuum in
quacumque specie creaturae superaddit propriae rationi specificae
aliquam rationem perfectionis simpliciter. Ista conclusio sic probatur:
quolibet actus superadditus alicui se habenti per modum potentiae, si 1105
ratio potentialis est perfectio simpliciter, a fortiori et actus; sed
individuum per praecedentem conclusionem superaddit actum
substantialem propriae speciei respectu cuius ratio speciei se habet per
modum potentiae ex quo talis actus est ulterior; ergo a fortiori ex quo
ratio speciei constitutiva est perfectio simpliciter cum sit quaedam 1110
replicatio divinae unitatis, sequitur quod et actus superadditus speciei
erit perfectio simpliciter; quod est propositum.

98. Ex qua conclusione sequuntur tres propositiones correlariae.
Quarum prima est haec: quodlibet individuum constituitur in gradu
individuali ex replicatione unitatis divinae. Ista patet manifeste ex 1115
conclusionem, ex quo constituitur in esse per aliquam rationem quae
dicit perfectionem simpliciter.

1120 **99.** Secunda propositio est: cuiuslibet individui ratio, qua constituitur in gradu individuali, infinitam habet latitudinem terminatam ad Deum sive ad gradum immensum denominationis consimilis exclusive. Ista patet, quoniam ex quo talis ratio est perfectio simpliciter et, prout in prima consideratione dictum est, quaelibet perfectio simpliciter terminatur exclusive ad gradum immensum denominationis consimilis.

1125 **100.** Tertia propositio: cuiuslibet individui ratio essentialis qua constituitur in gradu individuali secundum infinitam latitudinem sui est communicabilis superioribus speciebus. Ista patet, quoniam talis ratio, ex quo habet infinitam latitudinem cum terminetur ad Deum exclusive, et tali individuo non correspondet nisi secundum finitam
1130 latitudinem; sequitur propositum.

<Conclusio 4>

101. Quarta conclusio est haec: cuiuslibet individui non supremi in aliqua specie creaturae ratio individualis essentialis correspondere potest secundum gradum intensiorem superiori individuo in eadem
1135 specie situato. Ista conclusio sic probatur:] nam si per imaginationem aliquod individuum intenderetur usque ad summum gradum, tam specificè quam individualiter, necessario veniret ad aequalitatem superioris individui, et pro tunc non minus haberet rationem individualement essentialem, immo perfectius eo quod intensius
1140 participaret talem rationem, sequitur quod et nunc individuum superius participat vel participare potest talem rationem secundum gradum intensiorem, quod est propositum.

C 155va

102. Et ex ista conclusione sequitur correlarie quod aliqua sunt possibilia individua in eadem specie communicantia in aliqua ratione
1145 essentiali superaddita rationi specificae; patet ex conclusione. Et sequitur ulterius quod non quilibet duo individua in eadem specie differunt essentialiter vel conveniunt intensive; patet similiter.

<Conclusio 5>

103. Quinta conclusio est haec: cuiuslibet individui ultima ratio
1150 distinctiva oritur ex ratione priori essentiali. Ista conclusio sic probatur: omnis ratio distinctiva praesupponit aliquam rationem positivam, sicut omnis differentia praesupponit extrema. Si ergo Sortes et Plato distinguuntur, et non per rationem specificam, ut prius dictum est, ergo oportet assignare aliquas rationes positivas unde
1155 oriantur huiusmodi rationes distinctivae. Nec valet dicere quod tales rationes distinctivae sunt quibus Sortes et Plato distinguuntur sine quibuscumque aliis rationibus essentialibus, quia tunc individuum non

1135 sic probatur] *iter.* C 1146 specie] aequaliter *add. sed del.* C

haberet latitudinem individualement, quod falsum est; quare propositum. Et etiam ad istud propositum faciunt rationes adductae pro secunda conclusione.

1160

104. Ex ista conclusione sequuntur duae propositiones correlariae. Quarum prima est haec: cuiuslibet individui ratio ultima distinctiva necessario oritur vel ex ratione essentiali superaddita speciei, vel ex gradu tanto vel tanto secundum huiusmodi rationem. Patet ex conclusione et aliunde, nam quaecumque duo individua in aliqua specie, vel distinguuntur essentialiter quia non sunt in eadem latitudine numerali, vel quia si sunt, existunt sub diversis gradibus in huiusmodi latitudine.

1165

105. Secunda propositio est haec: impossibile est duo individua esse distincta et esse sub eodem gradu in latitudine numerali. Hoc patet ex immediate praecedente, cum omnis distinctio talium proveniat vel ex diversa latitudine numerali, vel ex diversis gradibus in latitudine numerali; quare propositum.

1170

<Conclusio 6>

106. Sexta conclusio est haec: cuiuslibet speciei non-gradus est terminus a quo oriuntur in eadem specie infinitae latitudines numerales. Ista conclusio probatur: quoniam quilibet gradus specificus est potentialis secundum quodlibet sui ad infinitas rationes individuales essentielles, et per consequens non-gradus talis speciei est non-gradus infinitarum latitudinum numeralium possibilium concurrere in eandem speciem, quoniam quaelibet latitudo individualis, ut dictum fuit in secunda consideratione, habet tantam distantiam intensive, quanta est latitudo propriae speciei; quare propositum.

1175

C 155vb

1180

107. Ex qua conclusione sequuntur duae propositiones correlariae. Quarum prima est haec: si aliquod individuum foret in quod unitive concurreret tota multitudo perfectionum individualium in aliqua specie, illud esset constitutum in esse ex infinitis replicationibus unitatis divinae, et esset infinite perfectum extensive et numerose. Patet ex quo infinitae sunt tales rationes individuales quarum quaelibet est perfectio simpliciter.

1185

1190

108. Secunda propositio est: stat quantumcumque in latitudine entis esse imperfectum intensive aliquod individuum in quod infinita multitudo individualium perfectionum concurrat. Patet, nam quilibet gradus specificus in latitudine entis simpliciter est potentialis ad infinitas latitudines perfectionum individualium, et per consequens in quamcumque entitatem huiusmodi perfectiones concurrerent, non

1195

1182 secunda consideratione] Cf. supra n. 93-96.

redderent ipsam distantiore a non-esse simpliciter; quare nec per hoc esset intensive perfectior, ut ex praecedentibus apparet.

- 1200 **109.** Imaginatio sua de additionibus in hoc consistit, quantum
possum ex verbis suis capere: ratio entis, cum sit prima et
transcendens, ad aliquam aliam rationem priorem essentialiter
reducibilis est potentialis ad infinitas latitudines generum et
specierum, et ideo ex se non habet intrinsecam limitationem sui esse.
1205 Unde genera respectu istius rationis sunt quodammodo actus ulterius
ratio generis est potentialis ad actus ulteriores qui sunt species
specialissimae sed non ad infinitas, et hoc loquendo de genere
proximo propter sui limitationem intrinsecam. Similiter species
specialissima est potentialis ad ulteriores perfectiones quae sunt
1210 individuales perfectiones, et huiusmodi sunt possibiliter infinitae.
Idcirco sicut transcendens est ratio potentialis ad infinita genera, ita
ratio specifica est ratio potentialis ad infinitas individuales
perfectiones. Nunc autem quemadmodum ratio generis superaddit
rationi transcendentis, ita species superaddit rationi generis, et
1215 individuum superaddit propriae specificae rationi. Et hoc totum habet
pro radice, quia ratio posterior praesupponit priorem et non e contra,
et ideo superaddit. Unde ex hoc apparet quod individuum perfectius
est extensive quam species, genus vel transcendens. Nam ab esse
individui ad esse speciei et generis bona consequentia est, licet e
1220 converso non multum valeat. Quia Sortes est, homo est et animal est et
ens est. Unde sicut Ochanistae imaginarentur additionem conceptuum,
ita istae imaginantur additionem rationum formalium ex natura rei
quae sunt in re ad extra praeter omnem negotiationem provenientem
ex parte intellectus. Sic igitur apparet qualiter est imaginanda additio
1225 individualis perfectionis supra propriam specificam rationem quod
erat principaliter declarandum.

<Quatuor dubia contra praedictas considerationes>

- 110.** Quia praedictarum considerationum] fundamenta plura C 156ra
includunt dubia non parvae difficultatis, idcirco pro ipsarum clariori
1230 notitia puncta difficultatum recitabo breviter, contra quae arguam
materiam declarando. Tenebatur ergo in prima consideratione pro
fundamento quod denominationes perfectionum simpliciter, licet
habeant exclusive pro termino gradum immensum denominationis
consimilis, non tamen incipiunt ab eodem non-gradu. Et ex hoc
1235 declarabatur quodammodo illative quod nullae species infra latitudinem
entis terminantur ad gradum deitatis supersimplicem exclusive.

1231 prima consideratione] Cf. supra n. 89-92.

111. In secunda vero consideratione pro fundamento quodammodo tenebatur quod excessus speciei supra speciem infra latitudinem entis erat solummodo certis limitibus circumscriptis.

112. In tertia vero consideratione tenebatur specierum perfectionem imaginari per modum continui, quamvis quaelibet species infra latitudinem entis signata habeat de possibili immediate superiorem et similiter immediate inferiorem, ita quod tales sunt sine specificis mediis collocatae. 1240

113. In quarta quoque et ultima consideratione dicebatur individuum alicuius speciei gradum substantialem ulteriorem addere supra suam specificam rationem. 1245

<Aliquae rationes contra supra dicta>

114. Contra igitur primum istorum arguo aliquibus rationibus. Et primo sic: quaelibet species participans totam latitudinem aeternitatis(?), incipit a non-gradu simpliciter et terminatur ad gradum immensum denominationis consimilis exclusive. Sed quaelibet species est participans totam latitudinem a non-gradu simpliciter et terminatur ad gradum immensum denominationis consimilis. Consequentia patet; et maior ex hoc, quoniam latitudo entitatis incipit a non-gradu simpliciter et terminatur ad Deum exclusive. Ergo et quodlibet participans totam huiusmodi latitudinem habet similiter eosdem terminos ex utroque extremo. Sed minor probatur, quoniam seclusa per imaginationem ratione entitatis a quacumque posteriori, utputa vita et huiusmodi, constat quod talis ratio entitatis habet prioritatem aequalem ad omnem gradum essendi posteriorem, cum quilibet gradus posterior praesupponat priorem. Cum igitur non magis praesupponit unum gradum talis rationis quam alium, cum quilibet habet similem prioritatem ad quemlibet posteriorem, sequitur quod quilibet gradus posterior praesupponit totam latitudinem entitatis, et per consequens quam latitudo entitatis incipit a non-gradu simpliciter et terminatur ad Deum, tam et quaelibet ratio specifica; quod est propositum. 1250 1255 1260 1265

115. Praeterea, quaelibet forma inferior intensibilis et in infinitum remissibilis incipit a non-gradu simpliciter et terminatur ad Deum exclusive; sed quaelibet species est in infinitum intensibilis et in infinitum remissibilis; ergo quaelibet species incipit a non-gradu simpliciter, et terminatur ad Deum exclusive. Consequentia patet. Et 1270

C 156rb

1249 Contra...primum] Cf. supra n. 110.

maior, quoniam processus in infinitum ad sursum non posset ad
 1275 aliquid finitum terminari. Si ergo est imaginabile processum
 huiusmodi terminari, hoc maxime videtur ad aliquid infinitum.
 Similiter processus in infinitum ad deorsum non potest ad aliquid
 existens terminari. Ergo videtur quod aliquid non-existens imaginari
 est terminus a quo talis processus <terminatur>. Et per consequens
 1280 apparet quod ex utraque parte est infinita intensio et ex alia est infinita
 remissio de possibili, quod ibi si qui intelliguntur termini, oportet
 quod unus sit infinitus simpliciter et alter penitus nihil. Et minor
 probatur, quoniam si forma accidentalis est huiusmodi, et secundum
 istam opinionem quaelibet species habet latitudinem, sequitur quod
 1285 quaelibet species in infinitum est intensibilis et in infinitum est
 remissibilis. Assumptum patet de calore, cuius gradu, quocumque
 capto, contingit dare intensiorem et remissiorem. Et tamen in tali
 processu non est speciei egressus. Ergo videtur quod de facto
 quaelibet species est in infinitum intensibilis et remissibilis; quare
 1290 propositum.

116. Praeterea, non est maior ratio quod in speciebus
 imperfectionis generis sit terminus a quo non-esse simpliciter et
 terminus ad quem gradus immensus quam in speciebus perfectionis
 generis; sed genus quantitatis est imperfectius genere substantiae et in
 1295 tali genere quantitatis species ipsius habent, ut dictum est; ergo et in
 quibuscumque aliis speciebus hoc est tenendum. Consequentia patet et
 maior similiter. Sed minor declaratur, nam quacumque linea data in
 specie illa est sine fine versus deorsum et versus sursum in infinitum
 procedens; similiter, data superficie, hoc idem habetur. Similiter,
 1300 signato corpore, hoc idem habetur, et tamen in quolibet tali processu
 salvatur ratio propriae speciei, quia quantecumque aliqua linea
 intelligatur parva vel magna, non minus participat lineae specificam
 rationem. Similiter potest dici de aliis figuris, utpote circulo, nam
 quocumque dato circulo contingit in infinitum dare maiorem. Aliter
 1305 propositio prima in I *Elementorum* Euclidis non esset vera super
 datam lineam trianguli aequilaterarum collocare. Nam si daret sibi
 diametrum totius mundi, non posset demonstrationem illarum facere
 pro eo quod nullus posset dari circulus alius aequalis vel maior circulo
 primi orbis. Et per consequens illa propositio praesupponit processum
 1310 in infinitum in circulationibus. Et similiter versus deorsum seu aliquod
 centrum est processus in infinitum in talibus circulis, ut apparet cum
 signata sidera in centro alicuius circuli contingit a quolibet puncto talis
 semidiametri ad eundem circulum describere, et cum infinita sint

puncta in tali semidiametro, sequitur propositum, et tamen non est
 C 156va egressus a ratione] circuli; quare etc. 1315

117. Praeterea, probo generaliter quod quaelibet species incipit a non-gradu simpliciter, quoniam si aliqua esset quae non inciperet a non-gradu simpliciter, maxime videretur de specie intellectualis naturae. Sed probo quod illa quae incipit a non-gradu simpliciter remittatur per imaginationem talis species usque ad non-gradum simpliciter. Quaero tunc: aut simul et semel remittetur ad non-esse simpliciter et ad non-esse propriae speciei, vel non? Si sic, habetur propositum quod talis species incipit a non-gradu simpliciter. Si non, ergo sequitur quod post remissionem gradus proprii specifici habebit gradum essendi simpliciter, et non nisi alterius speciei. Ergo vel talis species continet formaliter quamlibet speciem inferiorem, vel continue transmigrat de specie ad speciem. Sed quodlibet istorum est impossibile; ergo propositum. Probatur minor, nam primum non potest dari, sic enim species hominis esset composita ex specie asini, bovis et lapidis, quod dicere videtur insanum. Nec secundum similiter potest dari, quia talis species in tali casu solum deperderet suum esse specificum et per consequens nullum aliud esse essenziale de novo acquireret, quare per consequens nec aliquod esse specificum acquireret quod prius non habuerit esse, et ita cum solummodo in tali casu sit motio deperditiva, sequitur quod ibi nullius rei novae est acquisitio, et per consequens nec de specie ad speciem transmigratio; quare propositum. 1320 1325 1330 1335

118. Praeterea, quandocumque aliqua sic se habent quod ad esse unius sequitur esse alterius unius sequitur non-esse alterius et e contra illa sunt convertibiliter idem, et per consequens a quocumque incipit non-gradus unius ab eodem incipit non-gradus alterius et e contra, et similiter quemcumque gradum terminatur unum et aliud. 1340

119. Sed nunc per imaginationem signo esse quod correspondet alicui speciei et similiter gradum specificum. Tunc arguo sic: sit gratia exempli esse ipsius *a* et gradus specificus *b*. Tunc arguo sic: *a* est, ergo *b* est. Et similiter sequitur *b* est ergo *a* est, et per consequens *a* et *b* sunt simpliciter convertibilia. Et igitur quam *a* incipit a non-gradu simpliciter tam et *b*. Et prima consequentia probatur, nam si staret *a* esse et *b* non-esse vel e contra, tunc staret hominem esse et suum esse essenziale non-esse, vel suum esse essenziale esse et hominem non-esse, quod dicere est insane mentis. Unde solet communiter ista consequentia concedi 'homo non est homo, ergo homo non est'; et 1345 1350

1328 Probatur] propositum *add. sed del. C* 1332 esse essenziale] *inv. sed corr. signis transp. C*

similiter 'homo est, ergo homo est homo'. Et ita generaliter in
 1355 omnibus ... consequentia bona ubi arguitur ab existentia rei ad ipsius
 rationem specificam et e contra. Ergo apparet quod quante aliquid
 distat a non-esse propriae speciei, tante distat a non-esse simpliciter et
 e contra. Et per consequens| omnium specierum terminus a quo est C 156vb
 1360 non-esse simpliciter, quod est oppositum fundamenti praemissae
 considerationis.

<Responsio ad istas rationes>

120. Ad istas rationes per ordinem respondeo. Ad primam cum
 dicitur quod quaelibet species participans totam latitudinem essendi
 simpliciter incipit a non-gradu simpliciter, transeat istud. Sed nego
 1365 minorem, videlicet quod quaelibet species, immo dicitur quaelibet
 species totam huiusmodi latitudinem participat, ad probationem quia
 ratio prior quam quaelibet species praesupponit aequaliter participatur
 a qualibet specie, hic dico pro materia rationis quod ratio essendi
 simpliciter est potentialis ad infinitas species. Nunc autem species
 1370 certa signata non praesupponit totam huiusmodi latitudinem, sed
 praecise gradum illum qui est potentialis ad talem speciem. Verbi
 gratia, in latitudine vitae quae continet vitam intellectualem et
 similiter vegetativam, intellectualitas ergo non praesupponit gradum
 vitae quae est potentialis ad esse vegetativum, sed praesupponit
 1375 gradum vitae qui est immediate potentialis ad esse intellectivum. Et
 ideo argumentum in hoc decipit opinantes quia credunt rationem
 essendi simpliciter esse simpliciter indivisibilem, quod si ita esset,
 argumentum esset quasi demonstrativum. Nunc autem in proposito
 non est ita, nam ratio essendi infinitam includit latitudinem
 1380 incipientem a non-gradu simpliciter et terminantem ad gradum
 denominationis consimilis exclusive. Sic verbi gratia in exemplo
 familiari, imaginemur lineam exeuntem a centro terrae usque ad
 circumferentiam caelorum, et sit *a*; et aliam lineam exeuntem ab
 aliquo puncto *a* lineae distante a centro terrae quod punctum sit *b* et
 1385 terminetur ista linea ad circumferentiam quae sit *c*. Tunc ita est quod *c*
 praesupponit *a*, sed non secundum quodlibet sui quia non
 praesupponit lineam quae cadit inter *b* punctum et centrum terrae. Et
 ita consimiliter est imaginandum de posterioribus perfectionibus
 respectu priorum quod non praesupponunt formaliter nisi gradum qui
 1390 est potentialis ad talem speciem vel ad talem.

121. Ad secundum cum dicitur quod forma specifica est in
 infinitum intensibilis et similiter remissibilis, hic dico pro materia
 argumenti quod intensio est duplex: quaedam formalis et quaedam

1362 Ad primam] Cf. supra n. 114. **1391** Ad secundum] Cf. supra n. 115.

materialis. Intensionem formalem voco ad praesens illam intensionem quae, si esset possibilis fieri, fieret per acquisitionem plurium denominationum perfectionis simpliciter incipientium a diversis non-gradibus et tendentium versus Deum. Materialem vero intensionem voco quae potest fieri per acquisitionem plurium perfectionum incipientium ab eodem non-gradu, vel per acquisitionem plurium graduum eiusdem perfectionis; et ita apparet quod intensio materialis dupliciter intelligitur.

122. Ad propositum igitur applicando, dico quod nulla species potest intendi primo modo nec remitti, quia sic non transiret quin continue esset alterius et alterius speciei. Si vero intelligatur secundo modo, tunc species adhuc non intenditur, sed bene potest imaginari individuum sic materialiter intendi. Et dato tunc quod concederetur talis processus in infinitum secundum aliquam proportionem, non tamen esset secundum quamlibet. Verbi gratia, si intenderetur per istam horam in qualibet quarta acquirendo quartam partem latitudinis specifica, tunc in tali intensione non esset processus in infinitum. Sed si fieret intensio per partes proportionales talis latitudinis, tunc motus talis intensionis procederet in infinitum. Et tamen non sequitur quod talis species incipiat a non-gradu simpliciter, sicut verbi gratia in quantitate continua, utputa linea in qua si signentur duo puncta intrinseca ab uno ad aliud est processus in infinitum procedendo per partes proportionales, quamvis nullus illorum punctorum sit terminus extrinsecus talis lineae; quare propositum.

123. Ad tertium cum dicitur de speciebus quantitatis continue quae possunt in infinitum protendi non variando speciem, nam cuilibet lineae incipiendo ad non-gradu competit ratio lineae, hic dico pro materia argumenti quod quantitas potest dupliciter considerari: vel ut perfectio vel ut modus perfectionis. Si ut perfectio, tunc respicit ipsam commensurativis. Et sicut nunc dicitur de speciebus, ita diceretur de huiusmodi quantitate. Si vero consideretur ut modus quidam perfectionis seu extensionis, sic verum est quod talis modus incipit a non-gradu, quia non potest imaginari aliqua linea, undecumque incipiat, cui non competat talis modus extensionis. Verbi gratia, imaginemur lineam exeuntem a centro terrae usque ad circumferentiam sphaerarum in qua imaginemur *a b c* puncta, quorum *c* sit propinquius datae sphaerae et *a* remotius *b*, tunc si talis linea imagnetur per modum perfectionis, linea cadens inter *c* et *b* est perfectior et alterius rationis quam linea cadens inter *b* et *a*, et tunc talis ratio non inciperet a non-gradu. Sed si imaginatur ut modus extensionis, sic cum huiusmodi lineae non habent ordinem

1418 Ad tertium] Cf. supra n. 116.

1435 essentialem, sequitur quod possunt incipere a quocumque puncto
homo voluerit imaginari, et ita in rei veritate similitudo claudicare
videtur, eo quod inter species est ordo essentialis cuiusmodi non est in
proposito; quare| etc.

C 157rb

124. Ad quartum cum dicitur quod quaelibet species tante distat
1440 a non-esse simpliciter quante distat a non-esse propriae speciei per
hoc, quod si remitteretur vel non, esset simpliciter vel si esset ipsa
intraret alias species, quod falsum est, quia tunc esset quid
compositum ex inferioribus speciebus, hic dico pro materia argumenti
quod conformiter ad istam opinionem nego quod tante distat a
1445 non-esse simpliciter quante a non-esse propriae speciei, immo dico
quod admissa tali remissione per prius erit sub non-esse propriae
speciei quam sub non-esse simpliciter. Et tunc cum dicitur quod tale
esse causa sit inferioris speciei contineret formaliter alias species, hic
dico quod tale esse non est alicuius alterius speciei, sed est esse in quo
1450 participat talis species cum inferiori speciei, non quod sit illius speciei
esse formale. Unde imaginandae sunt ex natura rei aliquae rationes
formales in quibus creaturae communicant quae sunt eis univoce, et
tales non sunt rationes specificaе. Sic igitur apparet quod dato quod
fieret talis remissio, numquam species huiusmodi proveniret ad
1455 aliquem gradum specificum quem formaliter contineret, sed bene ad
multas rationes formales univocas sibi et aliis speciebus, quae tamen
rationes non deficerent esse secundum rationem transcendentem sed
particularem tantum.

125. Sed CONTRA istam responsionem potest argui quod
1460 contradicat responsioni ad primam rationem. Nam dictum est quod
non quaelibet ratio vitae praesupponit quemlibet gradum essendi nisi
illum qui est potentialis ad vitam. Et tamen hic dicitur quod in tali
remissione continue deperderetur aliqua ratio essentialis, non tantum
acquireretur gradus specificus alterius speciei, sed hoc apparet quod
1465 talis gradus praesupponit latitudinem essendi usque ad non-gradum
simpliciter. Hic DICO quod utraque responsio est bona et neutra
repugnat alteri.

126. Pro quo advertendum est quod uni individuo correspondent
multae rationes, videlicet ratio specifica generis et transcendentium.
1470 Nunc autem si capiamus illam rationem a qua consurgit gradus
specificus, illa non praesupponit formaliter nisi rationes illas quae sunt
potentiales ad huiusmodi rationem ex qua consurgit gradus specificus.
Per hoc apparet quod non praesupponit rationes quae sunt immediate
potentiales ad gradum specificum lapidis. Si ergo remitteretur tale
1475 individuum usque ad non-gradum simpliciter, perderet rationem

1439 Ad quartum] Cf. supra n. 117. 1460 dictum est] Cf. supra n. 120.

specificam et consimiliter rationes immediate potentiales ad ipsam. Non tamen perderet alias rationes per quas adhuc distat a non-esse simpliciter; et similiter esset dicendum de specie non secundum
 C 157va rationem specificam sumptam formaliter, sed prout etiam continet
 realiter totam latitudinem essendi simpliciter usque ad non-gradum 1480
 simpliciter.

127. Et si DICATUR quod in tali remissione de necessitate si haberet tale individuum tot perfectiones simpliciter quod nunc continet asinus, esset asinus. Hic DICO quod non sufficit, sed requiritur aliqua ratio positiva incommunicabilis superaddita numero talium 1485 perfectionum simpliciter, cuiusmodi non esset in proposito; et ideo tale non esset in aliqua specie proprie loquendo. Unde istud argumentum esset forte contra illos qui ponunt rationem specificam nil aliud esse quam quandam praecisionem. Non video quin isti habent concedere quamlibet speciem superiorem continere non solum 1490 eminenter, sed etiam formaliter, quamlibet inferiorem; et ita species hominis esset composita ex bove et leone.

128. Et idcirco praeter rationes istas quiditativas oportet nos imaginari incommunicabiles rationes a quibus gradus specifici originantur; et tantum de isto. 1495

129. Ad quintum cum dicitur quod quodcumque aliqua sic se habent quod ad esse unius sequitur esse alterius et e contra, illa sunt convertibiliter idem et per consequens si unum incipit a non-esse simpliciter et aliud, transeat istud. Sed in proposito non est verum formaliter quoniam investigemus formaliter istius consequentiae 1500 bonitatem unde oritur 'homo est, ergo homo est homo'. Certum est quod illa non est formalis ratione istius termini 'homo' et est sic arguendo a parte praedicati, quia li est, est superius ad li hominem, ideo illa non tenet veritatem illius medii, sed propter implicationem quam habet subiectum respectu verbi de praesenti denotans de suo 1505 significato esse existere, ex quo praesumitur quod suum esse specificum a fortiori ex hoc de se ipso debeat praedicari. Et ideo praedicamenta illarum duarum propositionum non se respiciunt convertibiliter et adaequate. Istius tamen argumenti responsio multum dependet ex dictis in argumento immediate praecedente. Quis enim 1510 dubitat quod non starex parte rei individuum in specie hominis perdere rationem specificam et habere alias rationes? Sicut non potest imaginari quod denarius perdat unitatem per quam constituitur in esse denarii. Sed imaginatio est de tota latitudine quam si successive

1496 aliqua] duo *add. sed del. C*

1496 Ad quintum] Cf. supra n. 118.

1515 deberet denarius perdere, per prius perderet talem unitatem quam
dualitatem vel quaternitatem. Et ideo satis grosse arguitur quod per
hoc quod sequitur ‘Sortes non est homo, ergo non est’, quod aequaliter
distat a non-gradu essendi simpliciter et non-gradu propriae speciei. Et
sic apparet quod adhuc qui viam istam vult sustinere, rationes
1520 adductae non sunt nimium efficaces.

<Argumenta contra fundamentum secundae considerationis>

130. Contra fundamentum secundae considerationis, videlicet| C 157vb
quod excessus speciei supra speciem vel individui supra individuum
infra latitudinem entis sit certis limitibus circumscriptus, arguitur
1525 aliquibus mediis. Et primo sic: ... aliquid sic se habet respectu alterius
quod si infinities replicaretur, non redderet aliud, necessario inter ipsa
est infinitus excessus. Sed signatis duabus speciebus, utputa hominis
et asini, illae sic se habent quod si infinities species asini replicaretur
sive individuum in eadem specie, numquam perveniret ad
1530 perfectionem speciei humanae vel alicuius individui in eadem. Et per
consequens inter species huiusmodi, supra ipsarum individua, est
infinitus excessus. Consequentia patet. Et maior declaratur in numeris,
nam si binarius infinities replicatus non redderet millenarium
numerus, immo adhuc si redderet millenarius esset infinitus. Si ergo
1535 species se habent sicut numeri, et ex infinita replicatione unius non
perveniretur ad perfectionem alterius, necessario inter ipsas est
infinitus excessus. Et minor apparet, nam quaecumque species asini
replicaretur, numquam esset replicatio nisi eiusdem rationis; sed per
nullam talem infinites replicatam poneretur asinus in perfectiori esse
1540 quam sit modo; ergo propositum.

131. Praeterea, si excessus specierum et individuorum supra
species et individua sit finitus, sequitur quod in latitudine albedinis
sive caliditatis sit danda suprema albedo possibilis; consequens est
falsum, ergo et antecedens. Consequentia patet ex quo cuiuslibet
1545 individui ad aliud est finitus excessus signata quacumque
albedine quaecumque intensa, Deus potest producere sibi aequalem
et alias ad invicem unire. Sed constat quod illae duae simul unitae sunt
albedo intensior quam quaelibet illarum, cum quaelibet illarum sit in
proportionem subdupla ad totum resultans; ergo nulla illarum fieret
1550 maxima possibilis. Consequentia ista patet et assumptum, videlicet
quod totum resultans sit intensius qualibet tali parte; apparet cum
intensio talis qualitatis et generaliter cuiuslibet formae accidentalis fit
per additionem gradus ad gradum utroque manente.

1522 Contra fundamentum] Cf. supra n. 111.

132. Et confirmatur, nam caritas est forma cuius nullum
individuum potest esse maximum possibile, et per consequens talis
forma, cum includit infinitam latitudinem, aliquod est in ea
individuum infinite aliud in eadem specie excedens. Consequentia
apud istud doctorem non est neganda. Et assumptum apparet, nam
quacumque caritate data, potest dari intensior, aliter hic in via posset
quis acquirere tantum gradum caritatis quod ulterius non posset
proficere, quod videtur falsum, et est unus de erroribus Begandorum,
ut patet Extra *De hereticis* libro VI| ‘Ad nostrum’; quare propositum.
- C 158ra 133. Praeterea, signo duas species, inferiorem videlicet et
superiorem, quarum una sit *a* et altera *b*: tunc arguo sic, et sit gratia
exempli *a* albedo, *b* vero nigredo. Constat quod quodlibet individuum
superioris speciei excedit quodlibet individuum inferioris speciei.
Cum igitur in *a* sint infinita individua de possibili, sequitur quod per
infinita *a* species excedit *b* speciem, et per consequens excessus inter
huiusmodi species nullatenus est finitus. Consequentia patet. Et
confirmatur a simili, nam si duabus quantitibus signatis una excedit
aliam per infinita pedalia, necessario inter ipsas est infinitus excessus.
Sed sicut se habent pedalia extensive ad unam illarum quantitatam, ita
se habent individua infinita alicuius speciei intensive respectu
eiusdem. Ergo quam ex quantitate infinitorum pedalum, si qua esset,
consurgeret infinitus excessus supra aliam quantitatem, tam ex specie
habente infinita individua, quorum quodlibet est perfectius, certa
specie signata consurgit infinitus excessus supra talem speciem
assignatam; quod est oppositum illius fundamenti.
134. Praeterea, data aliqua specie cuius non est possibilis gradus
supremus, sed in suis individuis est processus in infinitum, illa sibi
inferiorem per infinitum excessum excedit; sed aliqua latitudine entis
est huiusmodi; ergo propositum. Consequentia patet, et maior satis
videtur nota per rationem immediate praecedentem. Sed probo
minorem: signo aliquam albedinem per pedale, tunc arguo
sic: si Deus per suam omnipotentiam faceret quod albedo huiusmodi
flueret praecise medietatem huius pedalis intromando(?) talis medietas
esset in duplo albior quam prius fuit, et si adhuc talem albedinem
faceret pervenire ad informandum praecise medietatem medietatis,
talis esse in quadruplo intensior quam prius fuit, et sic in infinitum
semper plus et plus redderet subiectum minoris quantitatis intensius
album quam prius fuit. Ergo iam de facto infiniti gradus correspondent
tali albedini secundum quos potest denominare, immo si per
imaginationem talis gradus posset concurrere ad unum punctum, ex
tali processu redderet punctum illum infinite album. Et radix ratione in

1562 Extra] *Decretales Gregorii IX*, VI, tit. ??? (ed. A. FRIEDBERG, II, ???).

- 1595 hoc consistit quod quanta est proportio totius ad medietatem, tanta est
 proportio in denominando totius albedinis ad reductionem ipsius ad
 informationem suae medietatis. Et per consequens apparet quod sicut
 ibi crescit in infinitum proportio diminuendo quantitatem, ita hic
 agendo intensionem. Ergo quam non est danda maxima proportio
 1600 totius ad aliquam] partem proportionalem, tam non est danda respectu C 158rb
 denominationis intensive.

<Ad argumenta supra dicta>

135. Ad istas rationes respondeo. Ad primam cum dicitur quod
 si species inferior replicaretur infinities, numquam perveniret ad
 1605 perfectionem inferioris, hic dico pro materia argumenti quod replicatio
 ista potest duobus modis intelligi: vel extensive vel intensive. Primo
 modo idem est acsi eandem perfectionem infinities replicarem, et sic
 absque dubio quantecumque replicaretur, numquam perveniret ad
 speciem superiorem. Sed ex hoc non sequitur quod inter species sit
 1610 infinitus excessus. Secundo modo dico quod non staret inferiorem
 speciem in infinitum replicari, quoniam sibi infinitae perfectiones
 simpliciter corresponderent per quas non solum attingeret sed etiam
 excederet sibi superiorem. Sed tunc imaginando talem replicationem,
 absque dubio talis species egrederetur intrinsecam limitationem
 1615 propriae speciei, et ideo non staret quod talis replicatio fieret. Et sic
 apparet quod argumentum istud parum concludit.

136. Ad secundum cum dicitur quod dato fundamento istius
 considerationis, sequitur quod in latitudine albedinis esset dandus
 supremus gradus, ad mentem suam concedo consequentiam,
 1620 antecedens et conclusio, et ideo concedendum est consequens. Ad
 improbationem quando dicitur quod si Deus faceret duas tales
 albedines et illas uniret, illae essent in duplo minus intensae quam ex
 ipsis resultans, hic dico quod non, immo totum esset praecise tantae
 intensionis quanta quaelibet pars, nam finitus gradus albedinis est
 1625 quaedam latitudo uniformis, et per consequens quaelibet nunc est
 aequae intensa cum toto accipiendo partes quantitativas. Et cum dicitur
 quod intensio talium qualitatum attenditur penes additionem gradus ad
 gradum utroque remanente, verum est in materiali intensione, non
 autem in formali. Unde secundum viam istius doctoris, loquentes de
 1630 intensione formarum solum faciunt mentionem de intensione materiali
 et non de formali, et ideo potius considerant extensionem formarum
 quam intensionem. Et cum dicitur de caritate ut est forma in infinitum
 augmentabilis, verum est extensive sed non intensive. Nam intensive
 caritas, cum sit de genere accidentis ipsius, summus gradus possibilis

1603 Ad primam] Cf. supra n. 130. 1617 Ad secundum] Cf. supra n. 131.

non attingit perfectionem asini vel alterius speciei in genere substantiae situatae. 1635

137. Et de hoc si quis vult suam intentionem clare conspicere, legat ipsum in distinctione 17, quaestione 4, articulo 3 I, ubi ponit quatuor conclusiones. Quarum prima est haec: cuiuslibet speciei caritatis creatae cuiusmodi est possibile individuum tantum finitum, latitudo individualis possibilis est solum finita. Secunda sua propositio est ista: in specie caritatis creatae et de facto infusae tota latitudo possibilis, tam specifica quam individualis, est praecise finita. Tertia est haec: aliqua potest esse gratia seu caritas creabilis tantum finita quae sit suprema possibilis. Quarta sua propositio est ista: non est possibile latitudinem gratiae nunc creatae vel quantumcumque creabilis de genere accidentis terminari exclusive ad Deum. 1640 1645

138. Ex quibus apparet quod confirmatio rationis per viam caritatis modicum contra eum facit. Unde si quis bene capit opinionem suam de perfectione specierum, leviter poterit suam intentionem videre de intensione formarum, quam alias propter coincidentiam minime recitavi. 1650

139. Ad tertium argumentum cum dicitur radicaliter de albedine quae continet infinita individua quorum quodlibet perfectius est nigredine, et per consequens inter ipsas est infinitus excessus, apparet manifeste quod istud argumentum non concludit contra propositum, eo quod omnia talia non includunt maiorem intensiorem quam unum tale in casu. Et ideo exemplum non est ad propositum de quantitate, quia ibi pedale additum pedali plus extendit, sed unum individuum alteri additum non intendit formaliter sed solum amaterialiter; et ideo parum concludit. 1655 1660

140. Ad quartum cum dicitur de albedine informante unum pedale quod reducatur ad semipedale et sic in infinitum, apparet responsio per iam dicta. Nam intensive sive illa albedo reducatur ad semipedale sive ad punctum, cum sit illa albedo tante intensive denominabit unum subiectum sicut aliud. Nec imaginatio est multum arguat minutionem intensiorem, sicut aer rarefactus et condensatus non est perfectior vel minus perfectus propter tales rarefactiones vel condensationes. Et sic in rei veritate istud argumentum potius est sophisticum quam reale; et sic adhuc remanet praedictae considerationis fundamentum.. 1665 1670

<Argumenta contra fundamentum tertiae considerationis>

1638 legat ipsum] Cf. IOANNIS DE RIPA, *In I Sent.*, d. 17, q. 4, a. 1 supra n.133. 1653 Ad tertium] Cf. supra n. 134. 1662 Ad quartum] Cf. supra n. 134.

- 141.** Contra fundamentum tertiae considerationis, videlicet quod imaginatio perfectionis specierum capienda est per modum continui et non discreti, et tamen quacumque specie infra latitudinem entis signat, contingit dare immediate superiorem et immediate inferiorem, arguitur aliquibus mediis. Et primo sic: dato isto fundamento, sequitur quod inter angelum et materiam primam finitae tantum sunt possibiles species. Consequens est falsum, ergo et antecedens. Consequentia patet, ex quo inter quaslibet duas species finitas non sunt possibiles nisi finitae. Sed probo falsitatem consequentis, nam in genere qualitatis sunt infinitae possibiles species, et totum genus qualitatis est sub specie angelica contentum. Ergo probo assumptum, nam signo certum gradum albedinis quem Sortes videat intuitive per intellectum, et signo illam visionem. Certum est tunc quod talis notitia intuitiva et talis albedo specificè distinguuntur quia ab obiectis distinctis specificè distinguuntur specificè notitiae obiectorum. Videat Sortes suam visionem respectu albedinis, tunc illa est alterius speciei a visione albedinis, quia prima visio et secunda sunt visiones obiectorum specie distinctorum. Et sicut arguo de visione secunda respectu primae, ita consimiliter arguam de visione tertia respectu secundae et quarta respectu tertiae. Cum igitur in talibus actibus reflexis sit processus in infinitum, sequitur quod in genere qualitatis infinitae sunt possibiles species; quod est propositum.
- 142.** Praeterea, inter colores extremos, puta albedinem et nigredinem, infinitae sunt possibiles mediorum colorum species; ergo fundamentum considerationis falsum. Consequentia patet; et assumptum videtur Commentatoris in *De sensu et sensato*. Et potest aliquantulum declarari, quoniam medii colores videntur consurgere ex concursu unitivo extremorum colorum. Sed iste concursus in infinitum potest variari, ergo et species mediorum colorum in infinitum possunt multiplicari. Consequentia patet quod sicut ex numero digito et articulo constituitur tertia species numerorum quae in infinitum potest multiplicari. Ut patet: capto denario et unitate constitui numerus alterius speciei a denario qui est numerus ... et similiter ab unitate qui est principium numeri digiti, sic in proposito, et hoc propter nullam aliam causam nisi propter numerorum; quare propositum.
- 143.** Praeterea, quanto aliqua ratio est potentialior, tanto illimitatior ad actus plures, sicut apparet de materia prima quae ratione suae potentialitatis est respectu cuiuslibet formae, et universaliter quanto aliqua materia non prima est materiae primae propinquior,

C 158vb

1673 Contra fundamentum] Cf. supra n. 112.

1698 De...sensato] AVERROES, *In De sensu et sensato*, ed. A. SHIELDS-H. BLUMBERG, CCAA-VII (Cambridge, Mass. 1949, p. 15).

tanto est potentialior et illimitatio. Sed ratio generis est potentialior quam ratio speciei quoniam species supra genus aliquid superaddit; ergo ratio generis illimitatio est quam ratio speciei. Cum igitur ratio speciei, non obstante sua limitatione minori, sit potentialis ad infinita individua, sequitur a fortiori quod ita erit de ratione generis quod erit potentialis ad infinitas species, et per consequens inter duas species infinitae sunt possibiles species intermediae; quare propositum. 1715

144. Praeterea, signo duas species essentialiter ordinatas et intermedias iuxta imaginationem quarum perfectior sit *a* et alia *b*. Tunc quaero cum *a* excedit *b*, aut divisibiliter excedit *b* aut indivisibiliter? Non est dicendum quod indivisibiliter, quia tunc *a* in nulla proportionem excederet *b*, quod falsum est. Et consequentia patet quoniam] si per aliquem excessum divisibilem *a* excederet *b* in aliqua C 159ra proportionem excederet *b*, et si per medietatem illius excessus excederet in minore proportionem excederet *b*, et sic semper minuendo excessum minuitur proportio. Ergo si indivisibiliter *a* excederet *b*, in nulla proportionem excederet *b*, quod est falsum. Et consimiliter posset quaeri de specie immediate superiori ad *a*, quae si excederet *a* indivisibiliter, omnes illae specie essent aequales, ex quo in nulla proportionem una excedit aliam. Si ergo detur quod divisibiliter *a* excedit *b*, habetur propositum quod *a* et *b* non sunt species immediatae, quoniam ille excessus sit in infinitum divisibilis, sequitur quod ex ipsius varia acceptatione poterunt species infinitae multiplicari. 1720 1725 1730

<Responsio ad istas rationes>

1735

145. Ad istas rationes respondeo per ordinem. Ad primam igitur quae consistit in ista radice de actibus reflexis in infinitum, videlicet de visione obiecti certi, puta albedinis, et de visione visionis et sic in infinitum, hic dico pro materia istius argumenti, iuxta mentem suam prout potest haberi ex dictis suis in suo prologo, quaestione penultima, articulo 2, pro quo praemitto tres propositiones. Prima est quod cuilibet obiecto intensiori obiective concurrenti ad visionem intuitivam sui necessario correspondet proportionalis activitas obiectiva. Patet, quia tale obiectum sicut cresceret in entitate, ita et intelligibilitate. – Secunda propositio est quod activitas obiectiva ut sic est imaginatione. – Tertia propositio quod talis activitas obiectiva non potest cuilibet enti correspondere. Patet, quia aliquod est visibile quod non potest per se ipsum sui notitiam obiective causare. 1740 1745

146. Ad propositum igitur dico ulterius, secundum mentem suam, quod nullam obiectum materiale potest causare effective 1750

1736 Ad primam] Cf. supra n. 141.
prol. q. 2, a. 2 ???

1740 dictis suis] Cf. IOANNIS DE RIPA, *In I Sent.*,

aliquam qualitatem intellectualem, et ideo in tali casu albedo non causaret notitiam intuitivam. Sed tamen dato quod sic, adhuc non esset processus in infinitum, quia talis notitia intuitiva albedinis forsitan non causat obiective sui notitiam sed est ipsamet sui ipsius notitia
 1755 intuitiva, et ideo tollitur talis processus. Unde in rei veritate argumentum imaginatur quod quaelibet entitas possit obiective causare, quod non est verum, immo formaliter deveniretur ad aliquam entitatem quae nihil obiective causaret, sed esset sui ipsius notitia.

147. Et si DICATUR quod licet istud sit verum de qualitatibus intellectis, non tamen de sensitivis, ut forsitan diceretur de infinitis reflexionibus speculorum, DICO quod adhuc idem est| ibi sentiendum
 1760 quod perveniretur ad talem speciem quae nullo modo posset concurrere obiective ad causandum speciem vel notitiam sui. Et sic apparet quod non quaelibet qualitas potest sui ipsius speciem causare
 1765 vel etiam radicare.

C 159rb

148. Et si DICATUR quod unaquaeque res sicut se habet in entitate, ita et in intelligibilitate, et per consequens quaelibet res potest sui ipsius speciem causare, concedo antecedens, et NEGEO consequentiam. Et ratio est, quia res potest tripliciter cognosci: vel in
 1770 sua causa, vel in suo effectu, vel in se ipsa. Quando cognoscitur in suo effectu, cognoscitur quodammodo per speciem ab ipso causatam, et ideo licet sint multae res quae non possunt sic cognosci, tamen quaelibet res potest cognosci vel uno modo vel alio. Et ideo argumentum procedit quodammodo negative ab inferiori ad superius
 1775 praeponendo negationem inferiori et superiori. Sic arguendo ‘non potest a cognosci per effectum; ergo non potest cognosci’, argumentum nihil valet. Sic igitur apparet quid est ad istud argumentum dicendum.

149. Ad secundum cum dicitur quod inter extremos colores sunt infiniti intermedii, hic dico, iuxta mentem suam, quod falsum est quod
 1780 supponitur, videlicet quod aliqui sunt extremi colores ex quibus medii componantur ab extremis specificis differentes. Ista autem comparatio non est imaginanda nisi materialis; non enim ibi resultat novus gradus maioris vel novae perfectionis, quamvis quandoque hoc sit verum de
 1785 forma completa ex mixtione elementorum ubi forma resultans perfectior est quolibet illorum. Sed in proposito non est verum; non enim est talis colorum mixtio, sed potius ex variatione subiectorum apparent tales colores specificis a primis differre, quod non est verum. Et sic arguam quod secundum rem, ad imaginationem istius doctoris,

1766 unaquaeque...767 intelligibilitate] Cf. ARIST., *Metaph.*, II, c. 1 (AL XXV-3, 44; α, c. 1; 993b 31-32): Quare unumquodque sicut se habet ut sit, ita et ad veritatem. **1779** Ad secundum] Cf. supra n. 142.

ex albedine et nigredine non fit comparatio formalis alicuius coloris 1790
sed solum materialis quemadmodum aquae cum vino. Sed secus est de
aliis coloribus, utpote rubedine, viriditate, et sic in genere coloris
infinite tantum sunt species. Unde ex hoc sequitur rubedo non dicitur
medius color quia participat extrema, sed quia est color qui nec est
albedo nec nigredo quos colores vulgus vocat extremos. Et sic apparet 1795
quid est de isto argumento dicendum.

150. Ad tertium de similitudine generis ad species et species ad
individua, apparet quod similitudo deficit, quia in species est ordo
essentialis, et ideo genus finitum non est potentiale ad infinitas
species; in individuis vero non est ordo essentialis. Et cum dicitur 1800
quod genus est magis potentiale, dico quod istae potentialitates non
sunt eiusdem rationis. Et ideo non oportet quod si una sit
indeterminata ad numerum suarum actuationum quod consimiliter sit
alia.

151. Ad quartum cum quaeritur vel excedit species immediate 1805
superior sibi immediatam divisibiliter vel indivisibiliter, dico breviter
quod divisibiliter. Et cum dicitur quod tunc non sunt immediatae, nego
consequentiam. Et ratio est quia huiusmodi excessus est speciei
intrinsicus cum per totam suam latitudinem excedit aliam speciem,
quae latitudo divisibilis est cum sit per modum continui, unde 1810
argumentum imaginatur excessum intermedium, et nullus talis est. Sed
excessus iste est tantummodo ipsamet speciei superioris latitudo. Et
sic apparet quid est de istis considerationibus sentiendum.

<Argumenta contra quartam considerationem>

152. Contra quartam considerationem quae tenebat pro 1815
fundamento quod individuum addit ultra speciem actum substantialem
ulteriorem qui est perfectio simpliciter, arguitur aliquibus mediis. Et
primo sic: dato fundamento istius considerationis, sequitur quod
aliqua duo individua eiusdem speciei specialissimae sunt diversarum
specierum specialissimarum. Consequens est manifeste falsum, ergo 1820
et antecedens, et per consequens fundamentum huius considerationis.
Consequentia probatur, quoniam quaecumque duae rationes sic se
habent quod una addit super aliam novam replicationem unitatis
divinae, illae differunt specificae; sed sumptis duabus rationibus
quarum una est specifica et altera individualis, illae sic se habent quod 1825
una addit super aliam novam replicationem unitatis divinae; ergo tales
differunt specificae et per consequens quae sunt sub tali specie
differunt specificae a tali ratione individuali, et ita quae sunt eiusdem

1797 Ad tertium] Cf. supra n. 143. 1805 Ad quartum] Cf. supra n. 144. 1815 Contra
quartam] Cf. supra n. 113.

speciei differunt specificae. Consequentia patet, et maior per istam
 1830 positionem quae ponit quod constitutio speciei secundum
 perfectionem attenditur penes multitudinem replicationis unitatis
 divinae, et minor est fundamentum istius considerationis; quare
 propositum.

153. Praeterea, quaecumque sunt essentialiter ordinata, sic se
 1835 habent quod impossibile est ipsa esse aequalis perfectionis; sed
 quaecumque constituuntur in esse sic quod ratio unius praesupponit
 rationem alterius et non e contra, sunt essentialiter ordinata; ergo
 quaecumque talia sunt inaequalis perfectionis. Consequentia patet et
 propositiones assumptae similiter. Et adhuc declaratur minor, quoniam
 1840 apparet in numeris manifeste; nam ternarius et binarius essentialiter
 ordinantur pro eo quod ternarius praesupponit binarium et non e
 contra; et sic universaliter apparet in quibuscumque essentialiter
 ordinatis.

154. Et tunc ultra: si ergo ratio individualis et ratio specifica sint
 1845 essentialiter ordinatae, sequitur quod ratio individualis est perfectior
 ratione specifica. Consequens videtur impossibile pro eo quod tota
 individualis ratio videtur partialiter sub ratione specifica contineri.

155. Praeterea, dato| fundamento istius considerationis, sequitur
 quod impossibile est duo individua eiusdem speciei fore aequalis
 1850 perfectionis. Consequens videtur falsum ergo et antecedens.
 Consequentia probatur, quoniam omnia quae se habent per modum
 numeri sunt inaequalis perfectionis; sed data ista imaginatione sic se
 habebunt individua ad speciem sicut species ad genera, et per
 consequens sicut species ad genera se habent per modum numeri, ita
 1855 similiter individua ad species se habebunt. Consequentia patet.
 Probatur minor quoniam in latitudine individuali, ita est superadditio
 gradus perfectionalis unius individui supra aliud, sicut in latitudine
 generis est perfectionalis additio speciei supra speciem; cum sicut
 species addit unam perfectionem simpliciter supra immediate sibi
 1860 inferiorem, sic faciat individuum supra individuum. Et per consequens
 quam impossibile est duas species fore aequalis perfectionis, tam et
 duo individua, quod non videtur verum; quare propositum.

156. Praeterea, data ista imaginatione, sequitur quod possibile
 est duo individua se invicem in eadem specie excedere infinite.
 1865 Consequens est falsum, ergo et antecedens. Consequentia probatur,
 quoniam infinitae perfectiones individuales sunt possibles in eadem
 specie; sed quaelibet superaddit alteri perfectionem simpliciter; ergo si
 daretur supremum individuum in tali specie, infinite excederet aliquod
 individuum citra ipsum signatum; sed quod possit dari supremum,
 1870 secundum sic opinantem, est possibile; ergo propositum. Sed falsitas
 consequentis apparet, quia tunc tale individuum plus excederet aliquid

in eadem specie quam una species excedit aliam, immo sequeretur quod tale individuum esset formaliter infinitum cum ipsum esset in esse constitutum ex infinitis replicationibus unitatis divinae; quare propositum.

1875

157. Praeterea, signo per imaginationem perfectionem quam superaddit individuum supra speciem et sit *a*. Tunc quaero: vel *a* terminatur exclusive ad Deum vel non? Non est dicendum quod non, quia quaelibet perfectio naturaliter terminatur ad Deum exclusive. si ergo ratio quam addit individuum supra speciem sit perfectio simpliciter, sequitur quod quaelibet talis terminatur ad Deum exclusive. Ex quo sequitur quod est infinita. Tunc proba quod possibile est individuum superaddens istam perfectionem acquirere summum gradum *a*, non mutando speciem, et per consequens possibile est quodlibet individuum inclusive ad Deum terminari, quod est contra istum doctorem. Consequentia patet. Probo antecedens, quoniam nulli gradus eiusdem rationis variant speciem; sed omnes gradus correspondentes *a* sunt eiusdem rationis; ergo nulli tales gradus variant speciem. Et per consequens, dato quod aliquod individuum acquireret summum gradum *a*, non variaret per hoc propriam speciem, quare propositum.

1880

1885

1890

C 160ra

<Ad rationes supra dictas. Conclusio 1>

158. Pro responsione ad istas rationes et fundamenti considerationis notitia pleniori quatuor pono conclusiones. Quarum prima sit ista: Quamvis sit impossibile varias perfectiones específicas ab eodem non-gradu oriri, tamen possibile est perfectiones individuales ab eodem non-gradu incipere versus sursum. Prima pars istius conclusionis apparet per ea quae dicta sunt, quoniam species se habent sicut numeri. Ergo quam impossibile est duos numeros incipere ab eodem non-gradu, tam etiam duas species; sed duos numeros incipere ab eodem non-gradu est simpliciter impossibile; ergo propositum. Probatur ista minor, quoniam denarius et novenarius non possunt incipere ab eodem non-gradu, quia non-gradus denarii est novenarius et novenarii octonarius, et sic consequenter de aliis; ergo propositum. Sed secunda pars probatur, quoniam vel rationes individuales alicuius speciei incipiunt a non-gradu suae speciei vel ab aliquo non-gradu imperfectiori quam sit gradus propriae speciei, vel ab aliquo non-gradu perfectiori, vel se habent huiusmodi perfectiones individuales in latitudine specifica sicut numeri. Ultimum non potest dari, quia tunc non possent esse duo individua eiusdem speciei aequae perfecta, quod non videtur verum. Nec penultimum potest dari, quia tunc esset aliquis gradus specificus rei non correspondens perfectio individualis, quod videtur falsum. Nec antepenultimum potest dari, quia tunc daretur gradus individualis sine gradu specifico, vel

1895

1900

1905

1910

- 1915 saltem unus gradus individualis esset in diversis speciebus, quod videtur falsum. Et consequentia patet, nam ex quo latitudo perfectionis individualis protenditur ultra latitudinem speciei, oportet vel quod talis ratio sit in diversis speciebus, vel quod sit sine specie. Et ita per sufficientem divisionem, oportet quod perfectiones individuales
- 1920 incipiant a non-gradu propriae speciei, et per consequens ab eodem non gradu.

<Conclusio 2>

- 159.** Secunda conclusio est haec: quod quamvis ex additione perfectionis specifica ad aliquam rem proveniat maior distantia a
- 1925 non-esse simpliciter, non tamen ex additione perfectionis individualis provenit distantia aequalis. Prima pars patet ex his quae sepius sunt declarata. Et secunda apparet, quia quandocumque aliquae perfectiones distant ab eodem non-gradu per additionem cuiuscumque illarum ad aliquam rem, talis non fit distantior a non-gradu, ex quo
- 1930 talis gradus non habet quod sit distantior a non-gradu simpliciter plus quam alius.

<Conclusio 3>

- 160.** Tertia conclusio est haec: quod quamvis latitudo specierum se habeat per modum discreti, non tamen latitudo individualium
- 1935 perfectionum sic se videtur habere. Prima pars patet, quia nullae duae species non-communicantes non possunt esse aequales. Et secunda pars patet, quia omnes tales incipiunt ab eodem non-gradu, et per consequens ibi non est ordo numeralis, cum semper maior numerus sit distantior a non-esse numeri quam minor numerus; quare etc.

C 160rb

- 1940 **<Conclusio 4>**

- 161.** Quarta conclusio est, quamvis in speciebus hoc sit generaliter verum, quod superior continet perfectionaliter inferiorem, non tamen hoc verum est in rationibus individualibus quod ratio individualis unius speciei continet perfectionaliter rationem
- 1945 individualement alterius speciei. Prima pars apparet, quoniam species, ex quo se habent per modum numeri sicut numerus maior continet minorem, ita species superior inferiorem. Sed probo pro parte secunda, quoniam si ratio individualis superior contineret rationem individualement speciei inferioris, tunc containeret omnem perfectionem
- 1950 essentialem talis individui. Consequens est falsum, quia tunc, cum caliditas est perfectior frigiditate, sequitur quod sicut frigiditas potest frigiditatem producere, ita et caliditas, immo homo posset producere asinum, quod non videtur verum; quare propositum.

- 162.** Pro quo advertendum est quod duobus modis potest
- 1955 intelligi replicatio unitatis divinae: uno modo pro quacumque

participatione divinae perfectionis, et sic non solum participatio divini esse dicetur perfectio simpliciter, sed etiam participatio divini posse, prout li posse distinguitur ab esse. Alio modo sumitur replicatio unitatis divinae magis stricte pro replicatione solius perfectionis divinae constitutivae per modum unitatis mathematicae. Nunc autem ad propositum applicando ratio individualis non addit perfectionem simpliciter supra speciem isto modo sed tantum modo primo large sumpto. Et per hoc apparet declaratio istius quartae conclusionis quod alia est perfectio qua species constituitur in esse, alia qua individuum. Et ideo ratione huius varietatis potest provenire quod species superior contineat speciem inferiorem, quamvis individualis ratio superioris speciei non contineat inferiorem.

<Ad argumenta superius adducta>

163. His igitur praemissis leve est solvere rationes adductas in contrarium. Ad primam cum dicitur quod dato fundamento istius considerationis sequitur quod individua eiusdem speciei sunt diversarum specierum loquendo de specie specialissima, nego consequentia. Et ad probationem cum dicitur quod rationes quae sic se habent quod una addit supra aliam replicationem aliquam unitatis divinae sunt differentes specificae, hic dico quod verum est loquendo de replicatione unitatis divinae prout est perfectio constitutiva per modum unitatis mathematicae, non autem de quacumque replicatione quae est participatio divinae perfectionis qualitercumque, ut dictum est.

164. Ad secundam cum dicitur quod essentialiter <ordinata> se habent inaequaliter in perfectione, et ita est inter individua, dato isto fundamento;] ergo etc., hic dico quod sicut conclusio tertia dicebat quod inter huiusmodi perfectiones individuales non est ordo essentialis, quia huiusmodi rationes non se habent per modum discreti, cum omnes incipiant ab eodem non-gradu; quare propositum.

165. Ad tertium cum dicitur quod dato isto fundamento sequitur quod impossibile est duo individua eiusdem perfectionis fore aequalis perfectionis, nego consequentiam. Ad probationem, quia ex quo se habent per modum numeri, sequitur quod sunt inaequalis perfectionis, ex prima conclusio apparet responsio quod non omnia individua sunt aequalis perfectionis et similiter inaequalis. Et ratio <est>, quia perfectiones individuales ab eodem non-gradu incipiunt. Et ideo

1962 primo] modo *add.* C

1970 Ad primam] Cf. supra n. 152.

1980 Ad secundam] Cf. supra n. 153.

1982

conclusio tertia] Cf. supra n. 160.

1986 Ad tertium] Cf. supra n. 155.

1990 prima

conclusio] Cf. supra n. 158.

perfectio individui attenditur penes diversam participationem perfectionis quam superaddit individuum propriae speciei, vel penes participationem plurium individualium rationum. Nunc autem, licet in eadem latitudine perfectionis non possunt esse plura individua aequalis perfectionis, tamen in diversis hoc potest accidere quod, signatis duabus perfectionibus quas individua superaddunt propriis speciebus, possibile est quod unum participat suam perfectionem sub gradu distante a non-esse propriae speciei per duplum, et consimiliter aliud per tantumdem distet a non-esse proprie speciei ex participatione suae perfectionis superadditae speciei; quare propositum.

166. Ad quartum cum dicitur quod dato isto fundamento sequitur quod possibile est unum individuum excedere aliud
 . Ad probationem cum dicitur quod infinitae sunt perfectiones individuales quarum quaelibet superaddit alteri et per consequens si esset supremum individuum in tali specie, illud esset infinitum, hic dico quod huiusmodi perfectiones individuales non se habent per modum numeri, sed distant aequaliter a non-esse simpliciter, cum incipiant ab eodem non-gradu, et ideo una non est formaliter perfectio alia. Et ideo dato quod omnes tales concurrerent in uno individuo, non propter hoc illud redderet infinitum. Unde quamvis participatio plurium talium perfectionum quas superaddunt individua supra species reddant individuum extensive perfectius, non tamen intensive.
 Et ideo sicut latitudo specifica est finita, et ita quaelibet latitudo individualis correspondens tali speciei erit finita..

167. Et si DICATUR quod ex infinitis perfectionibus redditur quid infinitum intensive, NEGO istud, nisi sint tales perfectiones quae teneant modum discreti. Unde si infiniti homines essent, non argueret maiorem perfectionem intensivam quam unus solus facit. Et tota ratio est, quia perfectiones individuales| istorum incipiunt ab eodem non-gradu et terminantur, ut individuales sunt, ad suum gradum propriae speciei. Et ideo tante una illarum est intensive perfecta quante omnes simul, propterea non arguunt infinitatem intensivam.

168. Ad quintum cum signatur perfectio quae individuum superaddit propriae speciei, et quaeritur vel terminatur ad deum exclusive vel non, dico breviter quod sic. Et cum ex hoc arguitur quod possibile est aliqua individua speciei finitae exclusive ad Deum terminari, hoc nego. Ad probationem cum dicitur quod ponatur quod tale individuum continue intendatur acquirendo talem perfectionem, hic dico quod non posset tale individuum sic intendi quin intraret perfectiones superiorum specierum. Et ideo argumentum non multum

C 160vb

2003 Ad quartum] Cf. supra n. 156. 2025 Ad quintum] Cf. supra n. 157.

concludit. Sic igitur apparet quomodo adhuc individuum, his non obstantibus, propriae speciei aliquam perfectionem ulterius superaddit.

<Oriuntur duo dubia>

2035

169. Sed ex dictis oritur dubium. Videtur, secundum praemissa, quod eadem ratio potest correspondere conceptui generis, speciei et individuis. Patet, quia perfectio quam superaddit individuum supra speciem exclusive terminatur ad Deum; et per consequens infinitis speciebus et genreibus correspondet, quod videtur falsum, quia tunc individuum secundum rationem individualement haberet conceptum communem, quod non videtur verum. 2040

170. Similiter sequitur quod omnia individua inciperent a non-gradu simpliciter, quoniam genus generalissimum incipit a non-gradu simpliciter. Cum igitur alia genera constituentia tale genus se habent ad tale genus ut individua ad species, sequitur quod sicut individua et species incipiunt ab eodem non-gradu, ita omnia genera et genus generalissimum. Et cum species se habent ad genera ut genera ad generalissimum, sequitur quod ipsae incipiunt ab eodem non-gradu cum genere generalissimo, et ita individua similiter inciperent a non-gradu simpliciter, quod tamen positioista negat. 2050

<Responsio auctoris ad dubia>

171. Ad primum istorum dico quod nullum est inconueniens eandem rationem diversis generibus, speciebus et individuis correspondere. Nam quod rationale sit in inferiori specie, ratio actualis a qua sumitur ultima differentia specifica hominis, et in superiori specie, puta angelica, sit potentialis, nullum videtur inconueniens. Et videtur quod tunc ratio individualis esset ratio communis ... non sequitur, sed bene sequitur quod ratio illa a qua oritur ratio individualis est communis. Et hoc verum est, nam tali rationi individuum superaddit rationem incommunicabilem positivam. 2055 2060

C 161ra

172. Ad secundum | necessario(?) cum dicitur de generalissimo quod eius non-gradus est non-gradus simpliciter, dico quod falsum est, immo non-gradus cuiuslibet generis generalissimi est citra nonj-esse simpliciter. Unde pro isto advertendum est quod materia prima est extra omnem rationem praedicamentalem versus extremum remissius. Species igitur aliqua immediata tali materiae versus sursum est ratio qua genus generalissimum superaddit enti, et ideo ipsorum non est idem non-genus. 2065

2045 alia] re add. sed del. C 2068 ideo] mg. C

2053 Ad primum] Cf. supra n. 169. 2062 Ad secundum] Cf. supra n. 170.

- 2070 **173.** Imaginatio ergo istius positionis in hoc consistit: divina
essentia est ad extra participabilis cui infinitae denominationes
perfectionum simpliciter correspondent, tam constitutivae per modum
unitatis mathematicae quam aliae. Nunc autem prima replicatio istius
2075 unitatis est comunissima qua constituitur in esse prima materia et quae
in omnibus aliis creatis entibus est potentialis ad ulteriorem
perfectionem citra quam materiam incipiunt genera et species quae
terminantur secundum proprias limitationes intrinsecas per additionem
aliquam denominationis perfectionis simpliciter ad gradum immensum
denominationis consimilis exclusive terminatae. Et sic sunt duo
2080 exclusivi termini omnem rationem generis et speciei continentes: unus
est summe potentialis, videlicet prima materia, et alter summe
actualis, videlicet ipse Deus, quia ratio generis et speciei se habent per
modum actus et potentiae. Quia igitur summus gradus potentiae
excludit rationem actus, et similiter summus gradus actualitatis
2085 excludit rationem potentiae, ideo prima materia, et super simpliciter
gradus essendi in genere minime continentur. Ceterae vero
denominationes perfectionis simpliciter per modum unitatis
mathematicae constitutivae incipiunt a non-gradu denominationis
propriae et terminantur ad gradum immensum denominationis
2090 consimilis exclusive. Species vero et genera incipiunt a non-gradu
denominationis propriae et secundum propriam limitationem
intrinsecam terminantur, et ultra rationes specierum et generum
individua superaddunt perfectiones simpliciter a non-gradu propriae
speciei sumentes exordium usque ad Deum exclusive terminum
2095 capientesque genera, species et individua perfectionibus quiditativis et
communibus superaddunt incommunicabiles rationes quae possunt
rationes distinctive merito nuncupari. Unde ratio entis est
comunissima et consequenter huic ratio generis superaddit cui
superaddit speciei ratio et his individualis ratio superaddit. Et sic
2100 apparet quod latitudo specierum quodammodo per modum continui et
quodammodo per modum discreti existit imaginanda. Et ista mihi
apparet fundamentalis positio quam in hac parte magister Ioannes de
Ripa dignoscitur habuisse.
- 174.** Declarata aliquantulum diffuse opinione| magistri Ioannis C 161rb
2105 de Ripa, nunc breviter declarare intendo modum quem credo fuisse
Doctoris Subtilis, domini Petri Aureoli et communiter antiquorum
doctorum.

<Opinio aliorum doctorum. Conclusio 1>

2102 de Ripa] scrip. pos. habuisse sed corr. signis transp. C

175. Pro cuius opinionis declaratione tres pono conclusiones. Quarum prima sit ista: penes maiorem approximationem ad entitatem simplicis gradus non attenditur perfectionalis differentia specierum. Istā conclusio tribus mediis declaratur. Et primo sic: nulla aequaliter excessiva ab aliquo tertio possunt per illud tertium inaequaliter mensurari; sed omnes species creaturarum sunt aequaliter excessivae ab entitate supersimplicis gradus; ergo nullae tales species possunt perfectionaliter attendi penes entitatem supersimplicis gradus. Consequentia patet. Et maior declaratur, quoniam captis duabus quantitativis quarum ad tertiam sit subdupla vel subtripla proportio, numquam per illam tertiam tales quantitates inaequaliter mensurentur. Verbi gratia, signatis duobus pedibus respectu tripedalis, constat quod a tali aequaliter exceduntur, et ideo numquam per tripedale tales quantitates possent inaequaliter mensurari. Sed minor probatur, quoniam Dei ad creaturam quamlibet est infinitus excessus et per consequens <in>aequalis; ergo per talem considerationem ad entitatem primam, non potest attendi perfectionalis differentia specierum. Et assumptum patet, quoniam quaecumque Deus excedit, infinite ipsa excedit; quare propositum.

176. Praeterea, si huiusmodi specierum differentialis perfectio vel perfectionalis differentia attenderetur penes maiorem accessum ad summum gradum: vel ergo huiusmodi accessus esset aequalis vel inaequalis. Non est dicendum quod aequalis, quia tunc omnes species essent aequaliter perfectae, quod falsum est. Si ergo inaequalis, tunc Deus inaequaliter excederet hominem et angelum, et per consequens plus hominem quam angelum, cum species angelica sit perfectior. Vel ergo finite plus vel infinite plus. Non est dicendum quod finite plus, quia tunc finite Deus excederet hominem et angelum. Nec infinite plus excederet hominem quam angelum, quia tunc angelus infinite hominem excederet, quod non est verum. Et probō quod si finite plus excedit hominem quam angelum quod utrumque finite excedit. Nam quaero: numquid angelum finite excedit vel non? Si sic, habetur propositum. Si non, tunc angelum excedit finite et tamen excessus quo plus excedit hominem quam angelum est finitus. Contra: huiusmodi excessus est infinitus cum sit entitas supersimplicis gradus quae per se ipsam excedit quodlibet ab eo excessum; quare propositum.

177. Praeterea, beatus in Verbo videt perfecte excessum unius speciei super aliam; sed beatus in Verbo non potest perfecte videre quante Deus excedit species creatas; ergo huiusmodi perfectionalis specierum differentia non attenditur penes maiorem vel minorem accessum ad summum. Consequentia patet. Et assumptum apparet, quoniam beatus in Verbo habet notitiam existentium quorumcumque, vel saltem anima Christi prout communiter tenent doctores; quare

propositum. Sed minor probatur, quoniam nullus beatus potest cognoscere perfecte proportionem duorum extremorum nisi perfecte et comprehensive cognoscat illa extrema. Nunc autem nullus beatus
 2155 potest comprehensive ipsum Deum cognoscere; ergo nec per consequens excessum Dei plus supra unam creaturam quam supra aliam.

178. Confirmatur ratio, nam si non possem cognoscere quanta perfectionis praecise sit denarius, numquam dicerem quod denarii ad
 2160 quinarium est proportio dupla. Et per consequens cum beatus non possit perfecte ad plenum cognoscere Deum, numquam poterit iudicare quod plus unam creaturam excedit quam aliam, et per consequens nec per hoc cognosceret quantum una species aliam in perfectione excedit; quare propositum.

2165 <**Conclusio 2**>

179. Secunda conclusio est haec: penes distantiam a non-gradu simpliciter non attenditur perfectionalis differentia specierum. Istam
 conclusio sic probatur: nullum prius perfectione habet mensurari penes aliquid perfectionaliter posterius vel consecutive se habens; sed
 2170 per prius est speciem esse quam a non-gradu simpliciter distare perfectionaliter vel saltem speciem a non-gradu distare consecutive se habet ad perfectionem speciei; ergo propositum. Consequentia patet. Et maior ex hoc, quoniam perfectio hominis non habet mensurari per perfectionem asini, sed potius e converso. Nec etiam perfectio
 2175 hominis habet mensurari penes hominem non-esse asinum quod consecutive se habet ad hominem esse ... si nihil esset, non minus ita esset quod homo non est asinus. Sed si nihil esset, non propter hoc cognosceretur quanta perfectionis est homo per hoc quod non est asinus; ergo nec modo. Sed minor probatur, nam priora natura sunt
 2180 posteriora perfectione(?), et hoc loquendo de prioritatem naturae, prout idem est quod non converti subsistendi convertibiliter, et sic perfectius est in quocumque gradu esse hominem quam simpliciter esse hominem, quia ad esse hominem in *a* gradu sequitur esse hominem, et non e contra. Cum igitur ad esse alicuius speciei sequitur ipsam a
 2185 non-gradu essendi simpliciter distare et non e contra formaliter sequitur quod per prius perfectionaliter est esse speciei quam ipsam a non-gradu distare. Vel saltem sic distare praesupponit esse existere speciei, vel possibiliter vel actualiter. Et per consequens sua perfectio hoc nullatenus mensuratur.

2180 prout...181 convertibiliter] Cf. ARIST., *Categ.*, c. 12 (AL I-1, 37; c. 12; 14a 29-30): Secundo quod non convertitur secundum subsistendi consequentiam.

180. Praeterea, nulla negatio habet mensurare suam oppositam affirmationem; sed potius affirmatio habet mensurare suam oppositam negationem;] sed non-gradus simpliciter est negatio cuiuslibet gradus essendi, et positio totius entis est opposita affirmatio; ergo sequitur quod nulla positio alicuius entis habet mensurari perfectionaliter penes non-gradum simpliciter secundum maiorem distantiam vel minorem. Consequentia et minor patent. Et maior declaratur, quoniam omnis negatio vel est affirmationis negatio, vel non. Si sic, quaero de illa negatione et sic vel erit processus in infinitum, vel deveniendum est ad aliquam negationem quae est alicuius affirmationis. Et per consequens omnes illae negationes haabent per illam affirmationem mensurari.

181. Et confirmatur in exemplo familiari, nam nescio praecise quot millaria non sunt de isto loco usque ad Sanctum Dionysium nisi per hoc quod scio quod sunt tria vel quatuor; et ita apparet in omnibus generaliter quod negatio mensuratur penes affirmationem oppositam et non e contra; quare propositum.

182. Praeterea, nihil positivum vel negativum aequaliter respiciens aliqua duo est sufficiens medium cognoscendi differentiam unius ab alio; sed non-esse simpliciter est negatio aequaliter respiciens quodlibet positivum; ergo penes illud non attenditur speciei perfectio. Consequentia patet, et maior per declarationem positam in prima ratione. Et minor probatur, quoniam a non-esse simpliciter aequaliter sequitur non-esse cuiuslibet speciei, et per consequens non plus opposita affirmatio unius speciei habet mensurari penes tale non-esse simpliciter quam alia.

183. Et confirmatur, nam signatis duabus latitudinibus oppositis, quanto magis distat a summo gradu unius, tanto plus accedit ad ... gradum alterius ... maxime ubi oppositio est immediata. Nunc autem non-esse simpliciter opponitur infinitae actualitati essendi; ergo perfectio specierum attenderetur penes distantiam a non-esse simpliciter ipsarum perfectio attenderetur penes accessum ad summum, quod est contra primam conclusionem; quare propositum.

<Conclusio 3>

184. Tertia conclusio est haec: universaliter quarumlibet creaturarum perfectionalis differentia attenditur penes aliquem supremum possibilem et finitum. Ista conclusio sic probatur: quodlibet quod ab alio mensuratur, aut mensuratur ab aliquo positivo, aut ab aliquo mere negativo. Non ab aliquo mere negativo, ut deductum est

2227 Non...negativo²] in imo fol. C

2221 primam conclusionem] Cf. supra n. 175-178.

per probationem conclusionis secundae. Si ergo ab aliquo affirmativo:
 2230 vel illud est finitum, vel infinitum. Non potest poni infinitum, prout
 dicit prima conclusio. Vel ergo illud ens finitum est in latitudine entis
 summum possibile, vel infimum, vel aliquod intermedium. Non potest
 dari aliquod infinitum, nihil tale potest se perfectius mensurare. Nec
 aliquod intermedium per similem rationem. Ergo oportet per
 2235 sufficientem divisionem quod sit aliquid supremum possibile et
 finitum; quare propositum.

185. Praeterea, nihil potest ab aliquo mensurari sic quod ex hoc
 eius perfectio cognoscatur cuius ad illud proportio reperitur; sed finiti
 ad infinitum nulla reperitur proportio; ergo propositum. Consequentia
 patet. Et maior, quoniam data aliqua quantitate infinita per illam non
 2240 possem cognoscere quantum esset bipedale quia eadem ratione
 cognoscerem tripedale et indistincte cum respectu utriusque sit
 aequalis excessus. Minor est nota; quare propositum.

186. Praeterea, processus ad formam et actum non potest esse
 infinitus; ergo in quolibet processu tali est veniendum ad unum
 2245 simpliciter primum; ergo quacumque latitudine signata ipsius
 creaturae procedendo versus sursum est dandus summus gradus. Talis
 autem non est Deus, cum non sit in latitudine creaturae; ergo est
 aliquid citra Deum et per consequens finitum, cum quodlibet citra
 infinitum sit finitum. Cum igitur tale ad quodlibet sibi posterius habet
 2250 finitam proportionem maioris inaequalitatis, sequitur quod istud est
 mensura quorumlibet aliorum citra se. Et hoc videtur expresse de
 intentione Philosophi, XII *Metaphysicae*, dicentis quod in omni genere
 est devenire ad unum quod est metrum et mensura omnium aliorum in
 genere; quare propositum.

187. Imaginatio ergo istorum doctorum potest in hoc consistere:
 quia enim summum in rebus est ipse Deus qui, secundum fidem, non
 solum durative sed etiam intensive dicitur infinitus. Ideo ipsius ad
 nihil citra se potest esse proportionalis mensura. Quodlibet igitur citra
 Deum imaginabile finitum tantummodo cogitatur. Et ideo cum rei
 2260 posito non habet penes privationem propriam mensurare. Idcirco
 concluditur quod est aliquod positivum et non infinitum nec finitum
 nec aliquod intermedium. Ideo dicitur quod est supremum possibile et
 finitum in genere creaturae. Ex quo apparet quod apud istos tota

2228 conclusionis secundae] Cf. supra n. 179.

2230 prima conclusio] Cf. supra n.

175-178. 2252 Philosophi] Rectius ARIST., *Metaph.*, X, c. 1 (AL XXV-3, 197; I, c. 1; 1052b 25-26): Hinc autem et in aliis dicitur metrum quo primo unumquodque cognoscitur; *Auct. Arist.*, ed. J. HAMESSE, p. 135: In unoquoque genere est dare aliquod primum et minimum quod fit metrum et mensura omnium illorum quae sunt in illo genere.

latitudo creabilis est quoddam continuum imaginarium cuius summa actualitas est finita. Et tamen quacumque parte talis continui signata contingit dare minorem, licet non contingat dare maiorem. Sic conformiter est imaginandum de perfectionibus specierum. Unde ista opinio fundamentaliter primae opinioni contradicit, quoniam ipsa ponit speciem infinitam possibilem et supremam infinitam possibilem. Et ista nullam ponit infimam possibilem speciem sed processum in infinitum versus potentiam. Et ponit supremam possibilem fore finitam penes quam attenditur perfectionalis differentia specierum.

<Argumenta contra hanc opinionem>

188. Sed ut haec opinio clarius appareat arguo contra conclusiones ipsius et fundamentum suae positionis. Et primo contra primam conclusionem sic: quodlibet quanto existit alicui similis, tanto est eidem propinquius; sed quaelibet creata species quanto est perfectior, tanto est Deo similior; ergo quaelibet creata species quanto perfectior, tanto Deo propinquior; et per consequens conclusio falsa. Consequentia patet. Et maior ex hoc, quoniam similitudo formaliter videtur quaedam] propinquitas. Et minor apparet, quoniam anima intellectiva similior Deo dicitur quam lapis, quia quaelibet imago plus accedit ad Dei similitudinem quam vestigium; quare propositum.

189. Praeterea, non obstante infinitate alicuius extremi, stat aliqua inaequaliter distare ab ipso; ergo et penes ipsum perfectiones taliter possunt mensurari. Consequentia patet. Et antecedens probatur, nam dato per imaginationem quod aliqua linea protrahatur in infinitum a centro terrae versus circumferentiam, et signato aliquo puncto in data linea inter centrum terrae et quemcumque alium punctum, non obstante infinitate recessus talis lineae secundum aliquam partem, adhuc tamen una distantia videtur maior alia, quia potest dividi in aequale et in illud quod excedit. Sic conformiter in proposito potest una species habere minorem distantiam alia, et tamen huiusmodi species habere infinitas distantias. Nec videtur inconueniens quod unum infinitum sit maius alio, ut multi concedunt de revolutionibus lunae et solis, quae tamen via philosophica utrobique sunt infinitae.

<Contra haec argumenta>

2265 tamen] quod *add. sed del. C* 2266 Sic] *iter. sed del. C* 2276 quanto] quante C
2279 Deo] similior *add. sed del. C*

2275 contra primam] Cf. supra n. 175. 2295 multi concedunt] Cf. e. g. BONAV., *In II Sent.*, d. 1, p. 1, a. 1, q. 2, n. 1-2 (ed. Quaracchi 1885, II, p. 20b-21a); IOAN. PECHAM, *Quaest. Disp. De aeternitate mundi*, q. 2, ed. I. BRADY-V. POTTER-G. ETZKORN in *Bibliotheca Franciscana Scholastica XXVIII* (Grottaferrata 2002, p. 586, 591).

2300 **190.** Ad ista respondeo. Ad primum cum dicitur quod quanto
 aliquod alicui est similius, tanto propinquius; sed quanto perfectius,
 tanto Deo similius; ergo propositum, hic dico pro materia argumenti
 quod similitudo potest duobus modis intelligi, proprie et improprie.
 Proprie aliqua dicuntur similia quando conveniunt in aliquo tertio
 secundum certam proportionem. Improprie vero et communiter
 2305 quando aliquod praedicatum convenit aliquibus exprimens maiorem
 perfectionem in utroque extremo quam faciat aliud praedicatum
 respectu unius extremi dati cum alio. Ut, verbi gratia, capio istos tres
 terminos Deus, homo, lapis; Deo et homini competit hoc praedicatum
 quod est 'esse intellectuale', et similiter Deo et lapidi competit hoc
 praedicamentum quod est 'esse'. Nunc autem maiorem perfectionem
 2310 exprimit hoc praedicatum intellectuale quam simpliciter esse. Ideo
 secundum hoc potest dici homo Deo magis similis quam lapis.

191. Ad propositum igitur applicando, dico quod primo modo
 nulla creatura est Deo similis cum ibi sit potius infinita similitudo; sed
 secundo modo verum est quod una creatura est Deo similior quam
 2315 alia. Sed ex hoc non sequitur quod penes accessum ad primum sit
 attendenda talis perfectionalis differentia specierum.

192. Ad secundum cum dicitur de distantis infinitis quarum una
 est maior alia, hic dico quod quamvis ab aliquibus concedatur unum
 infinitum altero infinito fore maius, quidquid sit de hoc non multum
 2320 curo pro eo quod non est ad propositum, quia non est imaginandum
 quod Deus excedat aliud per aliquam perfectionalem distantiam quae
 non sit ipse; immo quodlibet quod excedit, per suam immensam
 perfectionalem distantiam excedit. Et ideo nulla creatura tollit aliquid
 de huiusmodi excessu, quoniam quaecumque creatura quantecum
 2325 ponatur perfecta, aequalem habet excessum a summo gradu.

193. Et si DICATUR quod istae duae creaturae distant a Deo, vel
 ergo aequaliter vel inaequaliter, sed non aequaliter, ergo inaequaliter,
 ergo una plus distat quam alia, hic DICO quod accipiendo proprie
 aequalitatem quae est quaedam similitudo duarum quantitatum, neutra
 2330 pars esset proprie concedenda. Tamen sumendo large, concedi potest
 quod inaequaliter distant, non quod unum sit propinquius altero per
 quamdam imaginationem accessum, sed modo superius declarato de
 similitudine. Unde per similem modum quid dicitur Deo propinquius,
 similius et minus aequale.

2335 <Argumenta contra secundam conclusionem>

2332 declarato de] *mg. a. m. C*

2298 Ad primum] Cf. supra n. 188. 2317 Ad secundum] Cf. supra n. 189.

194. Contra secundam conclusionem arguitur sic: et probo quod generaliter cuiuslibet speciei perfectio attendatur penes distantiam sui a non-gradu simpliciter cuiuslibet rei perfectio attenditur penes aliquid sibi intrinsecum; sed quaelibet species, sive finita sive infinita, est exterior alicui speciei certe datae; ergo ipsius perfectio non habet 2340
mensurari penes aliquid sibi extrinsecum, et per consequens cum habet penes aliquid mensurari, sequitur quod erit penes aliquid sibi intrinsecum. Hoc autem non potest cognosci nisi penes distantiam ipsius a non-gradu simpliciter; quare propositum.

195. Praeterea, quanto aliquid plus excedit a non-esse 2345
simpliciter, tanto est imperfectius; ergo quanto plus recedit a tali non-esse est perfectius; et per consequens sicut rei imperfectio attenditur penes maiorem accessum ad non-esse simpliciter, ita rei perfectio videtur attendi penes maiorem recessum a non-esse simpliciter. Et prima consequentia patet per illam regulam 2350
communem: si oppositum de opposito et propositum de proposito.

<Contra haec argumenta>

196. Ad istas rationes respondeo. Ad primam cum dicitur quod non penes extrinsecum sed intrinsecum est attendenda specierum perfectio, dico pro materia argumenti quod perfectionem specierum 2355
attendi penes *a* vel *b*, non quaerimus nisi ut habeamus notitiam rei. Nunc autem si vellem scire quantae longitudinis est unus pannus, numquam per se ipsum scirem quante esset nisi habendo respectum ad aliud per quod ipsum pannum possem mensurare, utputa ad ulnam per quam scio unum pannum excedere alium. Et sic in rei veritate penes 2360
extrinsecum attenditur rei perfectio plusquam penes intrinsecum; nulla enim res dicitur proprie sui ipsius mensura; quare propositum.

197. Ad secundum cum dicitur quod quanto aliquid plus accedit ad non-esse simpliciter, tanto est imperfectius, hoc verum est. Et similiter quod quanto plus recedit a non-esse simpliciter, tanto 2365
perfectius est. Sed ex hoc non sequitur ergo penes hoc habet attendi perfectio rei. Et ratio est, quia ad esse rei in tanto gradu vel tanto sequitur ipsam rem sic distare; et ideo positio rei ordine perfectionis per prius quam sit ipsum tante vel tante a non-esse distare. Et ideo 2370
velle mensurare habitum per privationem non est ordo congruus et per se, licet per accidens possunt duo habitus penes ipsarum privationes oppositas mensurari.

2336 Contra secundam] Cf. supra n. 179-183.

2351 si...proposito] Resp. ARIST., *Topica*, IV, c. 3 (AL V-1, 73; Δ, c. 3; 124a 9); *Auct. Arist.*, ed. J. HAMESSE, p. 326: Sicut propositum in proposito, sic oppositum in opposito.

2363 Ad secundum] Cf. supra n. 195.

2353 Ad primam] Cf. supra n. 194.

<Argumenta contra conclusionem tertiam>

- 2375 **198.** Contra tertiam conclusionem arguo sic: si penes maiorem
accessum ad talem supremam speciem attenderetur specierum
perfectio, sequitur quod talis summae speciei perfectio non posset
cognosci quante foret perfectionis. Quia quaero: per quid
cognosceretur? Vel per distantiam sui a non-gradu simpliciter, vel per
accessum ad Deum, vel penes se ipsam, vel penes quamlibet citra se.
2380 Primum et secundum non possunt dari, quia sunt contra primam et
secundam conclusiones. Nec tertium, quia per idem diceretur quod
quaelibet res mensurat se ipsam. Nec quartum, cum omnes tales
excedat. Ergo videtur quod insufficiens positio, cum non assignet
penes quid attenditur huius speciei perfectio.
2385 **199.** Praeterea, possibile est Deum quamlibet rem creatam aliam
a lapide destruere, lapidem conservando. Ponatur ergo in esse. Tunc
quaero: penes quid attenditur perfectio lapidis? Non penes talem
speciem supremam possibilem, cum nulla talis sit. Ergo per
sufficientem divisionem: vel penes accessum ad finitum vel recessum
2390 a non-gradu simpliciter, vel penes se ipsum. Ultimum non datur
secundum istam positionem, ergo ... primum vel secundum, quorum si
aliquod detur, contradicit conclusionibus praelibatis.

<Contra haec argumenta>

- 2395 **200.** Ad ista respondeo. Ad primam rationem cum dicitur de
mensura istius speciei supremae possibilis, dicitur quod proprie et per
se non habet mensuram, cum ipsa sit mensura omnium aliorum, licet
per accidens poset mensurari per distantiam sui a non-gradu
simpliciter. Sed hoc non esset a priori, sed a posteriori, sicut apparet in
mensuris artificialibus quod ulna non mensuratur nisi per accidens
2400 cum sit aliorum mensura. Ita est in proposito de tali specie quae est
naturalis mensura aliorum citra se. Similiter motus primi mobilis est
mensura omnium aliorum motuum qui tamen a nullo mensuratur nisi
per accidens, videlicet per distantiam sui a non-gradu suae velocitatis.
Et ita apparet in corporibus locantibus et locatis quod est aliquid
2405 finaliter quod sic est locans quod per se non est locatum nisi per
accidens; quare propositum.
201. Ad secundum cum ponitur casus quod nulla alia species
existat nisi lapidis, admittatur. Et cum quaeritur: penes quid tunc sua
perfectio attenditur? Dico quod licet non habeat mensuram actualem
2410 ipsum mensurans, tamen habet possibilem ad quam, si quis intellectus
creatus aspiceret, statim sciret| mensurare speciem conservatam. Verbi

C 163ra

2374 Contra tertiam] Cf. supra n. 184-187. 2380 contra...381 conclusiones] Cf. supra n. 175-183. 2394 Ad primam] Cf. supra n. 198. 2407 Ad secundum] Cf. supra n. 199.

gratia, si nunc videam turrin centum cubitorum quae postmodum destruat et fiat una alia quinquaginta, per praecedentem posset quis subsequenter turis altitudinem mensurare.

202. Et si DICATUR quomodo Deus cognoscit perfectionem huius rei, DICO quod ipsius cognitio non est per rerum imagines, sed per suam essentiam distinctissime sibi repraesentantem quamlibet condicionem rei ad extra. Et ideo non oportet quod ad talem mensuram aspiciat sicut nos. 2415

<Duae instantiae contra fundamentum positionis> 2420

203. Contra fundamentum positionis quod consistit in hoc quod est species suprema possibilis danda et finita, potest multipliciter argui. Tamen ad praesens facio duas breves instantias. Signo, gratia exempli, talem speciem quae sit *a*. Tunc arguo sic: vel *a* distat a Deo finite vel infinite. Non est dicendum quod finite, ergo infinite. Et per consequens inter *a* et *b* est possibilis aliqua intermedia species. Aliter non posset imaginari *a* aliquantulum crescere quin fieret infinita, quod est falsum. 2425

204. Praeterea, signo aliquam speciem inferiorem *a* quae sit *b*. Tunc arguo sic: inter Deum et *a* est maior distantia quam inter *a* et *b*; sed inter *a* et *b* est possibilis intermedia species; ergo et inter Deum et *a*; et per consequens propositum. 2430

<Responsio ad has instantias>

205. Ad istas rationes respondeo. Ad primam cum dicitur quod Deus infinite excedit *a*, concedo. Et cum infertur ergo inter Deum et *a* est possibilis intermedia species, negatur consequentia. Sicut non sequitur linea infinite excedit punctum terminantem ipsam, ergo inter ipsam et talem punctum est aliquid intermedium. Et cum dicitur tunc quaecumque modicum cresceret, fieret infinita, dico quod ex quo talis est summa possibilis, impossibile est quod crescat; et ideo argumentum parum concludit. 2435 2440

206. Ad secundum cum dicitur quod inter *a* et Deum est maior distantia quam inter *a* et *b*, concedo. Sed inter *b* et *a* possunt esse plures intermediae species, concedo; ergo inter Deum et *a*, nego consequentia. Et ratio est, quia maior distantia non facit quod inter duas species possint esse plures, sed processus ad potentiam. Nunc autem ex quo tota latitudo entitatis creabilis est finita, ideo et supremus possibilis ipsius gradus finitus est et est actu; ideo supra non 2445

2422 suprema] et add. sed del. C

2434 Ad primam] Cf. supra n. 203. 2442 Ad secundum] Cf. supra n. 204.

est ascensus. Sed versus non-gradum essendi est possibilis in
 2450 infinitum processus, sicut apparet in continuo; quare propositum.

207. Radix positionis habetur a Doctore Subtili, III *Sententiarum*
 distinctione 13 in responsione ad primam quaestionem.

<Exponitur opinio doctorum modernorum. Conclusio 1>

208. Postremo brevissime declaro positionem quam communiter
 2455 sequuntur moderni circa materiam saepe tactam. Pro cuius
 declaratione certas pono conclusiones. Quarum prima sit haec: in tota
 latitudine imaginaria entis creabilis, infinita genera et species
 possibiliter collocantur. Ista conclusio sic probatur: quaelibet latitudo
 infra imaginarie infinitas continet species et genera; sed latitudo
 2460 imaginaria entis creabilis est huiusmodi; ergo propositum.
 Consequentia patet. Et minor ex hoc, quoniam quaelibet latitudo,
 cuius terminus exclusivus est infinitus, est infinita; sed talis est
 latitudo entis creabilis; ergo propositum. Et maior declaratur, nam
 signo aliquod genus quod sit *a*. Et quaero: aut supra *a* est possibile
 2465 aliud genus, vel non? Si sic, eadem ratione quaeram de alio et si sic sit
 de illo, quaeram consequenter de alio, et erit processus in infinitum in
 generibus. Si necessario dicatur quod supra *a* non est possibile aliud
 genus, quaero unde oritur illa impossibilitas: aut ratione latitudinis
 entis creabilis, aut ratione generis? Non primo modo, quia illa est
 2470 infinita. Nec secundo modo, quia non plus ratio generis sibi
 determinat certum numerum quam faciat ratio speciei. Sed ratio
 speciei secum infinitatem numeralem compatitur; ergo propositum. Et
 minor in sequentibus declarabitur.

C 163rb

<Conclusio 2>

209. Secunda conclusio: sub conceptu cuiuslibet generis sumpti
 2475 communiter infinitae species specialissimae possibiliter continentur.
 Haec conclusio sic probatur: signo duas species specialissimas in
 aliquo genere, puta *a* et *b*. Et quaero: an *a* excedit *b*, vel non? Non est
 dicendum quod non, quia tunc aliquae duae species essent aequales,
 2480 quod videtur communiter impossibile. Si ergo excedit: vel ergo
 divisibiliter, vel indivisibiliter. Non est dicendum quod indivisibiliter,
 quia tunc talis excessus esset infinitae remissionis, quod videtur
 absurdum. Si ergo divisibiliter, signetur ille excessus per *c*. Constat
 quod *c* est excessus specificus in infinitum divisibilis; ergo iuxta

2452 in] *mg.* C

2451 Doctore Subtili] Cf. IOANNIS DUNS SCOTI, *Ordinatio*, III, d. 13, q. 1 (ed. Vaticana ???).

ipsius divisionem sunt possibles infinitae intermediae quarum 2485
quaelibet erit maior *b* et minor *a*; et ita habetur propositum.

<Conclusio 3>

210. Tertia conclusio est haec: sub conceptu cuiuslibet speciei
specialissimae individuorum infinita pluralitas est possibilis absolute.
Ista conclusio sic probatur: alicui speciei hoc competit, secundum 2490
philosophos, successive; ergo et Deum hoc facere respectu cuiuslibet
speciei est possibile absolute. Consequentia patet ex hoc, quoniam si
natura hoc innuit in aliqua sua specie, non videtur Dei omnipotentiae
repugnare. Et antecedens apparet in speciebus quarum individua sunt
generabilia et corruptibilia successive. Et si Deus mundum in tali statu 2495
continue conservaret, esset ipsorum individuorum infinita productio
successiva, quae etiam posset si vellet contine conservare; quare
propositum.

<Conclusio 4>

C 163va 211. Quarta conclusio est haec: tota latitudo entis creabilis 2500
imaginarie| assignata, nullum continet remississimum gradum
possibilem, nec aliquem habet intensissimum totius latitudinis
inclusum. Quaelibet latitudo, cuius ad utrumque extremum est
potentialis processus in infinitum, caret simpliciter omni termino
intensissimo vel remississimo; sed talis est latitudo entis creabilis; 2505
ergo propositum. Consequentia et maior patent. Sed minor probatur,
nam dato aliquo ente, vel illud est infimum, vel non. Si non, vel sic
procedam <in> infinitum et habebo propositum. Vel signetur aliquod
infimum quod sit *a*. Tunc quaero: an *a* sit alicuius intensionis, vel
infinitae remissionis? Secundum non potest dari, quia tunc nihil esset. 2510
Si detur primum, sequitur quod *a* est intensive divisibile et per
consequens ipsius ad suam medietatem est dupla proportio; et ita *a*
non est remississimum possibile; quod est propositum.

212. Similiter signetur *b* versus extremum intensius talis
latitudinis et quaero: vel *b* est summum, vel est in infinitum processus, 2515
vel standum in aliquo? Et quodcumque sit illud, sit *b*. Tunc sic: *b* est
terminus inclusivus infinitae latitudinis, ergo *b* est gradus infinitus; et
per consequens talis gradus esset infinita iustitia et per consequens
esset impeccabilis per naturam, quod est falsum, cum solus Deus sit
talis; quare propositum. Et ita apparet quod talis latitudinis nullo modo 2520
dandus est supremus terminus ... quin sit infinitus, nec etiam quin sit
finitus, quia tunc Deus finite solummodo a non-esse distaret
simpliciter, quod non videtur verum; quare conclusio vera.

2517 infinitus] quare propositum et ita apparet quod talis latitudinis *add. sed del. signis*
va-cat C

<Conclusio 5>

- 2525 **213.** Quinta conclusio est haec: collocatio generum in latitudine
 imaginaria entis non est arbitranda per modum continui vel discreti
 sed potius per modum triangulorum egredientium a centro alicuius
 corporis sphaerici in infinitum procedentium versus imaginariam
 circumferentiam datae sphaerae. Ista conclusio sic intelligitur quod
 2530 non est imaginandum quod genera intelligantur in latitudine entis per
 modum numeri ascendentis sic quod unum immediate excedat aliud
 procedendo in infinitum. Nec etiam per modum continui sic quod sit
 uniformis ascensus sed divisibilis excessus. Et ratio est quod non
 possunt sic imaginari, secundum opinionem communem, quia
 2535 quacumque caritate data, contingit dare intensiorem procedendo in
 infinitum, quod non esset verum si genus substantiae et genus
 accidentis haberent ascendere sicut per modum numerorum vel
 continui versus Deum continue ascendentis. Et ergo imaginor aliquod
 corpus sphaerificum cuius centrum sit per imaginationem non-gradus
 2540 essendi, et infiniti trianguli a tali centro exeuntes versus
 circumferentiam sint genera talis latitudinis entis creabilis. Tunc ita est
 quod in talibus generibus est versus extremum quodlibet processus in
 infinitum. | Imaginor autem triangulos et non lineas, quia species in
 generibus divisibiliter se excedunt. Ista conclusio sic intellecta
 2545 probatur: quaecumque habent processum in infinitum versus
 non-gradum et summum gradum, non possunt per modum numeri vel
 continui imaginari, sed potius per modum triangulorum vel linearum
 egredientium a centro alicuius corporis sphaerifici in infinitum
 procedentium versus imaginariam circumferentiam datae sphaerae.
 2550 Sed nunc est ita secundum opinionem communem in generibus; ergo
 propositum. Consequentia patet et maior per declarationem. Et minor
 apparet, nam quocumque animali signato, Deus potest producere
 perfectius in infinitum procedendo, et similiter minus perfectum potest
 producere; quare propositum.
- 2555 **214.** Ex ista conclusione infero duas propositiones correlarias.
 Quarum prima est haec: omnia genera incipiunt a non-gradu
 simpliciter et terminantur ad gradum deitatis supersimplicem
 exclusive. Patet per conclusionem secundam: in nullo genere signabili
 vel signato est danda infima possibilis species vel suprema; patet
 2560 similiter per eandem conclusionem.

C 163vb

<Conclusio 6>

- 2565 **215.** Sexta conclusio est haec: collocatio specierum in latitudine
 generis imaginaria non est per modum discreti, sed potius per modum
 continui iudicanda. Ista conclusio sic probatur: quibuscumque duobus
 in aliquo ordine se habentibus et se invicem divisibiliter excedentibus

assignatis per ipsa constituitur continuum et non discretum; sed ita est de speciebus respectu generum; ergo propositum. Consequentia patet. Et maior ex hoc, quoniam in numeris binarius non videtur excedere unitatem nisi per unitatem(?), et ternarius binarium cadit divisibile medium, et per consequens quod per modum excessus divisibilis intelligitur, necesse est per modum continui intelligi. Et minor apparet, nam signatis duabus speciebus, inter ipsas cadit medium, prout deductum est in probatione secundae conclusionis; quare propositum. 2570

216. Ex ista conclusione infero duas propositiones correlarias. Quarum prima est haec: inter quascumque species in aliquo genere collocatas, infinitae sunt intermediae produci possibiles successivae. Secunda est haec: cuiuslibet generis imaginaria latitudo per modum latitudinis uniformiter difformis est intellectualiter cogitanda; aptet ex conclusione cum sua probatione. 2575 2580

217. Ex quo ulterius sequitur quod latitudo huiusmodi imaginanda est per modum trianguli orthogonii duarum linearum aequalium constituentium angulum rectum. Patet ex imaginatione latitudine uniformiter difformis.

<Conclusio 7>

218. Septima conclusio est: collocatio individuorum in suis speciebus est varia in quibusdam se habens per modum continui, in quibusdam vero per modum discreti. Ista conclusio sic probatur: nam aliquae sunt species quarum individua se mutuo perfectionaliter excedunt; ergo propositum. Consequentia patet. Et assumptum apparet de albedine intensiori et remissiori et caliditate intensiori et remissiori et generaliter de quibuscumque speciebus tertiae speciei qualitatis. Similiter apparet in formis substantialibus, utpote in animabus intellectivis, ut patet per articulum dicentem animam Christi meliorem in naturalibus extitisse ceteris animabus. 2585 2590 2595

219. Secunda vero pars apparet in multis aliis speciebus quae consistunt in indivisibili, et hoc si eius divisio intelligatur per lineam rectam ut apparet in omnibus angulis rectis et angulis contingentiae qui sunt simpliciter aequales. Nullus enim angulus rectus altero maior

2586 collocatio] collatio *sed corr. sup. lin. a. m.* C 2587 varia] varius C 2592 speciei] specie C 2598 omnibus] *mg.* C

2573 secundae conclusionis] Cf. *supra* n. 209. 2594 per articulum] Cf. R. HISSETTE, *Enquête sur les 219 Articles Condamnés à Paris le 7 Mars 1277*, art. 147 (Louvain-Paris 1277, p. 227); D. PICHE-C. LAFLEUR, *La Condamnation Parisienne de 1277*, art. 124 (Paris, Vrin 1999, p. 116): Error, quia sic anima Christi non esset nobilior anima Iudae.

2600 est vel minor, nec similiter angulus contingentiae est altero angulo
contingentiae maior vel minor; quare propositum.

<Conclusio 8>

220. Octava conclusio est haec: penes distantiam a non-gradu
simpliciter, vel accessum ad summum, nullatenus attenditur
2605 perfectionalis differentia specierum. Ista conclusio, iudicio meo
sufficenter fuit probata in praecedenti lectione, quae sic tamen
breviter declaratur. Nihil positivum mensurari penes suam
negationem, cum negatio habet mensurari penes latitudinem
affirmationis; sed non-gradus simpliciter est pura negatio; ergo
2610 propositum. Similiter per id quod aequaliter excedit duo certa data,
non potest mensurari inaequalitas eorumdem. Cum igitur Deus sit
infinite quaslibet creatas species excedens, sequitur quod penes ipsum
non cognoscitur differentia specierum; quare propositum.

<Conclusio 9>

2615 221. Nona conclusio est haec: vel signatam omnes
species citra ipsam in latitudine entis imaginaria perfectionaliter
mensuratur. Ista conclusio sic probatur: signata quacumque specie,
infinite sunt possibiles ipsa perfectiores; ergo talis non est mensura
perfectionalis omnium aliarum specierum. Consequentia patet, quia
2620 semper mensura ut sic perfectior est suo mensurato. Et antecedens
apparet per quartam conclusionem. Ut sic possit ratio confirmari:
ubique est processus in infinitum, ibi nulla reperitur perfectionalis
mensura omnium existentium in tali processu; sed in latitudine entium
est processus in infinitum in speciebus, ut iam deductum est et hoc de
2625 possibili; ergo propositum.

<Conclusio 10>

222. Decima conclusio et finalis est ista: quaelibet species in
latitudine entis per aliquam perfectionem se perfectionaliter
mensuratur. Ut verbi gratia, signata specie humana, ipsa mensuratur
2630 per angelicam et angelica per aliquam perfectiorem se et hoc loquendo
de possibile, quia iam de facto non ponitur talis processus in
infinitem, licet sit possibilis. Ista conclusio sic probatur: perfectio
specierum possibilium per talem processum haberet penes aliquid
mensurari. Vel ergo penes aliquam speciem supremam possibilem, et C 164rb

2600 contingentiae] altero *add. sed del. C* 2601 maior] si eius divisio intelligatur per
lineam rectam *add. sed del signis va-cat C*

2606 fuit probata] Cf. supra n. 180. 2621 per quartam] Cf. supra n. 211-212.

hoc non, ut vult quartae conclusionis probatio; vel penes distantiam a 2635
non-gradu simpliciter et accessum ad summum, et hoc non ut vult
octava conclusio; vel penes unam certam per quam omnes aliae
mensuratur, et hoc non ut vult nona conclusio. Ergo per sufficientem
divisionem oportet quod hoc fiat per modum iam expressum.

<Dubium aliquod>

2640

223. Sed oritur dubium: penes quid nunc actualiter attenditur
perfectio specierum? Hic dico quod penes nullam unam. Et ratio est,
quia diversa genera habent suas species actualiter supremas. Dico ergo
quod in unoquoque genere est una species suprema penes quam omnes
aliae species in illo genere habent perfectionaliter mensurari. Verbi 2645
gratia, in genere animalium esset humana species talis perfectionalis
mensura; in genere coloris est albedo; in genere saporis est dulcedo. Et
sic generaliter in unoquoque genere supremum est perfectionalis
mensura aliorum in illo genere contentorum. Et haec est expresse
intentio Philosophi, XII *Metaphysicae*, dicentis quod in unoquoque 2650
genere est devenire ad unum quod estmetrum etmensura omnium
aliorum in illo genere.

224. Et si DICATUR quod secundum hoc infinitae sunt res quibus
nulla correspondet mensura, DICO quod hoc non sequitur, quia licet
infinita genera sint possibilia, non tamen sunt actu nisi finita tantum, 2655
et ideo bene concluderet ratio quod multa sunt etiam quibus nulla
correspondet mensura proprie. Et loquor hic de mensura proprie prout
est aliquorum in eodem genere, licet large sumendo quis posset
supremum unius generis per summum alterius generis mensurare. Et
sic nullum videretur inconveniens unam esse mensuram omnium 2660
aliorum. Unde qui vellet adhuc posset rationabiliter dicere quod
quaelibet entitas perfectior est mensura quarumlibet entitatum citra se,
quia forsitan maior est excessus hominis ad asinum quam sit angeli ad
hominem; et ideo sicut angelus potest esse mensura respectu hominis,
ita homo respectu asini. 2665

225. Nec valet si dicatur quod requiritur primitas in mensura,
quia sic Deus esset huiusmodi creaturarum perfectionalis mensura,
quod falsum est loquendo de mensura per quam potest sciri
inaequalitas specierum. Et ideo apparet quod in tali mensura duo

2658 licet] *mg. a. m. C*

2635 quartae conclusionis] Cf. supra n. 211-212. 2637 octava conclusio] Cf. supra n.
220. 2638 nona conclusio] Cf. supra n. 221. 2650 Philosophi] Cf. supra n. 186.

2670 potissime requiruntur, videlicet perfectio superaddens perfectioni ad quam comparatur, et ipsarum rerum comparatarum ad invicem habitudo quae est proportio commensurativa cuiusmodi reperitur generaliter in superiori specie respectu superioris. Et sic apparet qualiter attenditur perfectionalis differentia specierum.

2675 **226.** Imaginatio ergo positionis in hoc consistit quod tota intellectivae potentiae ratio obiectiva apprehenditur per modum cuiusdam corporis specifici cuius centrum est non-gradus essendi simpliciter et circumferentia| imaginarie infinita est ipse Deus a cuius centro egrediuntur genera per modum triangulorum in infinitum
2680 procedentium versus circumferentiam imaginarie infinitam, in quibus generibus intelliguntur species se invicem excedere per modum latitudinis uniformiter difformis, in quibus speciebus locantur individua quandoque per modum continui, quandoque per modum discreti.

C 164va

2685 **227.** Et ex hoc apparet quod volendo omnes species intellectualiter comensurare non videtur aliqua una mensura, cum in generibus sit processus in infinitum a quolibet genere dato versus extremum intensius procedendo; et haec est propositi declaratio.

<Argumenta contra conclusionem quintam>

2690 **228.** Sed contra quintam conclusionem, quae videtur fundamentum istius positionis, arguitur sic: quia si omnia genera se haberent per istum modum, sic videlicet quod omnia incipiunt ab eodem non-gradu simpliciter, et terminarentur exclusive ad Deum, sequitur quod omnia genera sunt aequalis perfectionis; consequens est
2695 falsum, ergo et antecedens. Cuius falsitas apparet, quia tunc substantia et accidens essent eiusdem perfectionis, quod non solum est contra theologos, sed etiam contra philosophos dicentes substantiam tempore et perfectione excedere quodlibet accidens. Sed consequentia probatur, quoniam omnes distantiae duae sunt aequales quarum
2700 termini sunt penitus idem, ut apparet in continuis et discretis. Si ergo omnium generum latitudines incipiunt ab eodem non-gradu simpliciter et terminantur ad eundem gradum, sequitur quod sunt aequales; quod est propositum.

2705 **229.** Praeterea, data ista imaginatione, quaero: quae genera sunt quae incipiunt sic a non-gradu simpliciter et protenduntur in infinitum, vel sunt generalissima, vel subalterna? Non primo modo, quia illa non sunt nisi decem quae, secundum aliquos, realiter non sunt nisi duo. Si

2690 contra quintam] Cf. supra n. 213-214. **2707** secundum aliquos] Verbi gratia, GUIL. OCKHAM, *Quodl.* V, q. 22: Utrum sint decem praedicamenta, ed. J. WEY (Oph IX, p. 564-569).

vero subalterna, tunc cum illa sunt in eadem coordinatione cum generalissimis, sequitur quod non incipiunt ab eodem non-gradu cum eis, ut verbi gratia de substantia et animali quae sunt genera essentialiter ordinata. Constat namque quod maiorem latitudinem includit genus substantiae quam genus animalis, quia non quaecumque sunt substantiae sunt animalia, et e contra sic: quare propositum. 2710

230. Praeterea, data ista imaginatione, sequitur quod non quaelibet species superior continet inferiorem perfectionaliter. Consequens videtur contra communem modum imaginandi. Et consequentia apparet, quoniam capta aliqua specie in genere animalis, et alia in genere corporis illae non sunt essentialiter ordinatae, cum ratio generis unius extra totam latitudinem alterius sit locata, et per consequens non se habent secundum sub et supra. Quare videtur quod ista positio tollat a speciebus ab invicem ordinem essentialem, quod est contra Philosophum qui ipsas imaginatur per modum numeri; quare propositum. 2715 2720

C 164vb

<Responsio auctoris ad haec argumenta>

231. Ad istas rationes respondeo. Ad primam cum dicitur quod tunc data ista positione sequitur quod omnia genera essent aequalia per hoc quod incipiunt ab eodem non-gradu et terminantur ad eundem, hic dico pro materia argumenti quod istud non sequitur. Cuius ratio est, nam si per imaginationem aliquod corpus in infinitum protenderetur quod esset album, constat etiam quod sua albedo in infinitum protenderetur. Et tamen per hoc non habetur quod albedo esset aequalis perfectionis cum corpore sic protenso. Sic in proposito, quamvis latitudines talium generum sic in infinitum aequaliter protendantur, non tamen propter hoc sequitur sint aequalis perfectionis, quia talia genera sunt alterius rationis. Et ideo quod sint tante vel tante perfecta, hoc non habent per hoc quod incipiunt ab eodem non-gradu, sed per hoc quod sunt talis naturae, sicut apparet in exemplo dato de subiecto et albedine in infinitum protensis quorum subiectum perfectius est, non quia sic distant, sed quia sunt talis naturae quod se invicem perfectionaliter excedunt; quare propositum. 2725 2730 2735 2740

232. Ad secundum cum quaeritur quae sunt illa genera quae incipiunt ab isto non-gradu et terminantur exclusive ad Deum, hic dico pro materia rationis quod genera triplici consideratione possumus perscrutari, videlicet physica, logica, et metaphysica. Metaphysica consideratione sequestramus quamlibet rationem generis a suis speciebus. Logica vero consideratione multa facimus genera 2745

2723 propositum] ad add. sed del. C

2725 Ad primam] Cf. supra n. 228. 2741 Ad secundum] Cf. supra n. 229.

2750 multiplicando conceptus, quia sicut supra individua per conceptum formamus specificum et supra species genus subalternum, et supra genera subalterna multiplicamus alia genera generalissima, ita imaginamur logice quamdam cordinationem generum per quamdam lineam ascendentem. Sed consideratione physica tantummodo perscrutamur genus prout sic se habet immediate ad species specialissimas, sicut ipsae species se habent ad individua, et sic genera tantummodo sunt specierum et non generum.

2755 **233.** Ad propositum igitur applicando, dico quod proprie et realiter, secundum physicum, genera continentia diversorum generum species non sunt realiter unum genus sed plura. Et ideo apud physicum genera generalissima vel subalterna quae continentur plura genera, non dicunt incipere ab eodem non-gradu, quia non imaginantur ut
2760 perfectiones reales, sed potius ut conceptus. Et sic apparet quae sunt illa genera quae incipiunt ab eodem non-gradu. Et secundum istum processum numquam invenietis quod unum genus habeat maiorem latitudinem quam aliud, quoniam sicut in uno sunt infinitae species possibiles, ita et in alio; quare propositum.

2765 **234.** Ad tertium cum dicitur quod data ista imaginatione, sequitur quod species superior non continet inferiorem per hoc quod inter ipsas non videtur ordo essentialis, hic dico pro materia argumenti quod| ordo essentialis inter species diversorum generum non attenditur
2770 eis intrinsecas quae a naturarum competit tantum de perfectione et alteri magis. Sicut verbi gratia in exemplo opinionis primae, prima denominatio perfectionis simpliciter incipit a non-gradu simpliciter et terminatur ad Deum exclusive. Sed secunda incipit ab aliquo puncto citra, tunc signata prima denominatione ab illo puncto a quo incipit
2775 secunda denominatio versus Deum, illae denominationes aequaliter proceduntur et tamen denominatio vitae perfectior est ratione entis simpliciter. Unde ergo oritur ista perfectionalis differentia nisi quia ex natura rei ratio vitae est perfectior alia ratione; et sic in proposito. Unde si per imaginationem a centro corporis sphaerici imaginati
2780 exirent per modum continui una musca et unus gradus albedinis, quilibet illorum graduum in infinitum acquirerent suam latitudinem, et tamen numquam per huiusmodi intensionem unus ingrederetur latitudinem alterius. Et sic apparet quod stat perfectionalis excessus inter aliqua absque tali ordinatione per modum linealem.

2785 **235.** Ex praedictis igitur recolligendo apparet quod perfectiones specierum possumus tripliciter imaginari: uno modo per modum latitudinis uniformiter difformis sic quod tota latitudo entis creabilis

C 165ra

2765 Ad tertium] Cf. supra n. 230.

sit uniformiter difformis. Alio modo per modum cuiusdam lineae rectae habentis lineas transumpsales sic quod quilibet lineae se habeat per modum speciei et lineae transumpsales sint individua illius speciei per quam linea transumpsalis transit. Tertio modo potest imaginari, sicut iam dixi, ut aliter imaginantur collocationes generum, aliter specierum et aliter individuorum. 2790

236. Prima opinio bifurcatur eo quod latitudo uniformiter difformis potest imaginari ab aliquo gradu infimo versus nullum supremum fieri(?), vel e converso ab aliquo gradu supremo versus nullum infimum. Prima opinio esset magistri Ioannis de Ripa, et secunda esset modus imaginandi antiquorum doctorum. Et quaelibet istarum poneret quamlibet speciem includere latitudinem, et sic in qualibet specie essent individua differentia secundum magis et minus in participatione specificae perfectionis, quod multis durum videtur. 2795 2800

237. Secunda opinio his duabus opposita nullam imaginatur in speciebus latitudinem, sed quamlibet imaginatur ut perfectionem indivisibilem suis individuis aequaliter correspondentem. Et ista opinio, licet posset probabiliter secundum physicam sustineri, tamen periculosa est theologice propter articulum Parisiensem qui dicit animam christi perfectiorem in naturalibus ceteris animabus. 2805

238. Sed tertia opinio tenet medium quod aliquae sunt species quae habent| latitudinem, ut patet de qualitibus et anima christi respectu aliarum animarum. Aliae vero quae nullam habent, ut forsitan diceretur de specie asini et de speciebus mathematicis angulorum, et ista salvat vias et conceptus communis scholae; et est ad intelligendum facilius per modum quem ipsam declaravi et electionem vestro iudicio derelinquo. 2810

<Responsio finalis ad quaestionem>

2815

239. Declarato primo ad quaestionem praeambulo, restat declaratorie descendere ad quaesitum, videlicet si Dei omnipotentia possit ad extra effectum producere infinitum. Circa quam quaestionem tribus modis solet a doctoribus opinari. Primus modus est quod Deus ad extra potest producere effectum simpliciter infinitum. Secundus modus est quod maximus effectus ad extra possibilis est tantum limitatus. Tertius modus est quod nullus est ad extra maximus effectus possibilis finitus vel infinitus, sed quocumque signato supra eum Deus potest in infinitum perfectiorem in esse producere. Primum modum tenet magister Ioannes de Ripa; secundum vero Doctor Subtilis et dominus Petrus Aureoli; et tertium sequitur communis aestimatio modernorum. 2820 2825

2806 articulum Parisiensem] Cf. supra n. 218.

240. Ut igitur fructus aliquis habeatur, primum modum per
 2830 certas conclusionis exprimam et rationibus confirmabo, et
 consequenter contra ipsum obiciam per vias oppositum opinantium,
 quas iuxta praetactae opinionis regulas solvam; et demum rationes pro
 conclusionibus opinionis adductas solvam volentium
 oppositum sustinere. Et sic dabitur via poterit probabiliter
 sustineri.

2835 <Conclusio 1>

241. Pro primi igitur declaratione certas pono conclusiones.
 Quarum prima sit ista: quaecumque specie finita in latitudine entis
 creabilis signabili vel signata, possibilis est in qualicumque
 2840 proportionem species perfectior intrinsece limitata. Ista conclusio sic
 probatur: si conclusio non sit vera, signo gratia exempli, aliquam
 speciem finitam qua non sit possibilis aliqua perfectior et finita quae
 sit *a*. Et quaero: an inter Deum et *a* sit aliqua species possibilis et
 finita, vel non? Si sic, habetur propositum. Si non, aut igitur hoc est
 propter hoc quod *a* species est suprema possibilis, aut propter hoc
 2845 quod Deus non potest, quantum est ex parte sua, perfectiorem in esse
 producere. Primum non potest dari, quia tunc Dei omnipotentia ad
 extra potest terminari ad aliquod finitum quod est maximum in quod
 potest, quod non videtur verum, quia tunc Dei activitas esset finita.
 Nec secundum potest dari, quia tunc Dei omnipotentia esset intrinsece
 2850 limitata. Ergo sequitur quod quaecumque tali signata quae est finita,
 Deus potest perfectiorem in esse producere.

242. Et confirmatur, nam si talis esset maxima et finita quam
 Deus posset in esse producere, quaecumque modicum imaginarie
 cresceret, fieret infinita, quod mens non capit, cum inter finitum et
 2855 infinitum sit perfectionalis distantia infinita. Et per consequens si per
 infinitum tempus cresceret, adhuc non pertingeret ad perfectionem
 aliquam infinitam intensive; quare propositum.

C 165va

243. Praeterea, latitudo effectus non praesupponentis materiale
 principium est tanta in esse effectus quanta est latitudo correspondens
 2860 suo principio productivo; sed tota latitudo entis creabilis supra id ad
 quod se non extendit agentia naturalia, non praesupponit materiale
 principium; ergo ipsa est tanta in esse effectus quanta est latitudo
 causae in esse principii producti. Consequentia patet et minor est
 communiter nota theologo. Et maior declaratur, quoniam omnia
 2865 relativa ad mutuam convertentiam sunt aequalis latitudinis. Cum igitur
 causa et effectus sint huiusmodi relativa, sequitur propositum.

244. Et tunc ultra: cum igitur Dei activitas sit infinita, sequitur
 quod ad nihil finitum potest effective causaliter terminari, et per
 consequens cum effectus non praesupponens materiale principium non
 2870 sit nisi in potentia sui principii productivi totaliter, sequitur quod si

causa effectiva est infinita quod nullus erit effectus finitus adaequans potentiam principii productivi causaliter infiniti; quare propositum.

245. Et confirmatur ratio, nam effectus adaequans aliquam potentiam est tante perfectus in esse effectus sicut causa in esse causae. Si ergo esset aliquis effectus finitus adaequans omnipotentiam Dei, sequitur quod Dei omnipotentia esset finita, quod videtur falsum; quare propositum. 2875

246. Praeterea, quodlibet finitum finite distat a non-gradu essendi simpliciter; si ergo suprema possibilis species sit finita et per consequens Deo immediata, sequitur quod Deus ... tantum distat a non-esse simpliciter; consequens est falsum, ergo et antecedens, et non maior ergo minor; quare propositum. Sed consequentia probatur, nam si *a* distat a non-esse simpliciter finite tantum, et *b* est immediatum *a*, sequitur quod *b* similiter finite tantum distat a non-esse simpliciter. Aliter aliqua duo essent immediata inter quae esset perfectionalis distantia infinita, quod mens non capit. 2880 2885

247. Et confirmatur ratio, nam sicut imaginamur localem distantiam duorum corporum, ita similiter et perfectionalem duorum entium. Nunc autem signato corpore a centro terrae per duo millaria distante, non est imaginabile corpus sibi immediatum a centro terrae per infinitam distantiam distare. Aliter diceretur leviter quod aqua distat a terra per milliare et aer vel ignis in infinitum, quod videtur absurdum dicere; quare propositum. 2890

<Conclusio 2>

248. Secunda conclusio est haec: cuilibet denominationi perfectionis simpliciter creaturae communicaabilis potest correspondere gradus supremus possibilis inclusivus. Ista conclusio sic probatur, pro cuius probatione suppono duas propositiones. Quarum prima sit ista: data aliqua latitudine intensiva, talis est tam intensa praecise sicut est terminus supremus qui exclusive| latitudinem huiusmodi terminaret. Ista propositio est communiter ab omnibus concessa. Secunda propositio est ista: quilibet gradus essendi citra immensum gradum est ab immenso gradu derivabilis effective; ista similiter patet. 2895 2900

249. Quibus propositionibus suppositis arguo sic: sit gratia exempli *a* latitudo essendi terminata exclusive ad Deum; sit *b* gradus qui, si esset, terminaret totam latitudinem *a* inclusive; et sit *c* gradus immensus deitatis. Tunc arguo sic: *a* et *b* sunt aequalia intensive per primam propositionem; sed *c* immense excedit *a*; ergo *c* immense excedit *b*. Consequentia patet. Et minor ex hoc, quoniam Deus excedit totam latitudinem entis creabilis exclusive terminatam ad ipsum. Aliter esset aequalis alicui ad extra imaginabili, quod dicere non est 2905 2910

theologis placitum nec consonum veritati; sed constat quod non excedit finite et mense; ergo sequitur quod excedit immense.

2915 **250.** Et tunc ultra: quilibet gradus citra immensum est derivabilis
a c ; sed b gradus est citra immensum; ergo est derivabilis a c . Maior
patet per suppositionem secundam et minor apparet per praecedentia;
quare propositum. Et qua ratione arguitur de una ratione essentiali,
eadem ratione potest de omnibus argui; quare propositum.

2920 251. Praeterea, si b gradus non posset esse, hoc maxime
videretur quia b gradus si poneretur esset aequalis Deo; sed hoc non ..
... ; ergo propositum. Consequentia patet. Probatur minor, quoniam
posito b gradu, adhuc ipse esset mensurabilis penes latitudinem per
quam distat a non-gradu essendi simpliciter; sed si gradus non est
2925 mensurabilis per aliquam latitudinem cum immense quamlibet talem
excedit; ergo adhuc posito b , ipsum immense excederet a c , et per
consequens nulla videtur contradictio quare c non possit producere b ,
maxime cum b sit intelligibile conceptu simplici, et ita sibi non
repugant esse; quare propositum.

2930 <Conclusio 3>

252. Tertia conclusio est haec: possibile est totam latitudinem entis creabilis exclusive ad Deum terminatam in aliquam ad extra producibilem speciem concurrere unitive. Verbi gratia pro intellectu conclusionis, signata tali specie per imaginationem quae sit *b*. Tunc *b* gradus continet aliquem certum gradum et subduplum ad illum et subtripulum et sic in infinitum, qui omnes concurrunt secundum unitatem realem in *b* speciem. Ista conclusio sic intellecta probatur: quilibet gradus penes aliquam latitudinem mensuratus continet formaliter in sua essentia totam huiusmodi latitudinem; sed *b* species est gradus penes totam latitudinem entis creabilis mensuratus; ergo *b* species continet totam latitudinem entis creabilis exclusive ad Deum terminatam. Consequentia patet. Et minor ex hoc, quoniam *b* species mensuratur penes distantiam a non-gradu simpliciter et per consequens penes aliquam latitudinem; sed non videtur alia quam totalitudo entis creabilis cuius *b* est terminus inclusivus; quare propositum. Et maior apparet, quoniam omnis gradus tantum continet quartam distat a non-gradu simpliciter; sed si aliquis gradus distat a non-esse simpliciter per aliquam latitudinem, ab eodem distat; ergo quantum de latitudine continet, tantum a non-esse simpliciter distat. Sed penes distantiam a non-esse simpliciter mensuratur; ergo et penes latitudinem quam continet est mensurabilis talis gradus; et per consequens propositum.

2955 **253.** Et ex ista conclusione sequitur correlarie quod possibile est
in *b* speciem omnem denominationem perfectionis simpliciter
quiditativam a Deo ad extra communicabilem in *b* speciem concurrere

unitive. Et patet aliunde, nam nullae duae denominationes perfectionis simpliciter sunt ad invicem repugnantes. Et per consequens nulla videtur contradictio quare non sint omnes tales alicui creaturae communicabiles cum sint compossibiles; quare propositum.

<Conclusio 4>

2960

254. Quarta conclusio est haec: *b* species in quam tota latitudo entis creabilis unitive concurret aliquam replicationem unitatis divinae speciebus sibi inferioribus superaddit. Ista conclusio sic probatur: omnis species constituitur in esse per aliquam novam replicationem unitatis divinae; sed *b* species est huiusmodi; ergo propositum. Maior patet per ea quae superius dicta sunt. Et tunc ultra: cum igitur nullae duae species non communicantes sunt aequalis perfectionis, sequitur quod *b* species, cum sit suprema possibilis, quod supra quamlibet sibi inferiorem aliquam replicationem huiusmodi superaddit.

2965

255. Ex qua conclusione sequuntur duae propositiones correlariae. Quarum prima est haec: aliqua est denominatio perfectionis simpliciter creaturae communicabilis quae non potest communicari creaturae formaliter limitatae. Patet ex conclusione de illa per quam species *b* constituitur in esse. Secunda propositio est quod signata huiusmodi denominatione perfectionis simpliciter quam *b* superaddit sibi speciebus inferioribus, infinitam latitudinem infra suam essentiam includit. Patet, quia per illam quid redditur infinitum; quare propositum.

2970

2975

<Conclusio 5>

256. Quinta conclusio est haec: possibile est *b* speciei pluralitatem individuorum correspondere secundum numerum infinitam. Ista conclusio sic intelligitur quod data tali suprema specie, Deus in eadem posset infinita vel finita secundum numerum individua producere. Quae conclusio sic probatur: quaelibet ratio specifica est potentialis ad rationem individualement, et non magis ad unam quam ad aliam; ergo sequitur quod quaelibet talis ratio est potentialis ad pluralitatem sive infinitatem individuorum. Consequentia patet. Et maior ex hoc, quoniam semper individuum, ut alias dictum est, proprie speciei actum substantialem ulteriorem superaddit; ergo adhuc data specie *b* supra ipsam aliquam perfectionem ulteriorem individuum proprium superaddit. Et minor declaratur, nam si *b* species determinatur ad unum individuum vel ad finita tantum, aut hoc est propter limitationem talis speciei, aut propter ordinem essentialem qui requiritur inter individua. Primum non potest dari, cum talis ratio sit illimitata. Nec secundum, quia inter rationes individuales non est huiusmodi ordo essentialis, cum omnes perfectiones a quibus rationes

2980

2985

2990

2995

individuales sumuntur, incipiant ab eodem non-gradu; quare propositum.

- 3000 257. Ex qua conclusione sequuntur duae propositiones
correlarie. Quarum prima est haec: quodlibet individuum in *b* speciem
infinitam latitudinem denominationis perfectionis simpliciter sibi
propriam speciei propriae superaddit. Patet, quia tale individuum tam
in esse specifico quam individuali est infinitum. Secundo propositio
3005 est: cuilibet individuo in *b* specie tanta praecise correspondet latitudo
perfectionis individualis, quanta est suae perfectionis specifica
latitudo. Ista patet ex immediate superiori, cum tale individuum
secundum utramque rationem sit infinitum.

<Conclusio 6>

- 3010 258. Sexta conclusio et finalis est ista: divina omnipotentia
infinita potest ad extra producere quorum quodlibet potest existere
perfectionaliter infinitum. Ista conclusio quodammodo sequitur ex
praemissis, nam ex prima conclusione in nulla perfectione finita est
status; et ex secunda, cuilibet denominationi perfectionis simpliciter
potest correspondere supremus gradus exclusivus; et ex tertia
3015 quaelibet talis perfectio potest concurrere unitive in unam speciem
creatam; sequitur manifeste quod talis species erit infinita. Cum igitur
per quintam conclusionem tali speciei possunt infinita individua
correspondere; sequitur propositum.

- 3020 259. Ex qua conclusione sequitur manifeste quod Deus potest
multitudinem aliquam producere actualiter infinitam; similiter quod
potest magnitudinem producere actualiter infinitam, et potissima ratio
omnium istorum existit, quia hoc fieri nullam contradictionem videtur
includere a priori; quare propositum.

- 3025 260. Secunda via tenet pro conclusione certissima quod quamvis
in huiusmodi perfectionibus sit possibilis processus in infinitum
secundum perfectius per Dei omnipotentiam, nullus tamen gradus
finitus vel infinitus potest esse terminus inclusivus totius latitudinis
entis creabilis contentivus.

- 3030 261. Et pro confirmatione istius conclusionis et destructione
praecedentis arguo aliquibus mediis. Et primo sic: si aliqua esset
suprema possibilis species citra primam, cum in speciebus finitis nulla
sit danda suprema possibilis, sequitur quod talis esset infinita
simpliciter. Consequens est falsum, ergo et antecedens. Consequentia
patet. Sed consequentis falsitas sic probatur, quoniam data tali specie,
3035 omnis denominatio perfectionis simpliciter sibi corresponderet. Cum
igitur iustitia sit denominatio perfectionis simpliciter, sequitur quod

3020 similiter...021 infinitam] in imo fol. C

tali speciei talis denominatio corresponderet; et non per modum
accidentis, quia sic posset non esse. Et ita intrinsece non esset species
infinita. Ergo per modum substantiae sibi competit, et non finite et
limitate ergo infinite. Et ita per consequens esset infinita iustitia et
rectitudo et per consequens impeccabilis per naturam, quod non
videtur verum, cum soli Deo hoc sit proprium secundum sanctos
doctores; quare propositum.

C 166va

262. Praeterea, dato quod Deus produceret huiusmodi speciem
infinitam, sequitur quod maior est perfectio divinae essentiae quam sit
suae omnipotentiae. Consequens est falsum, quia quaelibet
denominatio perfectionis simpliciter Deo correspondens est alteri
aequalis, cum quaelibet formaliter sit immensa. Et consequentia
probatur, nam data tali specie vel divina essentia excedit talem
speciem, vel non. Si non, tunc esset Deo aequalis, et sic esset alter
Deus quod non videtur possibile. Si vero dicatur quod sic, tunc vel
infinite excedit ipsam, vel solum finite. Secundum non potest dari,
quia tunc talis species esset per aliquam certam proportionem
proportionalis primo simpliciter, quod similiter ab omnibus negatur. Si
ergo detur primum quod infinite excedit talem speciem, et sua
omnipotentia seu activitas non excedit, aliter posset aliquid perfectius
in esse producere, et per consequens illud non esset supremum
possibile, sequitur quod Dei essentia excedit propriam activitatem,
quod est falsum; et per consequens Deum ad extra producere infinitum
est impossibile.

263. Praeterea, data huiusmodi specie, sequitur quod adaequaret
actum divini amoris et similiter suae cognitionis. Consequens est
manifeste falsum, quia tunc Deus esset tali speciei aequalis. Sed
consequentia probatur, nam ex quo unumquodque sicut se habet ad
entitatem, sic se habet conformiter ad intelligibilitatem et
diligibilitatem. Si tale ponitur infinitum ens, sequitur quod est infinite
diligibile et intelligibile, et per consequens Deus infinito actu
dilectionis fertur formaliter supra talem speciem et similiter infinito
actu cognitionis et hoc infinite, non prout respicit tantummodo
diligentem, sed prout ratio dilectionis videtur consurgere ex parte
dilecti. Et ita apparet quod non maiorem diligibilitatem haberet Deus
quam talis species. Et per consequens ita esset fruendum tali specie
sicut ipso Deo, quod videtur falsum. Et confirmatur ratio, quia tale
obiectum potest satiare plenarie totam capacitatem volitive creatae;
quare propositum.

264. Et propterea tenentes conclusionem istarum rationum
possunt taliter respondere ad rationes duas adductas pro confirmatione
secundae conclusionis primae opinionis. Quarum prima erat quod

supposito primo quod data aliqua latitudine intensiva, eius supremus
3080 gradus inclusivus esset aequalis praecise tali latitudini.

265. Secunda, quod Deus potest quemlibet gradum citra se in
esse derivare. Et ex his arguitur sic: sit gratia exempli *a* talis latitudo
totius entis creabilis, *b* talis gradus qui si esset, esset aequalis *a*
latitudini, et *c* summus gradus essendi simpliciter. Tunc *a* et *b* sunt
3085 aequalia, et *c* excedit *a*, ergo et *b*, et per consequens *c* potest producere
b.

266. Ad istam rationem dicitur quod casus est impossibilis pro
eo quod supponit| unum impossibile, videlicet quod in tali latitudine C 166vb
sit aliquis gradus supremus. Nam quocumque gradu dato potest dari
3090 perfectior, et ideo non est possibilis aliquis talis supremus. Sed tota
huiusmodi latitudo habet tantummodo terminum exclusivum ipsum,
videlicet Deum. Nec modus arguendi videtur validus, quoniam per
similem modum probabo quod si Deus produceret talem speciem
infinitam quod de facto aliquis gradus citra talem speciem esset
3095 infinitus. Probo: nam signetur talis species per *a*, et tota latitudo
exclusive ad *a* terminata per *b*. Et quaero: numquid *b* sit tantum finita
vel infinita? Non est dicendum quod finita, quia tunc *a* tantummodo
per finitam latitudinem distaret a non-esse simpliciter, et sic *a* non
esset infinitum, quod est contra positionem. Si ergo infinita sit, ergo *c*
3100 gradus, qui si esset, inclusive terminaret *b* latitudinem. Tunc sic: *c* et *b*
sunt aequalia, et *b* est infinitum, ergo et *c*; et *c* est citra *a* quae est
species infinita primo data; ergo propositum. Et sicut arguo de *c*
respectu *a*, ita arguerem de uno alio respectu *c*, quod videtur falsum.
Et per consequens apparet quod positio huiusmodi est impossibilis. Et
3105 tota ratio est, quia imaginari supremum inclusivum, ubi non est
possibile, non est mirum si talis conclusio sequi videatur. Unde posset
concedi quod Deus posset producere *b* et non posset producere *b*,
propter falsam et impossibilem implicationem in imaginatione
argumenti..

3110 267. Ad secundum cum dicitur quod si talis species non posset a
Deo produci, hoc maxime videretur propter hoc quod talis species
esset Deo aequalis, concedo. Ad improbationem cum dicitur quod
adhuc Deus immense excederet talem speciem per hoc quod talis
species mensuraretur penes latitudinem quam formaliter continet, et
3115 non Deus, hic dico quod si talis species poneretur, omnem rationem
mensurae quam haberet, Deus haberet, et ipsa species pro eo quod

3096 exclusive] scrip. pos. a sed corr. signis transp. C 3097 tantummodo] scrip. pos.
latitudinem sed corr. signis transp. C

3110 Ad secundum] Cf. supra n. 262.

esset sibi aequalis ex quo tot denominationes perfectionum simpliciter, quot Deus continet, talis species containeret, cum aliunde in Deo non consurgat perfectio nisi per hoc quod sibi infinite numero modo infinito perfectiones simpliciter correspondent; quare etc.. 3120

268. Verumtamen, quia rationes tres adductae pro ista opinione non multum concludunt contra ipsam opinionem, ideo ad ipsas respondeo ad utilitatem ipsam volentium sustineri.

269. Ad primam igitur cum tangit illam radicem quod tunc talis species esset infinita iustitia et per consequens impeccabilis per naturam, hic dico pro materia argumenti quod iustitia, quae est denominatio perfectionis simpliciter, non solum competit generi accidentis, sed etiam generi substantiae. Et sic dico quod in tali casu talis species producta esset infinita iustitia. Et cum infertur ex hoc quod esset impeccabilis per naturam, dico quod consequentia non valet. 3125 3130

270. Pro quo est advertendum quod iustitia dupliciter sumitur: vel pro iustitia actuali vel pro iustitia habituali. Primo modo idem est quod iuste agere. Secundo modo idem est quod posse iuste agere. Primo modo non dicit denominationem perfectionis simpliciter, quia tunc Deus aeternaliter caruisset aliqua perfectione simpliciter, cum ad intra proprie Deo non competit actio per modum iustitiae practicae, ut ex hoc laudem vel vituperium habeat, quia sua actio ad intra est mere necessaria et non cadens sub ambitu contradictoriae libertatis. Secundo modo dicit denominationem perfectionis simpliciter. Nunc autem data huiusmodi specie sibi corresponderet denominatio talis quae dicit perfectionem simpliciter; sed ex hoc non tollitur quin posset oblique operari. 3135 3140

271. Et si DICATUR: cur tam varie in Deo et in tali specie? Hic DICO quod in Deo non potest aliqua potentia exire in actum aliquem quin sit tali actui necessitas conformitatis ad suam bonitatem annexa. Sed non sic est de tali specie cui quaelibet ratio mere contingenter correspondet. Et tota ratio videtur dependentia subsistentiae et modus participandi perfectiones simpliciter qui varius in utrolibet reperitur. 3145

272. Ad secundum cum dicitur quod data ista specie, tunc Dei activitas a sua entitate excederetur, nego istud. Et cum dicitur quod potentia videtur habere terminum adaequatum et tamen adhuc Dei essentia talem terminum excederet, hic dico quod adhuc Dei potentia immense talem speciem excederet, pro eo quod infinites posset talem 3150

3139 ambitu] mere *add. sed del. C* 3147 Sed] *iter. sed del. C*

3124 Ad primam] Cf. supra n. 261. 3150 Ad secundum] Cf. supra n. 262.

3155 speciem destruere et totiens reparare. Et ideo Dei potentiae ad talem effectum semper esset posset in esse producere; quare etc.

273. Ad tertium cum dicitur quod tunc talis species adaequaret actum divini amoris, negatur, quia dato quod talis species produceretur, non haberet propter hoc omnem modum diligibilitatis et
3160 perfectionis, quia non necessitatem, non independentiam, et sic de multis aliis; non causalitatem quocumque alterius esse concursu excluso; quare non parum concludit.

274. Sed tertia via tenet pro conclusione certissima quod in essentialiter ordinatis non est possibilis processus in infinitum, sed est
3165 aliqua suprema possibilis species et finita. Pro qua possunt adduci duae rationes quae inter ceteras videntur efficaciores. Quarum prima est haec: quodlibet ad aliquod terminatum est finitum et limitatum; sed quodlibet citra Deum est ad ipsum terminatum; ergo quodlibet tale est finitum et limitatum. Cum igitur tota latitudo imaginaria entis
3170 creabilis, sumpta categorematice, sit terminata ad Deum, sequitur propositum. Et per consequens in ea versus extremum intensius non est possibilis in infinitum processus. Consequentia patet, nam sicut se habet finitum ad non-terminari, ita infinitum ad terminari. Sed contradictionem includit aliquid esse finitum et non-terminatum, ergo
3175 et similiter aliquid esse infinitum et terminatum; quod est propositum.

275. Praeterea, in omni ordine ad quem sit processus ad unitatem et actum, impossibilis est| processus in infinitum; sed
processus versus Deum est ordo ad quem fit processus ad unitatem et actum; ergo propositum. Consequentia et minor patent. Et maior
3180 apparet in numeris ubi maxime sumitur imaginatio procedendi. Constat namque quod a quocumque numero ad unitatem semper est status. Unde processus in infinitum causatur ex potentialitate versus materiam, ut patet in divisione continui per cuius considerationem crescit numerus in infinitum; quare propositum.

276. Et praeterea, istam viam tenentes, leviter responderent ad tres rationes factas pro prima conclusione. Ad primam cum dicitur quod si talis species produceretur et esset suprema possibilis et finita, tunc Dei potentia esset ad extra terminata ad maximum in quod potest, hic dico quod secundum istam viam, dato quod Deus produceret
3190 huiusmodi speciem, adhuc posset sine numero multas tales producere, licet intensive nullam posset perfectiorem producere, non ex defectu potentiae, sed ex natura limitationis rei perfectibilis, sicut modo Deus

C 167rb

3173 non-terminari] terminari *sed corr. mg.* C

3157 Ad tertium] Cf. supra n. 263. 3186 Ad primam] Cf. supra n. 241.

non posset facere circulum infinitum, quia naturae circuli repugnat infinitas, licet posset duos, tres, quatuor, et sic in infinitum producere.

277. Unde apparet quod cum dicimus aliquam potentiam per maximum terminari, intelligimus quod ex parte sua non potest amplius producere, cuiusmodi non est in proposito. Et ideo generaliter, secundum istam viam, cum in sacris auctoritatibus reperitur quod infinita Deus potest producere, intelligendi sunt secundum numerum et non secundum processum ad sursum.

278. Ad secundum cum dicitur quod latitudo possibilitatis effectus non praesupponentis materiale principium est tanta quanta est perfectio sui principii productivi, istud negaretur propter causam superius assignatam. Et ad probationem cum dicitur quod omnia relativa sunt aequalis latitudinis, apparet quod est falsum. Nam si Deus solum produceret unum ens finitum, adhuc esset causa illius, et tamen non oporteret dicere quod Deus esset praecise in esse causae tante perfectus quante talis effectus, cum adhuc modus Dei agendi esset infinitus.

279. Ad tertium vero cum dicitur quod si talis species suprema esset Deo immediata, quae tamen esset finita, quod Deus distaret finite a non-gradu simpliciter, ista consequentia negaretur. Nec est imaginandum quod Deus per aliquam latitudinem talem, sed solum sua essentia est sibi ratio distandi a quocumque distat, cum illud sit imaginarium vel reale; quare ratio non concludit.

280. Rationes etiam duae pro ista opinione adductae parum concludit. Prima quae dicit quod infinitum terminari videtur impossibile. Hic dico quod aliquid terminari secundum unam rationem et non secundum aliam nullum videtur inconueniens. Nam linea terminatur ad punctum, secundum vulgatam imaginationem, et tamen in ea potest fieri processus in infinitum secundum partes proportionales versus illum punctum. Et ideo secundum rationem qua fit processus in infinitum, non datur terminus;] et sic est in proposito quod inter Deum et quamcumque speciem finitam signatam a tali specie ad Deum potest fieri processus in infinitum secundum additionem finitam, licet Deus sit terminus talis processus. Unde potest dici quod processum in infinitum terminari versus sursum potest intelligi dupliciter: vel terminari per aliquid finitum, vel per aliquid infinitum. Primo modo in additione perfectionis est impossibile; sed secundo modo est possibile ut declaratum est. Sed

C 167va

3208 Dei agendi] *inv. sed corr. signis transp. C*

3201 Ad secundum] Cf. supra n. 243. **3210** Ad tertium] Cf. supra n. 246.

quod fiat processus in diminutione sive ad finitum sive ad infinitum, hoc est possibile; quare propositum.

3235 **281.** Ad secundum cum dicitur quod in omni ordine ad quem fit processus ad unitatem non est possibilis processus in infinitum, hic dico quod hoc verum est, cum sit ad unitatem finitam intensive processus, non autem cum proceditur ad aliquid quod est unum intensive infinitum.

3240 **282.** Et si DICATUR quod secundum hoc per processum in infinitum non poneretur primitas in ordine entium simpliciter, quod tamen negant communiter doctores, hic DICO, secundum istam viam, quod talis processus est indifferens ad probandum aliquid esse primum, sed potius probatur per rationem independentiae seu conservationis rerum, ut alias declaravi iuxta viam praefati doctoris.

3245 **283.** Illud ergo, quod mihi de praesenti quaesito videtur, dicendum est quod quaelibet istarum viarum potest sustineri probabiliter. Sed non potest aliqua ipsarum pro statu viae inductu naturalis luminis rationibus convincentibus impugnari quousque
... speculo conspexerimus quae sit divinae potentiae latitudo ... et profundum. Et in hoc iste primus articulus termiantur.

3233 Ad secundum] Cf. supra n. 275.